

Пријоморске новине

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXVIII • БРОЈ 444.

БУДВА, 30. НОВЕМБРА 1999. ГОДИНЕ
ЦИЈЕНА 5 ДИНАРА - 0,30 ДМ

Сјенке и снови

Пале су сјенке на мноће наше снове. Да ли и у овим пешким, смутним временима смијемо да заборавимо на снове? Присјећамо их се само у ријетким, свечарским преноцима, с пижеташом и поносом говорећи о онима који су знали да се, у револуционарном и прећајачком заносу, боре и изборе за своје снове.

Снови су нам попотребни да бисмо све своје бесмртне стварости, односно „љубави до смрти“ срећно наđивјели. Они почину онда када престаје вршоћавица ватџера, када живоћи почине да свлачи наше илузије на своја свакодневна мјерила. Ово што нам се дешава своди се, нажалосити, на наше пропале снове.

Данашња искушења и дилеме, наше прајање без чврће вјере у било коју прасцинденцију, промјенило је наш основни однос према сновима. Преславни да вјерујемо у њихово вјечишће, универзално и објективно људско значење, похвалили смо да их маперијализујемо. Нестали су и више их нема у вечерњој канцелерији наше слободе, простирајући заведени и жртвоване у вишестраначким офанзивама шарено-лашке идеолођије. Цинични и лажни, данашњи сањари уживају се у своју оничичку слику друштва, тлумећи, најчешће, своје идеје ставове и своја ујеренja која, изгледа, постапају наша јединија претпоставка.

Јесу ли наши политичари и сви стајаначки прваци идеолошки тлумци, јесу ли кабонети? Не мора да буде да су сви тако нешто. Има их и данас као што их је и некад било који своја ујеренja и своје друштвене идеале доживљавају као исцешинске снове са којима се идентификују и у које вјерују. Али то не значи да се ништа не мора рећи о вриједностима оних других, шаљивих и разиграних, назовијући политичара и назовилије, сјерених да без сјаја и црвениња одраде своје посланичке и друге службе божје, првредни, из чисто човеколубивих и патриотских побуда, да је исцешина само њихова и пничја више и да је, наравно, вјечна. Има дакле, не баш мало, промућурних људи који знају да искористе сваку друштвену невољу. Они су се, проницљиви и лукави, привластили, па могу безбрјично да сјајаре с вјечишћем узданjem у младу љубав. Осјтварили су своје снове - скоројевићке вране уљејане шућим прерјем.

У моралној историји ове хировите, близаво обдјене и близаво нерадне, нације, они су доказ да нема што сна мање појрсканог знојем сказаљки, а више отјеловљеној у колекшионију једнодушности да је најбаштије шиштија не радиши, а живјешши у изобиљу. Данас су снови врло покварљива роба, рађају се и умиру заједно са новицем, у атмосфери углађеној пороха, међу новокомитонованим „сањалицама“ у листер одијелима, ватрених очију и пупићи прећлануле на меканом појском пижеску наше или неке друге обале.

Док све више људи гладује, зује као првојски комарци по лускузним првокласним хоћелима, ноћним локалима и кифанама, туне неодољивој шарма и безбрјикне, ноншалантне лежерности. Мисле ли да, чак и када се забављају, морају да буду замисљени и смртно озбиљни? Међутим, мноће од тих фаџа изгледају посве јефтинији и ијесу ни најмање ексклузивне. На њиховим лицима и у њиховим поћедима не можеће видjetи снове и ухватајши илузије јер су снови исувише индивидуални.

Живоћи је, међутим, нећеје друѓе, далеко од свих тих иронија. Има и друѓи свијети којему ће бъдећи (боље птице!) једног дана пропијевати.

Бошко БОГЕТИЋ

СВЕЧАНО ОБИЉЕЖЕН ДАН ОПШТИНЕ - 22. НОВЕМБРА

ПРИВРЖЕНОСТ ДЕМОКРАТСКИМ ПРОМЈЕНАМА

Дан општине Будва - 22. новембра свечано је обиљежен у нашој општини низом манифестија. У недјељу 21. новембра одржан је традиционални турнир у боћању на коме је учествовало седам екипа, а увече су одржана два концерта - солистички концерт пијанисте Николе Вучковића у спомен дому „Превена комуна“ и концерт КУД „Кањош“ у сали „Зета-филма“. Сједници су присуствовали и проф. др Слободан Томовић, министар вјера у Влади РЦГ, потпредсједник Градске скупштине Новог Сада Милан Ђукић, предсједник општине Тиват Зоран Јанковић, предсједник

Цвијеће на спомен обиљежја палих бораца положиле су делегације СУБНОР-а, Општине и Војске Југославије. У Модерној галерији отворена је изложба „Завијајни ствараоци“. Свечана сједница Скупштине општине Будва поводом Дана општине и 55. годишњице ослобођења одржана је у сали „Зета-филма“. Сједници су присуствовали и проф. др Слободан Томовић, министар вјера у Влади РЦГ, потпредсједник Градске скупштине Новог Сада Милан Ђукић, предсједник општине Тиват Зоран Јанковић, предсједник

општине Бар Борислав Лалевић, потпредсједник општине Котор Никола Букилица, јавни тужилац Владимир Вулемковић, предсједник Основног суда Котор Бранко Вучковић, представници Војске Југославије, носиоци „Партизанске споменице 1941.“ и борци НОР-а. Поводом Дана општине говорио је предсједник општине Будва Раде Грегорић, а Новембарска награда је додијељена Светозару Маровићу, предсједнику Скупштине РЦГ. Послије радног дијела свечане сједнице изведен је пригодни културно-умјетнички програм у коме су учествовали хор

Предани отаџбини и идеалима револуције, непоколебљиво ујерени у срећну будућност, они су олтару домовине дарivali своју младост. Пут кроз борбу био је инспирација за прави људски живот, за живот у слободи, а он је једино могао бити остварен жртвама и страдањима.

Подсећајући на те славне тренутке из историјске прошлости и на свијетле ликове које је изњедрила наша револуција, од којих су многи уградили своје животе у темеље слободе, остаје нам стална обавеза да се дужном пажњом и пијететом односимо према

Миошко Ђорђевић: Светозар Маровић

НОВЕМБАРСКА НАГРАДА ОПШТИНЕ БУДВА ДОДИЈЕЉЕНА СВЕТОЗАРУ МАРОВИЋУ, ПРЕДСЈЕДНИКУ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ Горе

ПРИЗНАЊЕ ЗА ПОЛИТИКУ МИРА И ДЕМОКРАТИЈЕ

Полазећи од жеље за даљим оснажењем авторитета Новембарске награде као посебног признања Скупштине општине Будва за изузетне резултате постигнуте у области привредних и друштвених дјелатности, спортским такмичењима и другим активностима за развој општине Будва, жири за додјелу Новембарске награде је одлучио да се награда за 1999. годину додијели Светозару Маровићу, предсједнику Скупштине

Републике Црне Горе. Награда је додијељена за континуирани допринос афирмацији политичке мира и демократије у Црној Гори и Југославији, као и за његов лични допринос очувању мира и грађанске толеранције у општини Будва и Републици Црној Гори с почетка ове године када је наша земља, а дијелом и наша Република, била брутално нападнута од стране НАТО пакта.

(Општарије на страни 3)

Преизнапши боље сјуђа: Радивоје Грегоријевић говори на Свечаном сједници

„Станко Драгојевић“ из Подгорице, женска вокална група „Хармонија“ и КУД „Кањош“.

На свечаној сједници предсједник Општине Будва Раде Грегоријевић је рекао:

Са дужним пијететом и осјећањем поноса помињено 22. новембар 1944. године - дан када је слободарски народ наша општина у револуционарном заносу изборио сопствено ослобођење. Слободарска и визионарска традиција наших људи упућује на то да наша земља никад није падао у искушење и дилеме да препозна своје боље сјутра, без обзира на околности, услове и вријеме у којима се одређивала његова судбина.

У периоду ратне драме 1941-1945. године наша земља је дао велики допринос народно-слободилачкој борби и револуцији. Смртну храбрих у борбама на губилиштима у логорима фашизма пао је велики број његових синова и кћери.

тим трајним симболима и вриједностима.

Законитостима друштвеног развоја садашње и будуће генерације су стално пред испитима зрелости и судом историје.

Вријеме садашње је вријеме великих искушења, вријеме нараслих подјела, признавања авети прошлости, неодјемених изјава и непримјерене борбе за власт. Чињеница је да је наша криза кулминирала до неслуђених размјера и да нам пријети економски колапс. Забринути смо због карактера, тежине, сложености и трајања установно-правне кризе у нашој земљи. Одговорни пред судбином и будућношћу државе и грађана Републике Црне Горе и Савезне Републике Југославије за коју се плашимо да је фактички пред распадом. Вођени искреном жељом за очување заједнице Црне Горе и Србије, или на новим редефинисаним условима. Наставак на 3. странији

ЈУБИЛЕЈИ

**НОВЕМБАРСКА НАГРАДА ОПШТИНЕ БУДВА ДОДИЈЕЉЕНА СВЕТОЗАРУ МАРОВИЋУ,
ПРЕДСЈЕДНИКУ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ**

ПРИЗНАЊЕ ЗА ПОЛИТИКУ МИРА И ДЕМОКРАТИЈЕ

Жири за додјелу Новембарске награде општине Будва на сједницама одржаним 4. и 11. новембра одлучио је да се Новембарска награда за мир као посебно признање СО Будва за 1999. годину додијели Светозару Маровићу, предсједнику Скупштине Републике Црне Горе. Награда се састоји од дипломе, плаштете и новчаног износа од 1.000 ДЕМ.

Образложајући одлуку о додјели награде, предсједник жирија Драган Дулешић је рекао да је у прописаном року жирију приспјело 9 предлога од 13 предлагача, од чега су шест предлога били за појединце а три за организације и институције.

Жири је, полазећи од жеље за даљим оснажењем ауторитета Новембарске награде као посебног признања СО Будва за изузетне резултате постигнуте у области привредних и друштвених дјелатности, спорских такмичењима и другим активностима значајним за развој општине Будве, одлучио да се Новембарска награда за 1999. годину додијели Светозару Маровићу. Награда је додијељена за континуирани допринос афирмацији политike мира и демократије у Црној Гори и СР Југославији, као и његов лични допринос очувању мира и грађанске толеранције у општини Будва и Републици Црној Гори спочетка ове године када је наша земља, а дијелом и наша Република, била брутално нападнута од најаче војне алијансе на свијету - НАТО пакта.

У образложењу Омладинског савјета Будве, једног од предлагача да се Новембарска награда додијели Светозару Маровићу, истиче се да је Маровић рођен и стално настањен у Будви, без обзира на радни ангажман у Републици или било где друго. Будва је његов почетак, одредиште, инспирација и место сталног враћања, град коме је несебично поистакао своје идеје, своју снагу и моћ, али и место од кога је узимао позитивну енергију, љепоту Медитерана, смиреност и упорност морских таласа, формирајући се тако као личност јасна израза, упорног дјелања, стапеженог карактера и одлучности у наступу коју обично имају визионари будбности. Зар у многим областима свакодневног живота у овом граду те особине нашег суграђанина нијесмо упознали и позитивне резултате његових дјелања, зар и сада не уживамо, наглашава се у образложењу и посебно наводе доприноси у иницирању, концепирању и реализацији фестиваља „Град-театар“, „Трга пјесника“, „Пјесме Медитерана“ и заслуге за развој спорта и информисања - спортска дворана, усјеси одбојкашког клуба „Будвански ривијера“, љетња манифестија фудбал на плажи, помоћ спортским клубовима,

ма, оснивање ТВ Будва... Политика је, стоји даље у образложењу, Маровићево професионално опредјељење и ту је сигурно његов

славију. Џелокупно његово дјелање у политици могло би се свести на само два основна циља: развој демократије и залагање за мир.

Све што је наведено, истиче се на крају образложења, Светозару Маровић није никад радио сам, већ са својим сарадницима и истомишљеницима, или то не умањује његов допринос његову способност, а то је да зна да окупи, мотивише и ангажује људе за општкоресурсне идеје и дјела за која се заједно.

Новембарска награда Светозару Маровићу уручиће се накнадно на пригодан начин, с обзиром да је у вријеме одржавања свечане сједнице СО Будва био у посети Француској на позив Националне скупштине.

У писму упућеном одборницима и предсједнику Општине Раду Греговићу Светозару Маровић је честитао Дан општине, захвалио на додијељењу награди и обавијестио

допринос највећи, не само за наш град и Републику већ за цијelu државу, Југо-

да новчани износ награде уступа за изградњу новог дјечијег вртића у Будви.

Предсједник Жирија Драган Дулешић чија је образложење о додјели Новембарске награде

ПРЕДСЈЕДНИКУ СО БУДВА ГОСПОДИНУ РАДУ ГРЕГОВИЋУ

Поштованци одборници општине Будва, уважени гостије Предсједниче, спријечен разлозима мојих пренутаних дужности и посјете на посјету Француске Националне скупштине, оставајем у складу са законом о власништву, непосредно пошијем радост обилежавања једног од великих датума нашег Града у његовој дугом млађинском историји и цивилизацијском трајању.

Моја писмена чешћина упућена Вама само ће диглом објавданjem моје одсуству и изразити моја осећања, и посебно Вам пренећи захвалност што смо се почастивали да на крају овог вијека, неочекивано, непрекидно, и неприпуштајући човјеку искрено преузетом службену друštva, понесем награду свога Града, спасијети и од прве Христове жртве.

Ипак, захваљујем се свима онима који су се сјећали и подржали моју мотуност да се Наша Град може добити и у Назарету, без обзира на искушења свакодневности и изазова људске (не)скромности.

Осјајам Вам искрено захвалан, а своме Граду дужан много пропуштених добрих дјела.

С поштovanjem,

Светозар Маровић

П.С.

Обавијештавам да Наша Град има и новчани дно, молим Вас, да је износ уплатите онима који се данас брину, траже и очекују нови, тако поштребан дјечији вртић у нашем Граду.

ТЕЛЕГРАМИ

ТЕЛЕГРАМ ПРЕДСЈЕДНИКА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ МИЛА ЂУКАНОВИЋА

ВЕЛИКИ ДОПРИНОС БУДВЕ ДЕМОКРАТИЗАЦИЈИ И РЕФОРМАМА

ЖЕЉЕ ЗА УСПJEХ У ДАЉЕМ РАЗВОЈУ

Предсједнику, одборницима и свим грађанима Будве упућујем срдочне честитке поводом 22. новембра - Дане општине. Честитајући празник и свим грађанима наше општине, одборницима у СО и свим учесницима свечане сједнице, предсједнику Ђукановићу је изразио убеђење да ће Будва са својим атрактивним ресурсима и људским потенцијалима у новом политичком амбијенту имати још значајну улогу у реализацији првогорског демократског пројекта и дугорочног пропериитетног укупног развоја Црне Горе.

Поводом Дане општине телеграме предсједнику Општине Раду Греговићу послали су и Владимира Митровића, министар туризма у Влади РЦГ, Вукашина Мараша, министар унутрашњих

послови, проф. др Радован Бакић, министар уређења простора, Миладин Вукотић, министар заштите животне средине, Војин Ђукановић, министар привреде, др Миомир Мугоша, министар здравља, Заједница општине Црне Горе, капетан бројног брода Радомир Грујић, у име Ратне морнарице Војске Југославије, Зоран Ђокић, предсједник општине Велика Плана, проф. др Михаило Бурић, предсједник општине Подгорица, мр Никола Коњевић, предсједник општине Котор, Драган Јанковић, предсједник општине Херцег-Нови, Матеја Митровић, предсједник Мјесне заједнице Ново Село,

СВЕЧАНО ОБИЉЕЖЕН ДАН ОПШТИНЕ - 22. НОВЕМБРА

ПРИВРЖЕНОСТ ДЕМОКРАТСКИМ ПРОМЈЕНАМА

(наставак са 1. стране)

Незадовољни смо непоштовањем и игнорисањем резултата предсједничких и парламентарних избора у Црној Гори од стране савезног инв.

традицију су прекинули, а кандидатуру одложили.

Будва је подручје са огромним развојним потенцијалима које је природа несебично дарivala.

Туризам као својеврсна синтеза хетерогених дјелатности различитих привредних грана и разнородних друштвених облика дјеловања, по економским параметрима који га карактеришу, заузима доминантно место у привредној структури општине Будва. Његов даљи развој је оријентиран и пројекција укупног друштвено-економског развоја.

Иако разлога за бригу има напретек, данашњи дан нас обавезује на оптимизам, да сумирамо оно што је до сада урађено и да на нов начин и храбро кренемо даље.

Шта је данас Будва која ће на крају миленијума славити 2500 година свога постојања, увијек чврста на своме, али заједно са другима?

Будва је туристички центар са преко 12.000 кревета у хотелима и туристичким насељима високе категорије, са преко 40.000 кревета у домаћој радиности, са око 6.000 мјеста у ауто-камповима и око 7000 кревета у објектима одмаралишног типа.

Будва је подручје са могућностима најатрактивије туристичке понуде чији су врх садржаји хотела „Свети Стеван“ и „Милочер“ који су у свијetu познати и признати.

Будва је подручје обновљених културно-историјских и сакралних споменика. Подручје са развијеном инсталацијом и мрежом објеката здравства, школства, културе и спорта.

Подручје са високим нивоом опремљености садржајима урбане инфраструктуре.

Будва је град са устаљеном сајамском традицијом и сајамским манифестијама.

Град са осмишљеним фестивалским пројектима:

- Град театар као највећи југословенски позоришни фестивал, члан Института за Медитеранско позориште у Мадриду, интернационалног је карактера и прати најзначајнија позоришна забава југословенског и европског глумиšta.

- Медитерански музички фестивал - велики музичко-сценски спектакл који окупља ауторе и извођаче земаља медитерана.

Град који је био поносан на своју кандидатуру на медитеранске спортске игре за 2005. године. Но, нажалост, познати догађаји који су се десили у првој половини ове године,

ликој мјери базираће се на валоризацији односа Међународне заједнице према глобалним реформским процесима у Републици, при чему у стварној клими разумијевања за привредне и друге проблеме изазване индиректним ефектима ратних разарања у окружењу, треба очекивати конкретне облике помоћи.

Садашња економска и социјална ситуација захтјева предузимање координираних мјера и активности ради што бржег повратка наше државе у међународне финансијске и трговинске токове, рачунајући, притом, да Црна Гора, и поред формалних ограничења, оствари приступ Пакту стабилности за Југоисточну Европу, истовремено тражећи да јој се омогући укључивање у чланство релевантних међународних, финансијских и трговинских институција јер без страног капитала, без договора са међународним повјериоцима о начину отплате иностраног дуга није могуће водити ефикасну развојну политику, није могуће спровести ефикасну и праведну приватизацију, не као циљ него као средство за повећавање друштвеног производа, а тиме и животног стандарда грађана.

Тиме би се створила нужна основа да се убрзано наставе даљи развојни трендови у правцу сигурног, просперитетног, економског, туристичког, културног и спортивног развоја наше општине.

Таквом програмском оријентацијом и њеном доследном реализацијом обезбиједиће се услови да наша општина не само задржи већ на далеко квалитетнији начин прошири статус туристичке метрополе као центар сајамских, конгресних, информациских, културних, музичких и спортивских манифестија.

Подручје опредијењено као туристичка дестинација високог нивоа, недвосмислено у својој понуди мора имати све поменуте квалитете.

Успешно спровођење процеса приватизације, омогућиће ефикасно укапање наше привреде у међународне економске токове, прилив иностраних капитала, нови инвестициони циклус, капацитете и свјетске стандарде.

Остаје нам трајна обавеза Даја Дан општине дочекујемо новим успјесима, позитивним резултатима који ће прожмати цјелокупно друштвено

и привредно ткиво то ће до приносити свеколиком напретку, општем благостању и личној срећи.

Врњачка Бања, Издавачко друштво „Специјал“ Подгорица, ВГ биро електроника Бар, Јован Обрадовић, Бранко Ђокић, Гвозденовић, директор Пощте Црне Горе, Миодраг Вучинић, генерални секретар Владе Црне Горе, Бранко Петровић, министар иностраних послова у Влади РЦГ, Војо Бринић и Бранко Иванчевић, ранији предсједници СО Будва, Бранислав Мићуновић, директор Црногорског народног позоришта, Хасо Ђуповић, Пријепоље предузеде „Вујић“ Ваљево, Ђуро Стражић, Јово Лазовић, Анита Митровић, ПП „Феницијум“ Будва и КК Могрен-ХТП Милочер.

АКТУЕЛНОСТИ

ЊЕМАЧКИ НОВИНАРИ У БУДВИ

● Министар шуризма у Црне Горе Владимир Митровић, директор Туристичке организације Црне Горе Велибор Золак, генерални директор ХТП „Будванска ривијера“ Иво Арменко и директор „Моншенејроексисреса“ Душан Лижевић, разговарали 5. новембра са јужном водећим њемачким новинарима о актуелном тренутку црногорској шуризму.

Поздрављајући њемачке новинаре Велибор Золак је истакао да је њемачко туристичко тржиште за Црну Гору најзначајније јер су туристи из Њемачке у годинама прије југословенске кризе у Црној Гори остваривали највећи промет и били најмасовнији инострани гости. Из тих разлога, Црна Гора ће ускоро у Њемачкој, конкретније у Берлину и Франкфурту, отворити два представништва да би афирмисала нашу туристичку понуду.

Владимир Митровић је упознао њемачке новинаре са туристичким капацитетима у Црној Гори и плановима развоја црногорског туризма. Истакао је да је Њемачка за Црну Гору увијек била најзначајнија дестинација, не само када је ријеч о туристима, већ и опреми за хотелијерство, аутомобилима и аутобусима.

Министар Митровић је упознао њемачке новинаре да је, због рата у окружујућим пољским годинама тури-

стичка привреда у Црној Гори у великој кризи, а овогодишња туристичка сезона, како је рекао, била је најлошија до сада, па чак лошија и од оне 1977. године, у vrijeme разорнog земљотреса на Црногорском приморју. Он је такође упознао њемачке госте са мјерама Владе Црне Горе на унапређењу туристичке понуде и привреде, са поступком приватизације и мјерама на укидању виза за све иностране госте који желе да дођу у

Владимир Митровић

ОСВРТ

ТУГА И ЈАД „ПАЛЕСТИНЕ“

За насеље убогих ујерица, поменуто у наслову, и његове тужне житеље, већина становника наше оптишће сазнала је недавно. Како то неријетко бива оно је на ступце штампе стигло преко једне - трагедије. У понедељак 8. новембра у овом склапаном „кампу“ на Јазу погинула је седмогодишња Дајана Лаковић, док је њена двије године млађа сестра Кристина повриједјена под заиста чудним околностима.

Три дана прије него што ће се догодити несрећа, у „Палестину“ је стигла помоћ УНХЦР. Ова међународна хуманитарна организација, имајући у виду тешке услове живота становника насеља, поклонила је резервоар за воду. Велику пластичну „бању“, у којој може да стane шест кубика воде, поставили су на дрвеној конструкцији, неки засад непознати радници. У понедељак је стигла цистијерна с водом коју су довезли тиватски комуналци и негде послиje 14 часова почели су да пуне резервоар. Обрадовали су се они који су живе јер нису имали воде. Сестре Лаковић су се играле у близини и када је стигла цистијерна дошли су до резервоара. Претрчавале су испод направе која им је донела радост. У моменту када је резервоар био до пола пун, конструкција је попустила и за тили час резервоар је био на земљу. Дајана на чију се главу сручио дио конструкције остала је на мјесту мртва, а Кристина је повриједјена (срћем не теже) и одмах пребачена у рисанску болницу.

По свemu судећи узрок трагедије је - људски немар. Дрвена конструкција на коју је „легао“ резервоар није постављена стручно и попустила је када је он био напоља пун. За онима који су овај посао одрадили на брзину и кусо, одмах је почела потрага од стране полиције и вејроватно ће услиједити и кривичне пријаве. Јер, кривично дјело је тешко.

Остали, међутим, бројна друга питања. У овом насељу, где нема елементарних услова за живот „станују“ подуже већ породице радника неких предузећа из Будве, избеглице из Босне, Косова и других крајева. Оно је већ дugo и ругло општине која има велике туристичке, прије свега, али и друге развојне амбиције. Прије овог случаја, говорило се и о зарази у „Палестини“, што је свакако последица нехигијеничких услова који су владају. Треба ли онда чекати нове несреће у овом или оном виду, у насељу чији се број житеља стицјајем опет несрећних околности стално увећава. Јасно је да становици нема, да су скupi и сличno. Но, свакако, у овој општини има и погоднијих терена, па и објекта који се могу адаптирати за привремени смјештај од оних на Јazu. Треба и мало воље и акције, па да престану јади „Палестинаца“, али и наша брука. Да се на то мислило да је један живот био спашен.

С.Ш.Г.

ИСКОСА

КОЛЕГЕ, ЗАШТО СТЕ ИЗОСТАЛИ?

На двадесети и други збор утоспашељских и шуристиčkih radnika Srbije, koju je pratio i simpozijum „Hotelska kuća 99“ krajem oktobra na Zlatibor su bili pozvani i predstavnici budvanskih hotelija. No, svi su samo trojica radnika XTP „Budvanska rivijera“ i to u svom trošku! Ni jesmo htjeli, rekono, da izostanemo sa druženja s kolegama s kojima smo špolike godine zajedno radili.

U okviru zlatiborske skupine, koju je okupio više od hiljadu ljudi svečano i radno je predstavljena i beogradска „Technoprema“ po-vodom njenog velikog jubileja - 50 godina postojanja. Na svečanosti uledne firme, koja je otkrivala i otkrivala svoje najpoznatije hoteline u bivšoj i sadašnjoj Jugoslaviji, dakako i na Budvanskoj rivijeri, takođe su pozvani Budvani. Umesto njih stigao je i telegraf-čestinika.

Možuće je ga su direktori budvanskih turističkih preduzeća bili zaustavljeni (magazin je sezona zaprešen), ali i da su bili njihovi zamjenici, pomoćnici, drugi vazni ljudi?

Na Zlatiboru niko nije htio da povjeruje u nekakav bojkot ili nešto slično. Način je, međutim, učinak dospjela na skupinu koji je pretpostavio razmjenu znanja i ekskursiju hotelijskog rada. I uzred da kajemo: na Zlatiboru uočište nije bilo riječi o političkim, o stvarima koje se svaju i razvijaju. Način je,

С.Ш.Г.

НОВА ПРОГРАМСКА ШЕМА РАДИО БУДВЕ

КОРАК У ХХI ВИЈЕК

У Радио Будви 1. новембра прешло се на рад по новој програмској шеми која обухвата додатна четири и по сата, свакодневно до поноћи, и низ атрактивних, новоустановљених садржаја, посебно у вечерњим часовима.

Тако се свако вече са таласа ове радио-станице еmituje по једна двочасовна тематска емисија, у периоду од 21 до 23 сата. Понедељак је резервисан за теме из астрологије, уторак за религију, сређена за „лов на машту“, четвртак за психологију и здраву храну, а петак за интервju недеље, у којем ће ријеч имати еminentni гости из свих области живота и рада. За суботу је у плану хумористички програм који ће исписивати врхунски црногорски хумористи и сатиричари, а недељом је већ заживио програм за средњошколце „Кец“ који они уређују и реализују.

Битно је обогаћен и викенд програм у којем ће се наћи и новоустановљени породични квиз, пројектовано је трајање „Фонтане жеља“, обогаћени спортски поподневи. Врло амбициозно постављен је, недељом од 14 до 16 часо-

ва, контакт емисија, у којој ће музичари у студију, дакле уживо, испуњавати музичке жеље слушалаца, као и програм посвећен најmlađima, у јутарњим satima.

Јутарњи програм је, takođe, bitno osvježen, novim rubrikama i новим sadržajima. Уведена је „Тема дана“, „Рецепт дана“, наградна игра, као и „Радио - мост“ који је тематски посвећен догађајима у другим градовима од Улциња и Бара до Херцег Новог, а биће и другим новина.

Већ имамо одјека, у односу на нову шемu.

Он се, прије свега, односи на свакодневni rast nivoa slušanosti.

Потрудили смо се да окупимо поново у нашем програмu најkvalitetnije saradnike, ostvarili izvjesne tehničke pretpostavke, pa очekujem, uz evidentnu podršku osnivača, da ћemo i u tehničkom smislu dočekati sljedeći vijek potpuno spremni. Имамо само један циљ, а то је да наш слоган „Радио Будва - радио XXI вијека“ у потпуности оправдамо - каже Жељко Борђевић, главни и одговорни уредник ове medijske kuće.

АНКЕТА

ШТА ОЧЕКУЈЕТЕ ОД ДВОВАЛУТНОГ СИСТЕМА

Денис Вуковић, коњбар: Мислим да је овим системом плаћања направљена пометња. Људи су неспремни сучени са овом новином, а једина позитивна страна овог паралелног плаћања је то што је ово добро за економију. Мислим да би било добро да динар изађе из оптицаја како би се лакше сналазили у трgovini.

Драгана Стојановић, шапкер: - Било би добро када би се сузбила инфлација. Двовалутним системом плаћања до сада ништа није решено на боље: Из овог тренутног стања могло би се пољак испливати кад би плате почели добијати у маркама. Нисам никако задовољна и помало ме је страх за будућност. Шта ће бити и како даље?

Александар Михаиловић, електричар: - Ово је по мени totalno zbuđivanje naroda. У суштини су многи очекivali više od ovoga. Razlog tome svakako је што се potencirala naplaćivanje u devizama, a primaњa su i daљe, uglavnom, u dinarima. Ako је već i trebalo da dođe do ovog, dinar је trebalo zamrznuti.

Горан Илић, pilot: - Све ово ми се много допада. Требало је и раније да почне, тако би можда izbjegli ranije inflaciju. Очекujem od dvovalutnog sistema mnogo dobrog у Црној Гори, само bi neka-kako требalo smiriti napetost i strah među narodom. Ali kako?

Миљивоје Рудић, zidar: - Не mislim ništa o dvovalutnom sistemu. Prepuštu sam se situaciji i naстојim da ne razmišljam o ovom stajnu jer mogu samo da dobijem glavobolju. Stalno dolazi do nekih promjena, tako da mi i naša mišljenja nisu baš toliko bitna.

Мијо Лекић, пењač: - Очekujem da ћemo se ovim sistemom plaćanja izvukti iz svega što nam je predstoјalo: inflacija, razni sukobi, loš standard. Uz ovo mislim da ћemo živjeti bolje i obezbjediti sebi, možda po prvi put, dobar život. Dosta je bilo inflacija, nездовољstva ljudi i glasova. Na početku sučavaњa sa dvovalutnim sistemom plaćanja moramo priхватiti ovo jer је то sigurno urađeno za boљe naroda Црне Горе.

С. ГЕРЗИЋ

Денис Вуковић

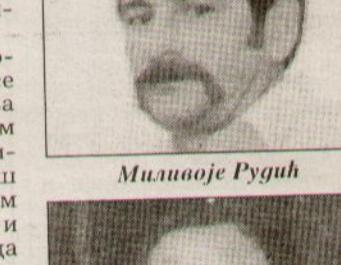
Драгана Стојановић

Александар Михаиловић

Горан Илић

Миљивоје Рудић

Мијо Лекић

АКТУЕЛНОСТИ

ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

ИЗГРАДЊА БСП ЦЕНТРА

● Послије љеђиње паузе, због забране грађевинских радова, почетком октобра настављена изградња Пословно-комуналног центра на старој будванској раскрсници.

По ријечима Ђорђа Медина, директора предузећа БСП до сада су урађени попроторни радови у подножју магистралног пута, сутеренске етаже и дренажни радови.

Поред ових, ускоро ће почети радови на одводу воде из сутеренских етажа и укључење тог система у градску дренажну мрежу у близини хотела „Будва“ да би се елминисале отпадне

воде на том терену.

Будући Пословно-комунални центар имаће двонамјењенско склониште у складу са урабнотичким планом за око 200 људи, око 100 гаражних места, просторије Филијале Службе платног промета Црне Горе, просторије ЈП „Информативни центар“, док ће један број апартмана и локала бити намијењен тржишту.

Инвеститор радова је пре-

дузје БСП, а извођачи радова који ће бити завршени како је планирано за годину и по дана, предузеће „Царевић“ из Будве и „Јастребац-инжењеринг“ из Подгорице.

Поред изградње овог објекта, ово предузеће приводи крају изградњу већег стамбено-пословног објекта у близини хотела „Адмирал“ и радови ће бити завршени до краја ове године.

ДУХОВНА АКАДЕМИЈА

Православни духовни центар „Свети Стефан Штиљановић“ из Будве, у сарадњи са градском Модерном галеријом, организовао је 12.

новембра духовну академију на тему: „Благовијести пресветој Богородици“.

Учествовали су: јеромонах Јован Пурић, професор Бо-

гословије „Свети Петар Цетињски“ са Цетиња, Октет Богословије и Црквени хор „Свети Јевстатије Превлачка“ из Будве.

СЕМИНАР О ТРЖИШНОЈ ПРИВРЕДИ

● У хотелу „Авале“ у Будви, од 1. до 3. новембра, одржан семинар на тему „Социјална тржишна привреда као привредни модел - кључ за тржиште“, а организатор била њемачка фондација „Конрад Аденауер“.

Фондација, чији је централни биро у Сарајеву, а дјелује на простору свих бивших југословенских република и СР Југославије, као и на просторима Француске, Белгије и Америке, организовањем семинара имала је за циљ да пружи праву информацију и учини први корак ка онима који

су спремни да улажу капитал, знање и искуство у Црну Гору.

На семинару је закључено да је нужна промјена појединачних законских регулатива да би предузетничке фирме и предузетници лакше изназлили средства за финансирање и кредитирање и на тај начин значајније прила-

годили привреду тржишту.

Поред еминентних стручњака из Њемачке, на семинару је учествовао и један број стручњака из Црне Горе, представници министарства трговине, привреде, туризма у Влади Црне Горе, као и Агенције за преструктуирање привреде и страна улагања.

САВЈЕТОВАЊЕ СОЦИЈАЛНИХ РАДНИКА

У хотелу „Могрен“ у Будви, од 4. до 7. новембра, одржан је семинар Данског света за избеглице, организован са циљем побољшања квалитета

активности социјалних радника запослених при Савјету.

Савјети на семинару, које је присуствовало 30 социјалних радника, били су усмје-

рени ка избеглицама и расељеним лицима са Косова, а обухватили су социјалне, едукативне и психосоцијалне садржаје.

ФОРМИРАНО УДРУЖЕЊЕ СТОЧАРА

У Будви је 11. новембра одржана Основачка скупштина Удружења сточара са подручја општине Будва.

Удружење броји 50 чланова, а за предсједника Скупштине удружења изабран је Иво Марковић из Побора. За предсједника Управног одбора који броји 7 чланова изабрана је Вида Вуксано-

вић из Ластве Грбашке, а за секретара Управног одбора Марко Ивановић из Будве.

По ријечима Васка Милановића, савјетника за пољoprivrednu на Скупштини општине Будва, удружење сточара представља асоцијацију производње пољoprivredne производње на подручју општине Будва.

Циљ је обезбеђење квалитетне сточне хране по повољним условима у сарадњи са Министарством пољoprivredne Црне Горе. Поред тога, удружење ће радити на побољшању расног састава стоке и добијању кредита за унапређење пољoprivredne производње на подручју општине Будва.

ИВЈЕЖБАВАДУ СЕ ЗА
ОТВАРАЊЕ ЖИВИНАРСКЕ
ФАРМЕ...

КИВИ ЗА МАЛИШАНЕ

Холдинг корпорација „Меркур“ из Будве је по традицији, пети пут за редом, 12. новембра организовала акцију бербе кивија на простору Аутобуске станице. У акцији је учествовало педесет малиши-

на из јавних предшколских установа „Љубица Јовановић-Маше“ из Будве, Светог Стефана и Петровица и „Загорка Ивановић“ из Цетиња.

Убрзо је 300 килограма кивија, а овогодишњи род је по-

клониен наведеним јавним установама.

За дјецу из вртића Будве и Цетиња компанија „Меркур“ је организовала топао сусрет у ресторану Аутобуске станице у Будви.

ЖИВОТ ВРАЂАЈУ СЕЛУ

● Грађани Петровца, Бара и Црнице организовали добровољну акцију на пребијању хиљаде мешара дуће трасе на Илином Бруду изнад Петровца којом ће ускоро пролазити електрична мрежа од мјесеца Бијело Поље на врху Паштровачке горе до овој живојајиској сели.

Урађен је велики посао по прилично неприступачном терену - прича нам Душан Ђуковић, предсједник организационог одбора акције на електрификацији села Илиног Бруда. - Извођали смо тако још једну радну побједу и ускоро ће овом трасом бити електро-мрежа која ће довести струју у овој јувијек једино неелектрифицирано село у општини Будва. Поред добровољног рада, велики број грађана чији су предци живјели некада у овом и околним селима, изدواли су до сада знатна финансијска средства. Велику помоћ добили смо и од скупштина општине Будва и Бар, Електропривреде Црне Горе и још једног броја предузећа из Будве и Бара. Није лако у овим околностима радити овакве послове, али се ипак може заједно учинити пуно, да сви живимо боље. Морамо бити истрајни, како би млађима оставили наше трагове и да би они знали, одакле су њихови преци.

По ријечима Ђуковића, ово је једина заједничка акција на Илином Бруду. Добровољним акцијама и уз помоћ шире друштвене заједнице, становници са овог подручја који сада живе у Петровцу, Бару и Подгорици, као и у другим градовима и мјестима широм земље и свијета, до сада су уради-

ли пут у дужини од три километра, неколико испуста за воду испод пута, извршили насипање од око хиљаду и по метара кубних пута и открили 12 извора воде на Илином Бруду. Ускоро ће један дио пута

случајних пролазника и намјерника.

До Илиног Бруда већ су постављени стубови који ће носити електрични кабал, а долазак струје очекују до пролећа. У плану је изградња заједничког гумни у

ОБРАЗОВАЊЕ
ЗА ПРАВА
ДЈЕТЕТА

У хотелу „Могрен“ у Будви, од 9. до 11. новембра, одржан је семинар на тему „Образовање за права дјетета“ у оквиру пројекта „Родитељи и васпитачи у акцији“. Организатор је био Министарство просвјете и науке Републике Црне Горе.

У основнијим пројектима је конвенција о правима дјетета, односно остваривање реформе предшколског образовања и васпитања у Републици.

На семинару су учествовала 22 сарадника, директора, инспектора и васпитачи јавних предшколских установа са подручја Црне Горе. Предавачи су били професори Института за педагогију и ендологију у Београду.

На семинару су учествовала 22 сарадника, директора, инспектора и васпитачи јавних предшколских установа са подручја Црне Горе. Предавачи су били професори Института за педагоџију и ендологију у Београду.

ВЕТЕРИНАРСКА АМБУЛАНТА

Према информацијама из Секретаријата за привреду Скупштине општине Будва, Јавна ветеринарска установа Црне Горе 1. децембра ове године отвориће у Ластви Грбашкој ветеринарској амбуланти са ветери-

нарском апотеком.

За отварање апотеке већ је обезбиђена адекватна просторија у згради Друштвеног дома, а биће запослено једно лице ветери-нарске струке.

ИЗ СУСЈЕДНИХ ОПШТИНА

ТЕШКИ ДАНИ ЗА ПОМОРЦЕ

Црногорска поморска флота је - насукана. Двије велике компаније, „Југоцеанија“ из Котора и „Прекоокеанска пловидба“ из Бара, које су 1991. године имале 43 брода носивости преко милион тона, данас располажу са свега 16 бродова, чија је просјечна страст 19,2 године, са нешто више од пала милиона тона носивости. Стари бродови су већи и млађи.

На семинару су учествовала 22 сарадника, директора, инспектора и васпитачи јавних предшколских установа са подручја Црне Горе. Предавачи су били професори Института за педагоџију и ендологију у Београду.

Констатујући ово, Удружење поморске привреде Црне Горе, које је недавно

одржало сједницу у Котору, упозорило је да уколико ускоро не дође до подмлађивања флоте, црногорско бродарство би могло да дешаваје се за три до пет година угарци.

Поред тога што је флота смањена и што су бродови стари, поморске компаније оптерећују и друге невоље. „Југоцеанија“ иностраним кредиторима дугује 28, а домаћим 25 милиона долара. Губитак за десет мјесеци ове године износи 113 милиона динара.

ДОЋИ ЂЕ И РУМУНИ

Гости из Румуније ће у објектима барског „Таласа-туриста“ који се налазе дуж Црногорског приморја (већином у закупу) наредне сезоне остварити око 10.000 ноћења.

То је суштина договора

НЕ У СТЕЧАЈ

Запослени у предузећу „Хенкел-Ривијери“ из Котора су против увођења стечаја у овом колективу. Они сматрају - то су зајувчици са њиховог збора - да то није решење јер из тога може доћи до ликвидације фирме.

Како покренути произ-

водњу и исплатити заостале плате из прошле и ове године, питање је на које ће покушати наћи одговор у разговорима с представницима Владе Црне Горе, репортерским министарствима, Привредне коморе, синдикатима, и, наравно, пословодних структура самог предузећа.

УКЛАЊАЊЕ ПАСА ЛУТАЛИЦА

Специјализована екипа Ветеринарске станице из Крушевца, спровела је на Цетињу акцију уништавања паса луталица. На прописан начин у тродневној акцији, уништено је 40 луталица, који су загорчавали живот и мјештана и гостију.

Власници ових кућних љубимаца морају се стриктно придржавати општинске одлуке о њиховом државању јер у противном могу страдати у новим акцијама које ће бити спроведене.

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

НИКОЛА КРАПОВИЋ,

• Приход од дистрибуције филмова значио одао и сада се своди на продају видео-касета, пласман старој филмском фонду у биоскопима и на ТВ • Многи вриједни и заслужни радници отишле из фирме • У посљедњој деценији осјетљива филмска умјетност драстично ће оћена друштвеним и економским диструкцијама • Потребна реорганизација или обнова црногорске кинематографије

Множство нагомиланих проблема довело је кинематографију Црне Горе на сам руб њеног постојања. Једино црногорско филмско предузеће „Зета-филм“ које је спадало у ред најугледнијих продуцентских кућа у бившој Југославији данас је готово престало да произвodi филмове. У посљедњих десет година није снимљен ни један играни филм, већ свега неколико документараца. Садашњем маргиналном статусу кинематографије допринијела је, прије свега, небрига државе према овој врло сложеној и скупој области умјетности. О свим овим проблемима и покушајима да се они реше, разговарали смо са Николом Краповићем, директором „Зета-филма“ и дугогодишњим истакнутим послеником седме умјетности.

Филм је врло скупа област умјетности. С обзиром на наше тешко садашње друштвено-економско стање, реците нам каква је ситуација у кинематографији Црне Горе?

- Да би кинематографија организовано функционисала она мора да има свој, економски речено, репродукциони ланац. То значи производњу дјелатност у којој се филм ствара, дистрибуцију преко које се врши пласман и приказничку дјелатност као коначно одредиште где можемо да видимо и оценијемо оно што смо урадили. Ова три сегмента су међусобно условљена због технолошке и финансијске повезаности. Чак и под условом да сваки од њих функционише беспрекорно, због недовољног потенцијала биоскопског тржишта, филмски пројекат који има карактер домаћег филма је у значајном дијелу неисплатив. Због тога и у много развијенијим земљама постоје државни фондови који пружају финансијску подршку филму као једном од најбитнијих обиљежја националне културе.

И да одговорим на Ваше питање, као резултат дугогодишњег запостављања и посебно дејавања у посљедњој деценији чији је епилог друштвено-економско стање у којем смо се нашли, овај филмски преродукциони ланац се одржава на врло танким нитима и оптерећен је великим проблемима. Укратко, кинематографска слика Црне Го-

ре је прилично суморна и драматично забрињавајућа.

Филму се, dakle, не покланя потребна пажња, свједено што је он једна од нај-фикасијских и најдоступнијих презентација једне културе.

- Огроман је раскорак између пружене подршке односно улагања државе и ефекта које се снимљени филмови доносе у смислу афирмацији исте те државе и њене културе. Није то од јуче, такав несхватајиво незаинтересован однос стваран је у вишедеценијском периоду. Свих ових година покушавам да одгонетнем што се десило са почетном евфоричном подршком првим корацима „Ловћен филма“. Значајна материјална помоћ резултирала је успјешном документарном и играном продукцијом, окупљајем талентованих аутора (В. Стојановић, Р. Ђуровић, М. Ђукановић, Б. Ба-

ПИРАТИ - ПОД ЗАШТИТОМ?

Ми у постојећем Закону о кинематографији имамо одредбе које говоре о обавезама ТВ и видео клубова и санкцијама предвиђеним за њихово непопштовање. А ја ћу навести пример који често користим када је о овом проблему ријеч, а у вези пиратског приказивања Бертолучијевог филма „Чај у Сахари“ на приватној ТВ станици „Блу мун“. Из принципијелних разлога, а не неке нарочите материјалне користи, ми смо тужили поменуту станицу. И знаете што се десило? Спор водимо, мислим, већ пету годину, али суд до даје није у стању (или је у питању нешто друго) да власника доведе у судницу, са образложењем да је адреса туженог непозната. Овоме није потребан коментар.

stać, Н. Јовићевић и др) и предузимљивих пра-дущената (А. Обрадовић, Н. Поповић и др). У инспиративном филмском амбијенту Цетиња, Х. Новог и напокон Будве, стварана су значајна дела приказивана и на-грађивана у земљи и свијету. О томе како и зашто је један већ афирмисан продуцент попут „Ловћен филма“ на врло груб и непријерен начин ликвидиран, више и тачније могу говорити судионици тог времена којих је на-жалost све мање. Међу-

тим, ја се са овим времен- ским дистанце и на основу досадашњег не малог радног искуства, не могу отети утиску да су, гашење „Ловћен филма“ и афере које су га прати- ле, створили неку врсту анимозитета, па и бојазни од филмске продукције као дјелатности која је финансијски ризична и, по таквом схвата- њу, подложна неконтролисаном расипању иона- ко малих сред- става за потребе културе. То се итекако осјетило у каснијем раду Филмског студија Титоград и на- кон тога „Зета филма“. Истина, 1978. године када је „Зета филм“ преузeo и дјелат- ност продукције у Црној Гори, по- кушане су неке промјене доно- шењем Друштве- ног договора о унапређењу ки- нематографије, где су потпис- ставили сви они који су у то ври- јеме имали еко- номски и политички утицај, али је тај доку- мент и обавезе које су из њега проистицале остао само још једно „слово на папиру“. Из го- дине у годину средства за филмску продукцију су била све мања, па самим тим и број снимљених филмова је опадао, да би се у посљедњој деценији свое на скромну документарну продук- цију.

„Зета филм“ опстаје на чи- стој комерцијалној основи. Свих ових година снимили сте свега неколико филмова, на новца није могло бити од производње. На који начин обезбеђујете средства за опстанак и рад?

- Од самих почетака, далеке 1956. године, када се као дистрибуција одвојио од „Ловћен филма“, „Зета филм“ послује на доходном принципу. Иако по званичној номенклатури припада ванпривредној дјелатно- сти, изузев скромне финансијске подршке државе која се намјенски односи на производњу филмова, предузеће је покрије својих трошкова и значајна улагања у сопствену продукцију обезбеђивала из сопствених прихода остварених прије свега дистрибуцијом страних филмова. То је био до- минантан приход до прије 5-6 година који је омогућавао нормално функционисање преду-

зећа, али и извјестан континуитет у играној и документарној продукцији. Било је то свјесно одрицање од дијела за- раде и допринос оживљавању филмске про- изводње у Црној Гори. И са поносом могу рећи да је таква пословна политика у периоду 1980-1990. године дала зна- чајне резултате. Снимљено је 7 играних и преко 30 документарних

ма. Наравно, такав развој догађаја оставио је по- следице и на кадровско стање у „Зета филму“. Много вриједних и за- служних људи отишли су из фирме, тако да је садашњи укупан број радника, у Будви и у пред- ставништву Београд, сведен на 15. Морам да кажем да сам се горко најмија податку који је изнисијет у вашем листу у

жиште бивше СФРЈ (око 1.400 дворана) и сведено у садашњој Југославији на патуљастих 80-так биоскопа који раде. Јасно је да се од тога не може очекивати неки значајнији доходовни ефекат. Што се тиче на- шег биоскопа у Будви, рекао бих да смо ми за- довољни када успијемо да покријемо трошкове приказивања филмова, што често није случај. Бројни су примјери да приход не покрије ни трошкове транспорта филмских копија. На срећу, има и рјеђих супротних примјера, када се на домаћим и страним хит филмовима окупи изненађујући број гледа- лаца.

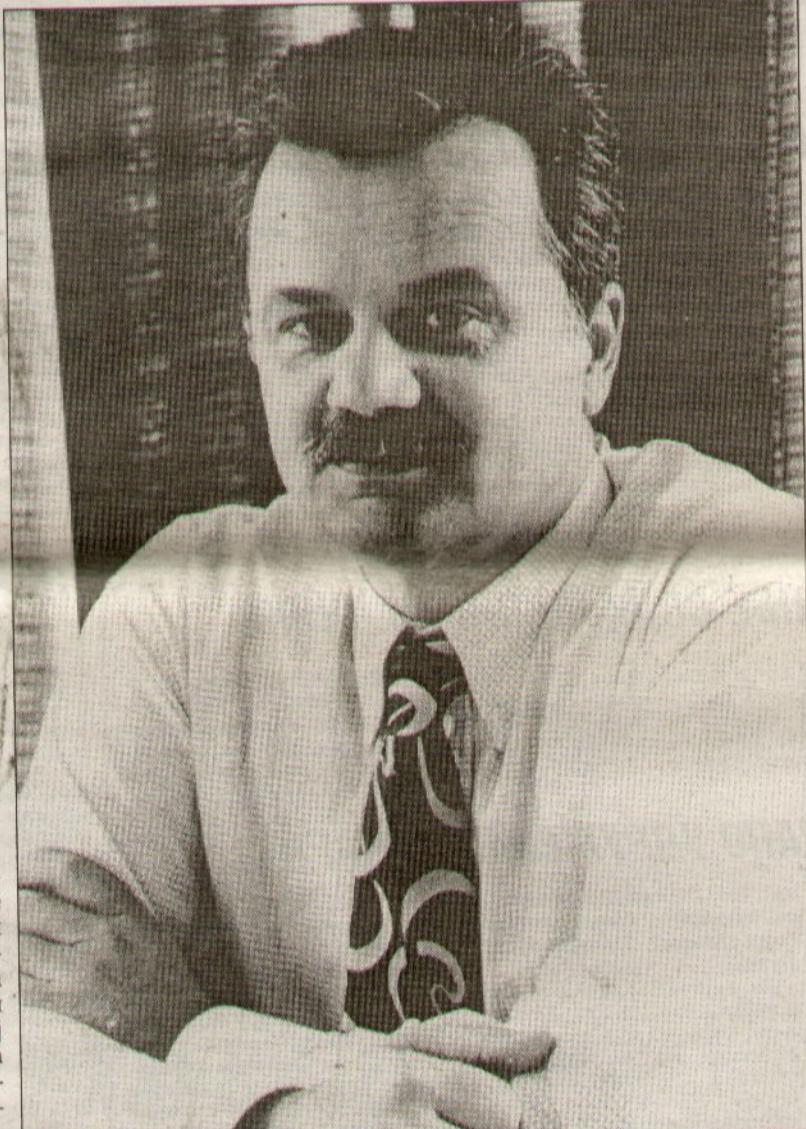
Шта треба урадити да би се публика вратила у биоскопе?

- Услов свих услова је значајно улагање у реконструкцију и проширење биоскопске мреже. У садашњој економској ситуацији оно што је по мом мишљењу реално јесте адаптација постојеће мреже, прекомпоновање предимензионира- них у више мањих сала, довођење техничких услова на бар коректан ниво.

Када се ради о нашој приказничкој дјелатно- сти у Будви, осим постојеће велике може се ис- користити и мала сала која се до сада користила само за интерне про-јекције. Развој града као туристичке метрополе и фестивалског центра условљаваће будуће ин-вестиције у том правцу. Морам да изразим же-љење што свих ових го- дина послије земљотреса нијесмо успјели да обновимо некадашњи јетњи биоскоп у Старом граду. Иако урбанистичким пројектом егзистира ло-кација за ту намјену (простор „Јадранске страже“) и постоји идејно решење арх. С. Ми- тровића, компликовани имовинско-правни одно-си, разне аспирације ве-зане за тај простор, али и дугогодишње неразу-мијевање од стране ло-калне управе, чине да је та идеја још увијек наша „пуста жеља“. Приво-ђењем тог дијела Старог града намјени створио би се један модеран ам-бијент мултимедијалног карактера, у којем би се осим филмских пројек-ција овдјели и разни други културни програ-ми. У том случају би по-стојале и добре шансе да се установи озбиљан филмски фестивал.

• А колики је доходовни ефекат од биоскопског тржишта пошто је оно све мање, а бројност гледи- шта занемарљива?

- Биоскоп је крајње од-редиште филмског остварења. Што је биоскопска мрежа развије- нија веће су шансе за добре финансиске ефек-те приказаних филмова. Криза која је у једном периоду захватила класичан биоскоп, због екс-панзије електронских медија, у економски развијеним земљама се уве- лико превазилази. То је резултат огромних ула- гања у реконструкцију и модернизацију биоскоп-ске мреже. Ми смо свих ових година нажалост ишли у супротном правцу. Разбјено је ресpek-tabilno биоскопско тр-

Пола радној вијеку у црногорској кинематографији:
Никола Краповић

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

ДИРЕКТОР ФИЛМСКОГ ПРЕДУЗЕЋА „ЗЕТА-ФИЛМ“

КИНЕМАТОГРАФИЈУ

интерсовање за биоскоп. У свијету се филмска индустрија од те најезде бранила својим техничким усавршавањима, како у продукцији тако и у самим биоскопским дворанама. Још увијек пасионирани љубитељи филма преферира гledање филма на биоскопском платну, које се и даље у техничком смислу не може мјерити са гledањем на малом тв екрану.

Уз то, свака озбиљна држава која држи до своје културе, штити своју кинематографију од неконтролисаног и посебно нелегалног приказивања на тв и видеу. Рецимо једна Француска је законом регулисала термине у којима државна тв може да приказује филм, тако да њега нема на тв екранима викендом када је биоскопска посјета највећа. Друго, те државе разним законским механизмима оба-

ним околностима, 80-тих година „Зета филм“ имао запажену продукцију. Наши играни и документарни филмови су приказивани и награђивани на најпознатијим филмским фестивалима у свијету. Филмове су радили афирмисани аутори Ж. Николић, Р. Шарановић, П. Голубовић, Н. Поповић, Б. Бастић, Н. Јовићевић, К. Папић, М. Матовић, В. Перовић и др.

У последњој деценији осјетљива филмска дјелатност је драстично по-рођена друштвеним и економским деструкцијама које су захватали нашу земљу. Наравно да то није могло мимоићи ни „Зета филм“. Трачак свјетlosti у томе периоду су били документарни филмови, прије свега аутора Момира Матовића. Његових 7 филмова у нашој продукцији приказани су на преко 50 свјетских фестивала и добили бројна признања (награда критике у Берлину, Grand prix u Bilbauu i Montekatini Termi и многе друге). Управо смо завршили његов нови филм „Прва и посљедња...“, који ће у децембру мјесецу имати премијеру на угледном филмском фестивалу у Амстердаму.

Тачно је да оваква симболична продукција није стимулирајућа за филмске ствараоце. Без континуиране игране и документарне продукције не може се створити или окупити ауторски, стварајачки и глумачки потенцијал. Зато је од изузетног значаја да се реализује пројекат играног филма и ТВ серије „Јелена Савојска“, редитеља Н. Поповића. Овај пројекат премамо пет година. Ради се о филму епохе који је изнад просјечног производног обима и веома је сложен са ауторског становишта. Поред „Зете филма“, у својству извршног продуцента, као копродуценти у пројекту треба да се појаве позната италијанска тв кућа „Media set“ и највећи руски продуцент „Мосфилм“.

• У посљедњих десет година продукција „Зета филма“ мала је по квантитету, али не и по квалитету. То за филмске ствараоце сигурно није подстичијо, па нас интересује да ли сте, као човјек који је пола свога радног вијека провео у црногорској кинематографији, оптимиста када размишљате о њеној будућности?

везују тв станице да капитал остварен приказивањем филмова враћају у продукцију филмова.

Нажалост, наша кинематографија нема ту снагу да се сама брани, а држава не чини ама баш ништа да је заштити.

• У посљедњих десет година продукција „Зета филма“ мала је по квантитету, али не и по квалитету. То за филмске ствараоце

сигурно није подстичијо, па нас интересује да ли сте, као човјек који је пола свога радног вијека провео у црногорској кинематографији, оптимиста када размишљате о њеној будућности?

Без намјере да ламен-

тирам на прошлим вре-

мима марам поново

истаћи да је у нормал-

друге стране оне долазе и пролазе, а филм остаје као трајно умјетничко дјело забиљежено на филмском негативу. Поред тога са становишта презентације културе у земљи и поготово свијету неупоредиво је ефикаснији. Ово не говорим да бих довео у питање потребу развоја позоришне умјетности. Напротив, са једном неопходном профилацијом критеријума и селекцијом сада доста разуђених активности у разним правцима, позориште треба да буде један од основних носилаца културе.

„Филм“ тражила и борила се за своје место. Закон обавезно треба да дефинише: начин обезбеђења буџетских средстава, приходе по основу такса и доприноса, пореске олакшице у случају улагања у производњу филмова, заштиту филма од пиратерије и неконтролисаног приказивања на ТВ итд.

Нама продуцентима остало би да обезбиједимо недостају средства из сопствених извора, путем сарадње и копродукционим односима са другим филмским кућама у земљи и свијету.

латност, филмска критика итд.)

Искористио бих прилику да овде поменем једну идеју која може бити веома занимљива не само за „Зета филм“, него и за град Будву и његову даљу културну афирмацију. Натиме, покренута је иницијатива да се оснује ЈУ Кинотека Црне Горе, а један од предлога је да то буде у згради „Зете филма“, где уз мање адаптације већ постоје услови за прописно складиштење и чување осјетљивих филмских материјала. Кинотека је место окупљања заљубљеника у филмску умјетност, па и потенцијално будућих запажених аутора који до бијају прилику да истражују и практично се обучавају за рад на филму. Остварење ове идеје би оплеменило

је у Црној Гори, подршка државе је, осим на самом почетку, била далеко испод резултата и ефекта који јој је филмска умјетност доносила. Неправедно је то, сасвим неразумљиво и разлог је највећим дијелом стања у којем се сада налазимо. Ипак, постоје одређени сигнали да се ствари мијењају на боље. То тешко да може бити један играни филм који је снимљен послиje десетогодишње паузе, чију реализацију искрено поздрављамо, али не и начин како је до ње дошло јер је умногоме пореметила припреме нашег пројекта „Јелена Савојска“. Управо је ово примјер како не треба радити, и како се заobilazi нормална процедура приликом кандидовања пројекта за реализацију.

Но добро је да су филм и његова реафирмација постали једна од ударних тема када се говори о култури. Оживеле су активности Удружења филмских стваралаца, индивидуално се покрећу разне иницијативе, појављују се нова лица - млади аутори са свјежим идејама. У оквиру Министарства културе започет је поступак доношења новог Закона о кинематографији, покренуто оснивање кинотеке, филмског часописа итд.

„Зета филм“ даје, и убудуће ће то чинити, значајан допринос свим овим активностима. Што се статуја предузета тиче, оно већ пету годину ради као акционарско друштво у којем је обављена трансформација власништва и

идентификација капитала. У структури капитала фондови учествују са 60%, а радници са 40%. Због свих проблема које смо у претходним питањима по-менули приватизација „Зете филма“ и уношење додатног капитала у фирмцу са циљем њеног даљег развоја, намеће се као императив. Међутим, с обзиром на нека лоша искуства у протеклом периоду транзиције, када је мета заинтересованих улагања била прије свега атрактивни пословни простор, од пресудног значаја је добро процјенити који је то начин приватизације најпогоднији за „Зета филм“ и кинематографску дјелатност. Мишљења сам да оријентација мора бити ка томе да се по сваку цијену задржи основна филмска дјелатност јер „Зета филм“ представља један од носећих стубова будућег развоја седме умјетности у Црној Гори.

Својим досадашњим резултатима црногорска филмска умјетност, заслужује, у реорганизацији и обнови, много већу потребну помоћ од државе. Има ли наговјештја њене подршке и помоћи како би црногорски филм наставио путем своје, с правом стечене, славе?

У педесетогодишњем периоду организоване кинематографији

Са фестивала у Карловим Варима, јула 1998. године

• Ви сте се на овогодишњем фестивалу у Херцег Новом заложили за једну дугорочну политику у црногорској кинематографији, засновану на законској регулативи:

- Озбиљна стратегија се не може градити на импровизацијама. А сада их у Црној Гори, бар када је филм у питању, има много. До средстава за финансирање пројекта се долази разним „пречицама“, заобилазећи један нормалан и регуларан поступак. Министарство културе треба што је прије могуће да у иновираном Закону о кинематографији и разним подзаконским актима утврди критеријуме за здраву производњу и ауторску утакмицу приликом одлучивања о кандидованим пројектима.

- Посебно је важно обезбиједити услове који би дали шансу младим ауторима да изађу на сцену. То би створило рационалан такмичарски оквир за дугорочније планирање продукције, у којем би и „Зета

реална је и могућност пружања услуга снимања филмова, узимајући у обзир природне и амбијенталне погодности Црне Горе, али је за то неопходно стварање макар ембриона техничке базе. „Зета-филм“ има добре услове да у Будви поново оживи такав производни сервис за домаће и стране екипе.

• Очигледно, неопходна је темељна реорганизација, па и обнова, црногорске кинематографије у свим њеним сегментима.

- Продукциона, дистрибутерска и приказивачка дјелатност су у толикој мјери повезане, да застој макар и у једној од њих има катастрофалне последице по укупно стање. Један од очигледних примјера тога је, нажалост, управо црногорска кинематографија. Зато њена реорганизација или обновљање подразумијева упоредно дјеловање на побољшању услова у сва три сегмента о којима смо говорили, као и зачетак оних елемената који до сада нијесу постојали (кинетичка дје-

простор и створило комплетан филмски амбијент у „Зете филму“. Владници капитала су се сагласили да се предвиђени простор уступи на коришћење за такву намјену. Рекао бих да присутне примиједбе како кинотека треба да буде у Подгорици као главном граду нијесу довољно аргументоване, с обзиром да се матична филмска кућа налази у Будви, а пролетарској мала просторна удаљеност није препрека за ширење активности те институције у осталим градовима Црне Горе.

• Својим досадашњим резултатима црногорска филмска умјетност, заслужује, у реорганизацији и обнови, много већу потребну помоћ од државе. Има ли наговјештја њене подршке и помоћи како би црногорски филм наставио путем своје, с правом стечене, славе?

- У педесетогодишњем периоду организоване кинематографији

АКТУЕЛНОСТИ

ИЗ БИЉЕЖНИЦЕ РЕПОРТЕРА

ПРОЈЕКТИ РАДА ТАФРЕ

Срели смо се недавно у Будви, где је стигао послом.

Ведар, одлучан и пун енергије, каквог га и памтим од прије деценију и по, ријешио је да - не стаје. Све док његови пројекти у које веома вјерују и људи од струке и науке не буду реализовани. Или, бар неки од њих.

Раде Тафра, познати иноватор из Херцег Новог, који је досад за разне проналазке добио ласкава домаћа и међународна признања и награде, ријешио је прво да жедну Боку Которску напоји водом на најефикаснији и најједnostavniji начин. Главно извориште у његовом пројекту, који је понудио надлежним, је - ријека Требињица. Тафра је „напрата“ пут: вода би била из познате ријеке пумпама избацива на језера на В/8 рбању, потом би крајим цевоводима стизала у акумулациона језера Крушевица, Камено, Убли и Жлијеб.

- Предвидио сам и алтернативни правец по коме би вода из Требињице, односно из језера Крушевица

изградити централу јачине 250 мегавата, а мање централе је могуће инсталирати у Зеленици, Бијелој и Морињу. Пошто је ријеч о крашком предјелу Раде Тафре је смислио још једно, додатно, рјешење: језерско дно би се обложило материјалима „ипорил“ и „изотерм“, које је он, такође, патентира и који су већ прроверени.

- Акумулациона језера и природни пад воде могуће је искористити и за производњу хране, узгој рибе прије свега, чиме би се зауставило исељавање станов-

МЕДАЉА

Раде Тафра је добитник златне медаље ЈУ ЕУРЕКА, наше и реномиране међународне манифестије патената и иноваторства нових производа и технологија. Добио ју је за проналазак, средства за ефикасно одмашћивање уређаја у машиноградњи и поморству.

ништа херцегновског заједи.

Подршку овом пројекту дао је др Драгутин Радовановић, предсједник ЕУРЕКА, који сматра да је ово најбоље рјешење за елиминације жеђи у Боки Которској и због тога што нуди могућности примјене и неких других, већ заштићених патената.

Овај и други пројекти Раде Тафре заинтересовани су и америчке бизнисмене који су у сарадњи са Владом Црне Горе и Херцег Новом основали америчко-приморску корпорацију АМКО Интернационал, која ће улагати у више проје-

ката код нас. Разне проналазачке мапе Новљанина Тафре, који је више од двије деценије истакнути члан редакције часописа „Национал географик“, који је објавио више његових пројеката, заинтересовале су улагаче капитала у Њемачкој, Кини, Аустралији...

- Вјеријем да ће ускоро стићи амерички тим који ће радити на финансијској конструкцији пројекта - каже Тафра. - Банке из Јујорка и Вашингтона биће гарант реализације цјелокупног пројекта водоснабдјевања, али и још неких мојих планова. Њима је свакако најзанимљивији „Туристички прстен Црне Горе“. Њима сам предвидио да чак и Подгорица постане - лука! Бродови би, наиме, ишли из мора Бојаном у Скадарско језеро и даље до Ријеке Црнојевића одакле би се изградио водени пут до Подгорице. Најкраће речено „туристички прстен“ би сувоземним и воденим путем повезао најзначајније и најљепше центре у Црној Гори.

Још један од укупно пет пројекта господина Тафре побудио је пажњу инвеститора. Ријеч је о полагању цијеви на морско дно за транспорт струје, воде, нафте... Пројекат се заснива на закону дјеловања центрифугалних сила на конци и у води и о њему ће више бити ријечи када дође наред за - реализацију.

Раде Тафра има, каже, још идеја на чијем разрађивању ради. Но, засад му је главна брига да неки од већ потврђених, као што су они поменути, добију првјеру у пракси.

С. Ш. ГРЕГОВИЋ

РАЈКОВ ЗАТВОРЕНИ КРУГ

Држи овце, буљук, некада већи, некада мањи, али их не коле, јагњад не одлучује, мрс не скупља.

Из бројних кошница не вади мед.

Користи нема ни од крава, јунади, телади.

Мачкама и псима броја не зна.

Рајко Ђукић, зарастао у браду, с коврџама боје ћилибара, бистра, али увијек помalo одсутна погледа, од цивилизације једино троши цигарете и с времена на вријеме кутије по неку крпу да се огње. И редован је кафансki гост. Најчешће хотел „Комови“ у Андријевици у који слизи из Цециуне, свог села за које ће рећи да је најљепше у Европи, где смо се и упознали прије четврт вијека.

„Пчеле умиру у сопственом меду, овце и краве умиру природном смрћу, чешће их растргну курјаци или запухну змије, у кафани пижама ракију коју купују од сељака, а дуван дуго већ не садим, па морам куповати ове шарене паклице“, објашњава Рајко који је прије три деценије побјегао из урбаног свјета и стanio се испод модрог Зелетина и зеленој ријеке Кутсаје. Миран и мелеман када је са животињама, по селу шета с пилићима које носи испод капута, на лијевој страни да им је топло. Само када је с људима бива љут, искључив, не ријетко и горопадан.

А године 1945. било је онако: у одиједу од финог енглеског штрафа, с краватом беспријекорно везаном, двадесетдвогодишњи момак из Цециуне, шета Јелисејским пољима. Склон литејту, префињених манира, комуницира на неколико језика и нимало није забуњен смјетлима престо-

нице. На Сорбони, где студира француски, забуњује око себе све знајем и брзином којом га стиче. У друштву је Пјера Кирија и Хоши Мине. Пред културним кремом Париза, на великој југословенској прослави, првој послијератној, говори стихове пошто га је Миљан Коматина готова на силу утрупа на сцену. Тадашњи амбасадор у Француској, чувени надреалиста Марко Ристић, гура му у руке папираш са адресом Жувеа, познатог редитеља, очаран гласом и стасом витког земљака.

Крајем 1947. године долази у Београд. Двије године је уредник француске радио-радије Радио Београда, пише за „Политику“ и „Побједу“, „Омладински покрет“. Михаило Лалић му предлаже да се професионално бави литературом, али он узима дневник у инванградској гимназији, дружи се за затвореним Бањом Шарановићем, поставља на сцену „Покојника“, драматизије Балзака, за четири сата на Комовима прави слику за коју му људи од заната препоручују да се бави сликарством. Бежи у Будву, постаје уметнички директор „Ловћен филма“, што је самоуправног Словенца грдо најутило, не знам. Можда нешто прије или послије. Никада о томе нисмо причали, а чини ми се да знам све. Заувијек се Рајко Ђукић определио за пчеле и мачке, за овце и псе. Зазире од њега и сељаци којима зна ружно да одбруси у стилу: ти си био шпијун, ти си боравио у задњици, тог и тог друга, ти си... Када има аргументе. А њих не фали. Уз ракију и без ње, баш као и Жан Жак Русо, идеализује природу и љене чаре. А цивилизација - нека се, богами, и она мало замисли.

• П.С. Када смо се недавно срели признао ми је: завољио сам Будву. Веже ме за њу једна јача нит о којој ћу ти једном приликом... Вјеријем, ускоро. А како је тамо, сада? Чујем много кућа, па све једна уз другу. Чини ми се да то не ваља...

С. Ш. ГРЕГОВИЋ

МАЛЕ РАЗГЛЕДНИЦЕ ЖИВОТА

КОМШИЈЕ

Његова комшиница не говори са њиме. Не, није љута на њега. Нису се, чак, ни упознали. Истина, живе у истој згради, на истом спрату, врата до врата, тераса до терасе. Али: зашто би некога упознавали само зато што станује ту, крај вас? Можда је и било каквих немуштих покушаја да једно другоме кажу - добро јутро, или - добар дан! Но, то би се могло схватити погрешно. А, и о чему би они то имали да причају?! Зато, када се затекну једно на том маленом простору избегавају да им се сусретну погледи.

Она излази на терасу јер испод ње стално лешкари један ничим посебан, угојени, сиви мачак. Најкраће речено „туристички прстен“ би сувоземним и воденим путем повезао најзначајније и најљепше центре у Црној Гори.

Даје му нешто од хране, што остане након ручка, или намјенски припремљено. И, обавезно, поприча са њиме. Оно, јесте да мачак и није неки најрочити саговорник, али, бар, добар је слушалац. Пажљив и умиљат. И, ето, с неким се проговори!

Он излази на терасу јер се у близини окупљају голубови. Храни их. Распознаје, свакоме наизмењише тепа неким надимком. И исприча се са њима.

Ако се комишија и комшиница баш затекну у исто вријеме на истом мјесту, на том маленом, сусједном простору, појужре са храњењем љубимаца, скрате причу са њима и враћају се у беде-

ме својих станова. Да их не виђа често неко близу једно другоме. А, и о чemu би, ако буду принуђени, могли и морали да измијене покоју ријеч? Са „добар дан“ само би стварали себи обавезу.

За то вријеме мачак безбржко лешкари испод терасе, голубови се шеткају око њега. Они нешто гугућу, он нешто преде, понекад и замјаује. Израговају се. Животиње ко животиње. Он не знају ништа, не разумију ништа.

Немају ни бедеме домаћа, да се њима опашу, да се њима заштите. А и зашто би?

Зато брђају нешто једне са другима. И јуре једне за другима. Животиње ко животиње.

ОГЛАС

уздохнута уз њу договорити. А, договорићемо се.

Укључује шпорет. Попслужује га колачићима. Домаћим, необично укусним. „Спрема их боље него што их је спремала моја покојна мати“ - размишља невољник.

- Ви сте? - прекида му мисли да драго створење крај њега.

- Ја сам... - Изволите... изволите. Уђите.

Закорачио је у с укусом намјештену собу. Старински, стилски намјештај, вредна библиотека, безбрзје ситница. Све је одисало господштином и необичном топлином. Човјек се, једноставно, у том простору морао осјетити пријатно.

- Ја сам...

- Да, знам... Да ставим кафицу. Лакше ћемо се

ни осјетили лагано смркавање.

- Ми се баш распричамо. Дајте, госпођо, да видим ту „моју“ собу, да то завршимо... - прену се он.

- Па ја вам нисам рекла да је оглас веома стар. Не издајем собе више. Не замјерите ми. Заиста сте ми драги, али, схватајте ме... дуго већ не издајем собе. Никоме.

Није могао да јој замјери, мада га ухвати панични страх да неће имати где да преноћи. Могла му је то одмах рећи, али дојавола.. Сјутрадан, оглас поново на радију.

Звони на вратима.

- Ја сам...

- Изволите, уђите. Да ставим кафицу, уз њу ћемо се лакше договорити. А, договорићемо се...

РУЖА

Све је слутило на лијепу љубавну причу. Или, бар, на сусрет оних позитивних вибрација које оплемене један тренутак вашег живота, било да оставе за собом дубљи траг или само сјећање за неке будуће, дуге вечери. Њега су, прије свега, прво очарале љене очи, замиљене и дубоке, потом усне, а онда редом и сви они остали, спољашњи атрибути који жену чине женом у најљепшем смислу. Пронашао је у њеним зјеницама и оно „нешто више“ које свакој машти додаје додатну магију. Њој се дошло и он, онако необичан, али освојиле су је првенствено његове ри-

јечи, које су је, са посебним надахнућем, постављале на пједестал пажње и нескривеног обожавања. Величали су љену љепоту, исписујући је свом чаролијом пјесничке рјечитости.

Чинило се да се зачиње разарајуће страсна љубавна игра. Знала је да му недостаје, када је дуже нема. Треперио је сатима, горећи од ишчекивања, а када се она, напокон, појави, готово грозничаво упирао љене погледе, онако у пролазу, излучивају јој комплименте који никога нису могли оставити равнодушним, онако у пролазу, или ако су дуже били ближе једно

извини, по новом режиму саобраћаја 'оту т' ста' и будва ил' у сарајево?

АКТУЕЛНОСТИ

СКИЦА ЗА ПОРТРЕТ СТАРОГ КАПЕТАНА

ТРАГОМ ОГЊЕНЕ ЗЕМЉЕ

• Дјешњиштво му је било искушено причама родитеља о далекој, оићеној земљи која је настајала у њиховој машти. Милан Новаковић, кайешан дује пловицбе, свој живот је посветио йучини мрежи управо несвесно праћајући за ћом земљом дјешњиштва

Над њим звијезде, пред њим вода. Бескрај звијезда и бескрај воде. Из трена у трен, из дана у дан, из године у годину. Непреглед. Шибани бурама и бонацама, вјетровима и таласима, зимама и врелинама, болештинама. Шибани самоћом. Непрегледима самоће. Бескрајем самоће. Звијезда и воде.

То су слике које су сплитале живот Милана Новаковића, јединог поратног капетана дуге пловидбе у Будви. Којем су те слике биле стварност. Чије бремене ожилјке носи и данас. И када води у штету свог миљеника, расног и немирног вучјака мјешанца, када избацује воду из чамца њежно миљујући његове дрвене прагове, када изађе испред дома да се види са пријатељима, или се затвори у окриље свога дома. Свуда сав некако тих, као да би волио да је непримјетан, као да и данас плови неким својим морима.

А све је почело давно, не-надно.

Да ли?

- Мој покојни отац био је ситни трговац, али се бавио и рибарством. Имао је леут, витак, лијеп, назван мојим именом - Милан. Но, још први пут када сам се попео на барку, па сам са прамца и добро се напио воде. Слане и горке. Било је то моје ватрене крштење на мору, слано и горко, па ми је, можда и зато, читав живот био слан и горак. Као и сваком поморцу.

Није у традицији његове породице било поморство. Ко ће сада знати, пред провалијом времена, коријене његовог другована са водом. Мада је још као дјете стално сањао далеку пучину и, чак, измишао некакве своје парабоде и друге бродове. Спомиње ону стару изреку: када ставиш прст у воду већ имаш контакт са читавим светом - можда га је то усмјеравало... Или приче родитеља, који су га свако вече водили на путовања ка далекој, Огњеној земљи, постојећој или непостојећој - то мада ум није тада знао, али је страшну знатижеље распирао његову дјетињу машту. Можда је, у ствари, читав живот трагао за том земљом, у нади да ће је наћи, препознати.

Било како било, у међувремену се у Будви отворила Грађанска школа трговачког смјера, која је своје питомце припремала за морепловце. Милан се уписао, завршио је. Сустигао га је рат. Одслужио је свој дуг домовини и из Ратне морнарице изашао 15. септембра 1945. године, као двадесетогодишњи младић, на силу сазрео и жељан неких других пространстава. На пут, први пут ка пловидбама, повео га је мали једрењак, под заповедништвом извјесног Кураџића. Држали су тада линију од Котора до Улциња. Али, пролазећи кроз хиљаде мина које су плутале по води, и без икаквих помоћних средстава. Чак ни свјетионика нигде није било. По угљу ноћи, ослоњени само на сопствен вид и срећу. „Длаке на глави су ми стајале ко јежа, од страха да се нешто не деси“ - сјећа се Милан.

Први бродић звао се „Слободан“. Но, живот га је водио даље. Прво у копнену службу, па поморско-технички сектор, па на касације бродова, па веће једрењаке, линију Дубровник - Задар, све до првог паробroda „Похорје“, на којем је постао, коначно, заповедник. Онда поморска књижница и прво прекоокеанско путовање, бродом „Хр-

ватска“, за Њујорк, Филаделфију, Њу Орлеанс, Галвестон, и повратно за Ријеку. Послије је тога било и пуно истално.

- Да ли сте на тим путованима прonaшли ону „Огњену земљу“, из бајки Вашег дјетињства? - питамо га.

- Да, али на један другачији начин. Наплатио сам на огромне температуре, до 50, па и 60 степени Целзијусових, а дешавало ми се да се само у неколико дана из тог ужареног пакла обретем у други, сибирски, на минус 50 степени. Човјек је морао бити коњског здравља и конјског ограницима да све то издржи. Али, ето, издржало се.

- Откривали сте свијет, ипак?

- Не као Магелан или Коломбо, али - јесам. Данас ми је само жао што је све то било јако површино, недовољно. Јер, да би открио неку земљу морао си унапријед знати њену историју, културу...

Пријеђао се да је пуну сазнавао, на другачији начин. Поносан је на посјету једној изузетној изложби италијанских мајстора, у Чикагу, која је била толико приједна да је поред сваке слике стајао наоружан шериф. Или, с обзиром да је често превозио фосfat, који је за њега био само прашина, у неку огромну фабрику на источној обали Енглеске, позива директора те фабрике да је обиђу. Показао му је, тада, да се од те његове „прашине“ праве цимент, вјештачка ћубрива, експлозив, па чак и љекови, и још пуно тога важног за људски живот, послиje чега је на свој товар гледао свима другачије.

Од свих земаља које је обишао не може да одабере најдражју јер многе су биле лјеже, али му је у њима сметао осјећај да су вјештачке творевине, сви ти небодери, близни и разна чуда. Црна Гора, једина, не зато што је његова, „саткана је од чистих природних чарји“. За њега није тешко питање ни коју земљу није обишао, а желio је. Није тешко, јер такве земље нема. Једино на сјеверном и јужном полу није био.

Дуга, предуга путовања. И кроз вјетар, и кроз снijej, кроз кишу. Бездан горе, бездан доље. Опасности свуда. И тешких, опасних ситуација. И оних лијепих. Трагамо за њима.

Копа по сјећањима.

Каже да није то тада било као данас: упреш у пуне и стигнеш у цице, али ко ће се сјетити најнепријатније ситуације. Управо из разлога што су невоље и непријатности једноставно биле уобичајене. Плови кроз вријеме, прошло, до неког некадашњег пута, од Ријеке до Филаделфије, на првјер, који се превлачио за 31 дан, када је стање било редовно. И чини се, за трен, као да су му се веће намрштиле, као да су му се усне затегле од сјећања, очи уронуле у неки хаос неба и воде, а онда му се опет на лице врати мир док казује како се дешавало да птују ту раздаљину и по 50 дана, јер је јачина вјетра била толика да је враћала брод уназад, да га је бацакала као љуску од јајета, да су се до борили са огромним таласима само да би остали на површини. Али, све то није било нешто посебно, тако су живјели стално, нормално.

Може ли то нормално стање бити?

Лијепих тренутака било је много мање, али посебно памти и издваја неку награду агенције за коју је радио. Награда је била љетовање у једном прекрасном кампу, на

једном прекрасном језеру у Мисисипију, где је било бесплатно свих могућих јела и пића. Милан је од свега жељио само да му дозволе да пеца и тој, маленој за њега, воденој површини, која је била препуна невјероватних врста и примјерака рибе. Успео је неколико кашета, које је по вазчу послао посади на брод, а од једног мањег дијела улова спремио већеру за Американце, на наш начин. Толико су били одушевљени свиме да је предсједник Луизијана, који је такође био присутан, кампу да Миланово име.

Враћамо се на брод „Будва“, којим је, такође, опловио свијет.

- „Будва“ је рађена на Тајвану, под Панамском застavом. Када смо је преузели, кумовао јој је тадашњи предсједник општине, Мило Медиговић, а ја 22. септембра 1973. преузео заповједништво бродом. Са посебним поносом и радошћу кренули смо преко Ленинграда и Њемачке, преко Бахамских оtočaka и Њу Орлеанса, Сибира, Бермуда, Рта Дobre Наде, Италије... тог јуна 1974. године прошли и поред Будве. Брод је био сав искисен, а мноштво људи окупљено да нас бурно поздрави. И моја мајка била је међу њима. Био је то наш посљедњи поздрав јер, када сам допловио из бијelog свијета, она је већ одново била сахрањена.

Понекад као да нашем са- говорнику за трен очи посиве и поглед се замути, или испуни тугом. Проговори ти- che, али вам се чини да не говори да би га разумјели: оставио сам тамо, како то људи кажу, младост, радост и весеље. Сада се привијкао куће, мирног и тихог живота. Да причувам здравље, да проживим још коју годину. Горак је то био хиљ. Дешавало се да по читаве двије, па и три године не видим дома. Будем одвојен од породице. Немам лијепих успомена о томе.

Већ се лагано смркава. Ударају звона на звонику. Пас рехи пред вртима. Пас... причамо о најбољим пријатељима. Необична прича. Међу многим пријатељствима, биљи су и два канаринца. Један са Канара, други из Румуније, па се нису најбољи слагали, тукили се, и морали често раздвајати. Али, уз њих стално пјесма. И дан и ноћ. Милан је устајао у 7 сати, ујутру. Овај из Канара, као да је знао гледати на сат, у пет минута до седам сlijedao је на његово чело и будио га са неколико кратких кљуčања. Онда купање, храњење, па на мост. Слијетали на главу, на рамена, на уши, ту остајали као палагаји, никада ни покушали да одлете. Пријатељи.

Има и један галеб. Зове га Гајо. Долази кад чисти чајац. На храни га, поздраве се. Помало и проговоре. И пас.

Полако нас дотиче студен ноћи. И пријатна прича замара понекад. Зато завршавамо копање по сјећањима. Питам га за крај - о крају. О „Котору“, његовом посљедњем броду.

- Ушао сам, са њега, с кочером у руци, право у аутобус. Нисам се окренуо, ни тада, ни икада више. Има ствари о којима не желим да причам, али политика ми је, још тада, има ево 15 година, одузела и брод и море. Одузела ми онолико колико ми је то могла одузeti. Сем оночје што је остало у мени. А остало је доста. Довољно за један живот. И превише.

Рајко РОСИЋ

ДНЕВНИК Н(обијара) Н(адничара)

Пише: Сабо Грегорић

ВОЗИ, МИШКО...

Двадесет седмога октобра. Од Будве до Златибора путујем пуних дванаест сати. Аутобус је новије изrade, припада познатом крагујевачком предузећу... али, возач и кондуктор возе кафане, више уличне мјењачнице око њих, где се динари трампе за марке, продају цигарете, уносе карце са сиром намученим сељака, које потом испадају услут јер весели возачи који су закључали пртљажник. Послије цијели аутобус траје као каша које налазе без сира, наравно. Прва „царина“ је сада у Бродареву: пре-гледају торбе, тражећи нарочито цигаре, штеке дабоме, и не дај, боже, оружје. Прегледају и личне карте: ја је немам одавно па вожи пасош који сам, ипак, по-ни.

- Поранио си - вели бркалија иза мене који се своје вријеме залаже неким пимата, које нуди околу. - А неће ваљда овај црвени вожити и ако се одвојимо...

Симпозијум „Хотелска кућа 99“ у „Палисаду“ је већ почeo, касним, пошто су нас у Пријепољу прегледали више од пола часа. У Бродареву је то трајало че-трдесет минута. На питање колега који ме чекају, како сам путовао, одговарам: као у Шијановом филму „Ко то тамо пева“. Смијех. Крсте Бијелић пријети да ће ме брзо загријати, вјерујући да је престао разлог за апстиненцију. „Вози, Мишко“, вичем, лако ћemo за вино.

Дан послије, на Златибору. Кад мирис изађе из польског цвијећа, кад мирист изађе из човјека, кад ријеке изгубе своје здравље...

ондакар ће наступити највећи општи рат... Удариће највећи, најбољи, противницији, противницији, противницији...

Пожеге, када ће се вршити сајам, када ће се вршити сајам, када ће се вршити сајам...

Пријатељи су сајам, сајам, сајам...

примају Душан Ђурић, Драган Бећировић и један новинар „Војске“ којему сам има заборавио. Сједим у другом реду с Вајком Ивановићем, који сјајно изгледа, ведар и одлучан прича ми како је од када је у пензији објавио два романа и то без спонзоре. Изгледа да је побиједио тешку болест, мислим док идемо да честитамо колегама. Душко Ђурић старији од Васка, такође сија, награда је, кажем му дошаља нешто касније, али ипак је стигла. Спрема, вели,

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

УЗГРЕДНЕ ЗАБИЉЕШКЕ (15)

Пише: Ерих КОШ

Херман Хесе се жали: „да су до њега, не често, али увек изнова, стизала писма до тада животно способних и поузданых људи, са питањем шта мисли о самоубиству. А све је тежи и неподношљиви овај живот које недостаје сваки смисао, свака радост, сва лепота и достојанство и нема одговора на то питање без потпуно стварног схватања те њему поверење невоље“.

„Наједном одговору написао је: „Сви данас живимо у стању разочарања, сви стварно пробуђени људи. Разочарање је дајнаше наше легитимно место и стање. Тако се налазимо између Бога и Ничега, између уздаха и издаха, између њих се љуљамо и колебамо. Расположени смо свакога дана да одбацимо живот, а задржава нас то што је у нама надлично и ванвременско. Тако наше тешкоће, не постaju ћиме хероји, постaju одважност, и спасавамо мало преосталог добра у веровању и поверењу за оно долазеће после нас“.

И наша литература била се самоубиством и кад бих се потрудио да је преиспитам сигурно бих могао наћи повише примера самоубилачким завршетака наших романа. Нарочито у новије време, кад је став цркве постао мање одлучујући чинилац. Али се не може рећи да је оно што су о тој теми писали наши романсијери имало подстицајни утицај, попут оног Гетеовог, младог Јерусалема, односно Вертера, у своје време. Или Достојевског и Арцибаше код Руса. Колико знам само тројица, четворица писаца нашли су за сходно да на такав начин окончјају свој живот. Ускоковић, својевремено, мада нејасно и несигурно, да ли је тако, и после рата: Бањевић и Мильковић, чије је самобијство у Загребу изазвало понајвише питања и коментара. И, разуме се Бранско Ђорђић, чији је случај посебан - пре балистички но психолошки.

„Узмемо ли омиљену страницу омиљених новина, сршћемо се с түцетом речи које донедавно нису постојале и за које не знамо хоће ли сутра још постојати. Такве речи, сасвим слушајући узете са страница новина, гласе: отприлике, овако: подружница, по-дјета дивиденда, колебања у рентабилности, атомска бомба, егзистенцијализам. „То су компликоване, дуге речи, али све имају исту грешку, недостаје им димензија. Оне, додуше опisuју, али не објашавају, не потичу одоздо, из земље и народа, већ одозго, из редакцијских просторија, индустријских канцеларија, службених просторија надлежстава“.

Реч је, дакле, о бирократском речнику којим је и наш језик био загађиван, али је данас ситуа-

ација изменењена! Налазимо се пред инвазијом страних технолошких израза чији смисао већини људи остаје непознат: сајт, провајдер, клон, интернет, пејсмејкер и цела гужва других речи с којим ни наши лексикографи не могу да се изнесу.

„Све написано нестаје у току краћег или дужег времена, хиљаде година или минута. Светски дух штиташа све рукописе и смјене.“ Тако Херман Хесе закључује своју: „Срећу“.

„Ако неко говори лоше о књизи или уметничком делу које волите, узалуду је да се буните или покушавате да одбраните књигу. Треба остати одан својој љубави и отворено је изражавати, али се не треба свађати због оног што се воли. Нема користи од тога. Песничка дела немају никакву потребу за објашњењем или одбраном. Она су изузетно стрпљива и знају да чекају и, ако нешто вреде - живеће“.

Ово је став Хермена Хесеа, усамљеника у неутралној Швајцарској, у току оба велика светска рата. Па ипак, ни он се ове своје препоруке није увек држао, нарочито кад су у питању била његова дела.

Има један наслов, ако се не варам старог руског писца Грибоједова: „Зло од памети“ или „Горе од ума“, зависно од превода који за садашње стање у свету постаје све актуелније, па и за литературу, међу осталим. Одос Хаксли који је, пошто је завршио и објавио своје разумне романе и већ у познијим годинама оставши без грађе за нове, а притиснут и невољама, слепила које му је претило, напустио је још полурационалну Европу и настанио се у самитини Калифорније, прибегао употреби разних дрога, мескалина и ЛСДА, да би теме својих нових виђења потражио с ону страну рационалног, па у својим експериментима дошао до сазнања да „дуго заустављање даха води до високе концентрације угљендиоксида у плућима

и крви, а повећаном концентрацијом ЦО2 смањује ефикасност мозга као пропусног вентила и омогућава да искуства, визионарна и мистична, „однакуд споља иду у њу у свест“.

Дакле, „зло од памети“ и треба наћи начина да се она елиминише као контролор наших рационалних поступака и мишљења. Настојање није ново и сам Хаксли каже да га је наследио од многих средњевековних мистика, па и од својих енглеских претходника: Колриџа и писца „Конфесија једног потрошача опијума“ (Томос де Квинси) Хаксли је своје халуциогене експерименте почeo још пре шездесет година и у средњим људима је и умро, али се отада појавом нових опојних дрога, марихуане, хероина и веће производњом, шверцом, мафијашким, па и парадржаним организацијама, посао трговине дрогом толико развио да је постао једна од најренабилнијих ставки и у неким државним budgetima.

Бегство од разума путем дрогирања захватило је масе младих људи до те мере да је оно постало обележје стања духова краја овог миленијума. И не само то: бегство од памети као да је захватило и највиша и најмеродавније појединце и институције у друштву и свету, па изгледа да су халуциногене паре захватиле и Уједињене нације и Савет безбедности, судећи по њиховим поступцима.

Сујета није само својство људи већ и животиња, у шта сам данас имао прилике да се уверим. Мачка која се већ дуже време настанила у предворју наше куће, иначе мирна и лења, будући да је редовно хранјена, одједном нас је јутрос изненадила доневши нам на праг огромног паса кога је ухватила. И није се дала отерati већ је десат сат узела да се игра ту, пред нама, са својом жртвом, очигледно хтијући да нас импресонира својим пленом и једва смо најзад успели да је отера-мо.

Сујета није само својство људи већ и животиња, у шта сам данас имао прилике да се уверим. Мачка која се већ дуже време настанила у предворју наше куће, иначе мирна и лења, будући да је редовно хранјена, одједном нас је јутрос изненадила доневши нам на праг огромног паса кога је ухватила. И није се дала отерati већ је десат сат узела да се игра ту, пред нама, са својом жртвом, очигледно хтијући да нас импресонира својим пленом и једва смо најзад успели да је отера-мо.

КРУГ, ОБАЛОМ

ПРЕД ЛИЦЕМ ЗАВИЧАЈА

Пише: Мило КРАЉ

Домаћини манифестације „Барски љетопис“ зову ме, прољетос, да гостујем у њиховом програму. Хоће ли то бити ауторско вече или неки други облик представљања - остављају мени да одлучим.

Позив прихватам одмах и ако бих, можда, имао разлога да се малчице замислим. Јер ја никада дотле нијесам гостовао под кровом ове манифестације из једног јединог разлога - нијесум звали. У Бару, који је мој завичај, наступао сам пред публиком, чини ми се, последњи пут прије нешто више од двије деценије. Могао бих, кажем, себи, прихватајући позив па да ово веће почнем слично Црњанском који је свој први наступ у Београду послиje дуге паузе, започео ријечима: „Да настапио тамо где смо стали прије... колико оно децењија?“ Могао бих мало и да се љутим (али нећу) на неке људе који су упорно одбили да ме се сјете: могао да се љутим и на себе што сам се држао „по страни“, не стављајући ником до знања да ме још има у завичају. Али, ако је мене у њему било једном годишње (љети) и то „закованог“ за село, њега, завичаја, било је у мени увијек, а у мојим дјелима већ пуних педесет година.

Прихватам, дакле, позив без коментара, са захвалношћу, и не казујући организатору (који то, усталом, и не мора да зна) да се мени управо овог љета пуни педесет година књижевног стваралаштва. Не волим јубилеје, па људе који треба да говоре о мени и мојој поезији (Илију Лакушића, Вељка Радовића и Чедомира Вукићевића) молим да ни они не помињу никакву годишњицу. Желим да акценат буде на завичајној „димензији“ моје поезије и тачка!

Али, недоумице се јављају и када је у питању завичајна поезија и када је ријеч о годинама. Испоставља се, наиме, да је теке него што сам мислио, одабрати пјесме о завичају које ћу читати у њему, пред његовим и својим људима. Размишљам о свом и њиховом доживљају и виђењу за-вичаја, његових симбола и времена о коме сам писао. Како ће, питам се, моји углавном тамни тонови и „оковане“ визије завичаја, наслоњени на једно протекло вријeme, зазвучати људима сада, усред ове медитеранске разбокорене ноћи? И неће ли тај „судар“ географског и лите-рарног завичаја, ма-

кер и за трен, збунити људе који ће, претпостављам, бити разног ста-росног доба, различитих искустава и вокација? Због тога пјесме које ћу читати (или ће бити читане) одабирам не одлучно: узимам једну, па је одмах замјењујем другом, а ону трећом и тако дуго, дуго... И што је најважније, све то чиним уз осећање да ону праву пјесму о завичају не могу читати јер је једно-ставно нијесам ни написао!

... И прије и послиje ве-чери која је, иначе, одлично посјећена, узбућен сам: прије јер ми се чини да све што сам написао о завичају „тан-ко“ је и неспремно за овај „велики испит“, послиje - јер многа драга лица из оних минулих времена нијесам видио у публици - нема их више међу живима.

Али, моје узбућење као да највише појачава са-знање да сам управо одавде, испод ових топо-личких кровова, као ћак Средње пљојопривредне школе, кренуо на један

пут дуг равно педесет година. Овде се, заправо, отворио онај круг који се, ето, вечерас на истом месту затвара.

Питам се, одсутан међу свима: шта се на почетку тог круга сањало, а шта се све издешавало и шта се догађа сада на његовом крају (или при крају, свеједно). И колики раскорак „зија“ у времену између тадашњих снова и касније

збиља? Размишљам о се-били, али и о својој пје-ничкој генерацији.

... Никада, ни као млад пјесник - почетник, нијесам имао „трему“ на књижевним вечерима. А на овој, изгледа, јесам. Јер, у неколико наврата, ухвatio сам себе како у паузама читања умјесто у публику гледам негдје преко ње. А тамо, у једном мање освијетљеном углу (вече се, иначе, одржава у дворишту Дворца краља Николе) пријеђујем једну усамљену и малчице поодmakнуту свјетиљку - „фењер“ и мушкице око ње.

Прилазећи јој, послиje вечери, помиšљам: ка-кава чудна симболика! „Мушкице“ (у глави) и „фењер“ (у руци) кроз тмице и невидљивице, на другом, предлогом путу - за-тар и то није поезија?

Декор у коме се одржава ово веће, изванредан је или мени је овај његов дјелић који се некако сам „ушуњао“ у њега, био узбудљиви од свега. И зачела се тога тренутка пјесма у мени коју, на жалост, ни до сада нијесам успио да напиши. А плашим се и да

забљеснути као да исто сунце у око им је пало/и сви у истим пјесмама зачети/кренуше куд који-пучи-ном или обалом-/млади пјесници педесетих//Простор пред њи-ма Неко стално је из-мица/Чинило се сваком над водом да ле-ти./Пренули се тек он-да кад је тај Неко стао/млади пјесници педесетих//И онај што из-рони/сад ћуте обузети/Била је пјесма у њима, данас су у пјесми они - мла-ди пјесници педесетих.“

Дуго сам се колебао да ли да и ту пјесму читам оне вечери испред „нашег“ Дворца. Нијесам, дао сам предност неким другим. Сада ми је жао. И овог пута остао сам дужан.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ПОГЛЕДИ

НАСИЉЕ НА ЊЕГОШЕВОМ ПЈЕСМОМ

• ПОВОДОМ НАПИСА СИНИШЕ ЈЕЛУШИЋА: „ВУК КАО ЛИЈА ИЛИ МЕТАФИЗИКА КАО ФРУСТРАЦИЈА”, ОВЂЕЊЕНОГ У ОКТОВАРСКОМ БРОЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

Када су питали духовног црногорског мудраца Сулу Радова шта говори човек кога нико не разуме, одговори је: „Сипље воду у решето“. Ето, тај одговор односи се и на писанију проф. др Синишу Јелушићу поводом Његошеве песме „Ноћ скупља вијека“. Он, заиста, сипље воду у решето! Чим сам прочитao његов одговор на мој полемички напис, одмах сам схватио - он се грдно наједио, па од силиног једа не зна шта ради, као да је обезглављен. Лако се наједи, професоре, али је тешко савладати сујету, бити самокритичан, погледати истину у очи, трезвено анализирати самог себе - а, очигледно, Ви томе још нисте дорасли.

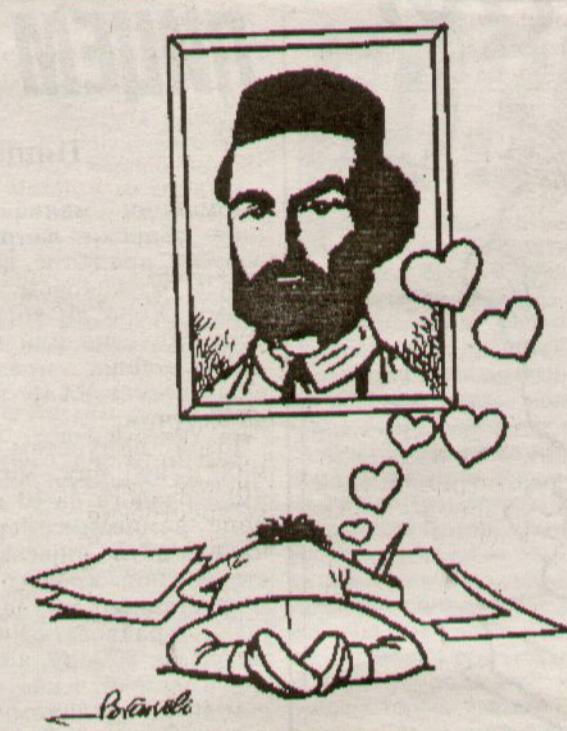
Истина, очекивао сам од Вас стручан, озбиљан и аргументован полемички одговор, полемику која има академски ниво, јер Вас на то обавезује научно звање, а и интелектуална озбиљност требало би да Вас обавезује да не паднете у малограђанску бизарност. Било би боље да сте талентованији као научник, него као псовач. Али, то нека иде на Вашу душу. Необуздан гнев скинуо Вам је с лица маску грађанске пристојности. Шта ће Вам то? Природно је да човек у одређеној немоћи и угрожености испољи гнев, али није уљудно, професоре Јелушићу, да тај гнев прерасте у мржњу, а мржња у пакост, а пакост у псовску. Ипак, нисте Ви толико лоши колико сте схватили да сам Вам ја рекао.

С индигнацијом и жаљењем Вам кажем: нисте смели себи да дозволите да се као доктор наука и професор универзитета служите методом бабе Персе - да питате кроз чаршију ко сам ја, шта радим, какве сам нарави

итд. Ток једне књижевне распре скренули сте на приватни терен. Ошамућени гневом бацили сте властито интелиектуално копље у трњине и побегли главом без обзира. Ништа нисте порекли од онога што сам Вам рекао. Опет ће паметни Сула: „Пуж се роговима дичи док у тврдо не удари“, или „Причу почео о дини, завршио о тикви“. Е, баш тако! Почели сте о Његошу, а завршили у малограђанској бизарности.

Покушали сте да оспорите део мог текста који говори о лепој Пераштани која је надахнула Његошу да напише песму „Ноћ скупља вијека“. Чудите се чему то! Изводите из тога целомудрене закључке који су испод нивоа једног тобожњег научника. С друге стране, откривате да не знаете шта је генетички метод у науци о књижевности, шта је тзв. биографска експликација помоћу које се откривају ствараљачки подстацији и покретачке идеје у процесу настајања књижевног дела. Да ли сте о томе причали Вашим студентима? Ви се, нажалост, подсметаве адолосентима и сексуалним фантазмима. Знате ли, докторе наука, да је све ерос - ерос је моћ живота и снага стваралаштва. Откривате незнанье и грешите душу. Ви мислите да је Његоша написао песму „Ноћ скупља вијека“ без спољних подстација, у неком свом метафизичком расположењу. То је смешно! Позната песма није метафизичка творевина, како Ви мислите. Она има метафизичку димензију као и све велике песме, али није метафизичка у духу Цона Дона и у књижевности познате метафизичке поезије.

Видим да сте омађијани пресократовцима, али исто сте тако могли да користи-

те и сократовце, посебно њихово сензуалистично схваташе живота. Свакако, нема добrog разговора о љубави без Платонове „Гозбе или о љубави“. Али, зашто нисте, користећи се Вама тако драгим компаративно-историјским методом, узли у обзир старозаветну „Песму над песмама“? Зашто користите „Прву Павлову посланицу Коринтанијама“, када она нема везе с Његошем? Посланица апостола Павла говори о љубави у Христу („Љубав је моја са свима вама у Исусу Христу“), а Његошева песма говори о чулној љубави. Његошева песма је љубавно-эротска, животна, стварносна. Знате ли Ви да наша православна црква и до данашњег дана окреће главу од ове песме, још ју је прихватила. Не може да се помери с тим да је ве-

лики владика написао истиинску љубавну песму.

Поведите мало рачуна, докторе наука, и о својој писмености. Један професор универзитета не сме да напише „у вези чијих тумачења“, а Ви сте то написали. Правилно је „у вези са чијим тумачењима“, а то уче дјеца у петом разреду основне школе. Да не наводим још понеке стилске грешке. Није ни уредник толико докон да забадава исправља Ваше правописне и стилске грешке.

Бесмислице су најчвршћи материјал од кога су грађени Ваши текстови. Једна од тих бесмислица је „научно“ тумачење Фројда. Цитатом попут Вас приморани су да се бране, управо, цитатима. Зато сте докторе наука, замолили господина Фројда да Вас одбаци од мене. Гле, доктор Јелушић

још није рашичио с Фројдом! У превеликој цитатоманској жеђи цитирао је наш научник и фројдовски подетарац баш оно што фризерке и келнерице већ одавно знају напамет. Помисли или, пак, далеке асоцијације о Његошевим сексуалним фантазмима може само да „изговори“ надобудни полуунителмент уничим оправданој самоуверености. Када тако ниподаштавате и извргавате руглу сексуалне фантазме (чика Фројд би се на Вас озбиљно најутио и нашао за то фројдистичко објашњење), шта ћете са сном Вука Мандушића у „Горском вијенцу“?! Видите ли како не-промишљено упрошћавате узвишене творевине људског духа! Чини ми се, професоре универзитета, да можете много шта да научите од доконих домаћица, а поготову од понеких уредника, још ако су доказане и знамените естете. Када год не умете да се одбраните или када немате аргумента за неку своју тезу, бежите у метафизику, кријете се иза њених леђа.

Критикујући неподобност мојих синтагми (кажете „тривијалних синтагми“), открили сте да не знаете два битна проблема у књижевности: (1) теорија књижевнокритичких жанрова и (2) сазнања о језику књижевне критике. Докле ћу да Вам бесплатно држим лекције из књижевних теорија у „Приморским новинама“!

Зашто се, професоре Јелушићу, плашите извантекстовних чињеница? Да ли сте фактофобични?! Свако књижевно дело је уметничка целина. Задатак тумача је да „створи“ интегралну слику тога дела, без обзира да ли се користи унутрашњим или спољашњим приступом књижевном делу, или, можда, и једним и

другим. Тврдите да је филозофија иманентна књижевном делу. То нико не пориче. Али погрешно је ту иманентност поистовећивати с иманентним методом у науци о књижевности, као што Ви то радите. Изгледа, имате више поверења и у филозофију, и у употребну религију него у науку о књижевности. Зашто?! Све ми се више чини да бисте желели да научу о књижевности претворите у огранак филозофске антропологије. Застрањујете! Добро су ми позната имена која наводите да бисте објаснили појам љубави (?!), али начин на који сте их користили, верујте, јалов је посао. Схватите, лоше методе тумачења чине да и најбоље књиге постану бескорисне. Ето, зато, наносите штету Његошевој песми. Ваше методолошко насиље над Његошевом песмом доста ме ражестило, поготову што се о Вас очекивала компетентна тумачењска позиција. Чини ми се, професоре, да Ви од науке о књижевности правите бабу Рогу којом плашите љубитеље лепе књижевности. Ви сте, вероватно, талентовани, али - штета, у својим написима испљавате само просечност. Ваша пеудо-ерудија само видно затрепери научничким сјајем. Шо каже - чујав се лажног знања, оно је опасније од незнавања.

П. С.

Професоре Јелушићу, Ви сте исти напис „Значење и дескрипција“ објавили и у „Побједи“ и у „Приморским новинама“, скоро истовремено. Морали би, професоре, да знате да теза у којој плашите љубитеље лепе књижевности. Ви сте, вероватно, талентовани, али - штета, у својим написима испљавате само просечност. Ваша пеудо-ерудија само видно затрепери научничким сјајем. Шо каже - чујав се не наплаћује.

Вук МИЛАТОВИЋ

Застадох, као да сам се наједном нашао у неприлици. Мада су то увек исте кретње, прању ногу приступам готово с радошћу. Седим на ивици каде, са обе ноге на њеном дну. То је летњи, пензионерски положај, толико различит од оног што га најчешће заузимам зими, када стојим на једној нози крај каде, а прстима друге се ослањам о врх супротне стране и делимице о зид облепљен белим керамичким плочицама. Моје ноге су дугачке, али опет не одржавам равнотежу баш лако, поготову у часу када сву тежину пренесем на једну да бих на миру прао ону другу, наднету над средину каде. Најпре обема рукама сапунам ножне прсте, одозго, одоздо и, пошто јх колико-толико раставим, њихове нежне, дотле унеколико слепљене стране, а затим десницом узимам ручицу туша и са стране усмеравам густе млазе воде, а левицом помажем да се спере сапуница, понекад сивкаста од боје које су отпуштиле чарапе у додиру са ознојеним стопалом. Најлакши положај најређе користим. Седим, дакле, на ивици каде са обе ноге на њеном дну, тачно испод славине из које тече хладна вода. Иако и овај положај има својих недостатака, на које ме упозоравају и глава и задњица, прва због дубоког сагињања напред а друга јер чезне за меким и широким ослонцем, мени је у једном погледу знатно боље него Драгољубу, мом оцу, који је, пре четрдесет година у Венчанама, седео у летњој кухињи на ниској столици и босе ноге држао у лавору допола напуњен водом. Кад би пружио руку ка убрusu и једну ногу лагано издигао да се оцеди, каракад ми је изгледало да му друга остаје у локви, а ја своја стопала излажем непрекид-

но новим налетима млазења и капљи што, пошто делимично облију и моје листове и попрскају ми колена, с донекле непријатним грохотом одлазе кроз решетку сливника. Нисам се зауставио зато што је зазвонио телефон. Да се он огласио, изненађено бих се тргнуо јер ме око поноћи нико не зове. Почекост, док споро идем према тераси или купатилу, застанем у недоумици. Није ми јасно да ли сам се нечег сетио, дали ми је нека мисао прошла кроз главу или сам нешто опазио. Нисам све време сабран ни док, на послу, у хитњи куцам на разглavlјеној писаћој машини. Иако се тада толико усрдсредим да тек на петој страници направим прву словну грешку, опет постоје, као између два откуца срца, тренуци одмора, заправо не одмора већ одсуства, кад сам празан попут шоље из које је чај испијен или просут.

Није мој живот лишен ситних изненађења. Без проблема бих заршио с прањем ногу да се нисам с непријатношћу загледао у своју пету. Не кажем да су ми ножни прсти прирасли срцу као ови на рукама, али они на мене по правилу остављају повољан утисак, нарочито она два највећа која као да у себи објединују и палац и кахипрст. Здепаста и са задебљалом кожом, пета ми се приказа као створење заостало у развоју. Никад нисам завидео свињама на папцима, па ни коњима и магнама на копитима, са потковицама или без њих. И пету редовно перем, али без пажње и мајчинске бриге које посвећујем прстима, па и рису и избочини на горњем скочном зглобу. Кад се само у гађама најем пред великим огледалом у предсобљу, највишу оцену добијају моје ноге: ни кратке, ни дебеле, ни криве, а при kraju лета повијени врхови не одвише

ПЕТА

густих длака попримају готово залатаст одјај. Док бос ходам по стану или обувен шеталиштем покрај Дунава, никад се не лутим на своје пете, нити их доводим у везу с нечим непријатним, на пример са ознојеним пазусима. Нису оне једини делови тела обликовани надвоје-натроје. Своје гузове ретко кад осматрам у огледалу, не само зато што морам ставити на пробу вратне жиле и прашљенове док искрећем главу. Сматрао сам задњицу недовољно дорађеном и пре тридесет година, кад је била мања и затегнутија и кад сам јој најчешће давао вишу оцену него онима које бих повремено осмотрio на недовољно уређеним нудистичким плажама Аде Циганлије.

Мокром и од сапуна склисном шаком обухватио сам своју десну пету. Попустљиво и помирљиво казах: „Добра си“. Упркос томе, остала је онаква какву сам је малочас виdeo: непријатна, пре жалосна него одвратна. Спустио сам десну ногу на дно каде и подигао леву. Иако је ова пета несумњиво представала пар оној другој, доимала се доброћудно, као питом ђак. Никад не бих посумњао да ми је подметнута, премда је њена посестрима на њу бацила извесну сенку. Погледао сам у своје руке. С њима је све било у реду, такође је и са мном, док сам их посматрао, све било како треба да буде или, што је можда тачније, како најчешће јесте.

ПАРАЛЕЛЕ

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

АКТУЕЛИЗАЦИЈА ИСТОРИЈЕ

Има модерних писаца чије је поријекло ирелевантно. Они се осјећају грађанима свијета, говоре и пишу универзалним језиком. Сматрају да су проблеми и рјешења проблема, без обзира на коме су мериџијану, трагедија или комедија савременог човјека. Тако, умјетнички, покушавају да дају одговор за разне видове национализма који су довели до свјетских или грађанских ратова у посљедњих стотину година. Управо такви представници савременог европског књижевног исказа су Агата Кристоф, позната читаоцима по трилогији романа „Велика Свеска”, „Докази” и „Трећа лаж” преведених на мање више свјетске језике, затим Милисав Савић познат по својим романима „Хљеб и страх” и „Ожиљци тишине”.

Најважније у грађењу ове поетике је лака и препознатљива прича, која доминира у њиховим романима, са историјским предлошком који аутори користе, али никада не говорећи превише о „савлађивању прошlosti”. Они опisuju вријеме терора и диктатуре кроз своје књижевне ликове и на тај начин њихова дјела кореспондирају, објашњавајући стварност са психолошког, социолошког и културолошког аспекта. Јељота њиховог умјетничког исказа

је у томе што никада не прелазе у врло чести банализам савременог књижевног постмодернистичког исказа или се, пак, не заводе сувом интелектуалном претенциозношћу која је, takođe, присутна код једног броја модерних писаца. Њихова проза је комуникативна и једноставна, у њој се препознаје пишчева опсједнутост другим свјетским ратом. Рат као попри-

ште дешавања је најчешћи повод за све што се догађа главним пртагонистима у романима „Велика Свеска” и „Ожиљци тишине”. Главни јунак у роману Агате Кристоф децидирано на крају романа каже: „Приморани смо да мислимо на своју безбједност!” Слојевитост пишчевог језика, његова универзлансост, присутна је у лирском доживљају стварности.

Роман „Ожиљци тишине” ствара неки имагинарни поетични простор без обзира што је аутор савршен биљежник најважнијих момената из блиске историје свог народа. Сличност таквог књижевно-естетског исказа треба тражити у заједничком недефинисању литерарне парадигме јер оба аутора само су свједоци сирових времена које је чак и Гинтер Грас спомену у „Псећим годинама” и „Лименом добошу”. Агата Кристоф и Милисав Савић односно њихови књижевни ликови, на сличан начин биљеже то вријеме. Естетика њихове прозе је у брижљивости биљежа и истинског приказивања једног времена, па се понекад учини да су њихови свјетови насиља, терора и зла исти, да је то једно исто литерално перо. Магија Маркесовог сензибилитета у доживљају свијета књижевности уочљива је у романима Агате Кристоф и Милисава Савића јер се децидира-

но изјашњавају за књижевност која „није и не смије ником да буде судија. Чак ни накнадно”. На тај начин аутори нам остављају могућност да, у задовољству читања њихових књига, стварано и неке своје илузионистичке представе у којима доминира садашњост или прошлост. Неко ће атипичност њиховог модуса писања видjetи у одгнетању оригиналног пратекста једног типа литературе. Да ли је она у корелацији са кафкијанском прозом или је то прустовско „трагање за изгубљеним временом” - одговор ће пронаћи сами читаоци. Сvakako, ово је само једна од могућности ишчитања њихове прозе.

Укратко, у романима Агате Кристоф и Милисава Савића постоји оно по чему су они јединствени: чврста жанровска и стилска препознатљивост, употреба презента у актуелизацији историје, посезање за различитим начинима књижевног изражавања, честа употреба цитата, дијалога који подсећају на постмодернистички манири...

Овакав савремени књижевни израз губи одлике традиционалне прозне структуре и прераста у реалистично-фантастични облик фигурирања и, као једно другачије, очигледно, приповједачко и читалаčko искustvo.

Миланка ПЕТРОВИЋ

Посебно су ми длан и раширени прсти деловали природно. Део од доручја до лакта није остављао најбољи утисак. Нехотице полу скlopљену шаку положих на лево колено. Само што се тронуто не огласи: „Драге ноге”. Нисам се уплашио да ћу себи неко скорој часа цео постати неприхватљив. Последњих година дани и ноћи промичу све брже и моје тело приметно стари, али не постаје туђе и одбојно. Не верујем да ћу се једног јутра пробудити и пред огледalom изнад лавабоа упитати ко је то или на кога ме подсећа тај што би морао да одражава мене самог.

Пре четрдесет и шест година, осмогодишњи дечак седео је на дрвеном прагу. Подневни је час, суботњи или недељни, у јулу или августу. Да се термометар налазио окренут о зид испод ниске стреће, уверен сам да би показивао тридесет и пет степени Целзијуса. Дечаку, кад боље размислим можда деветогодишњем, није сметала врћуна јер је ваздух био сув. Нико није давао гласа о себи. Родитељи и сестра су спавали у замраченој соби, по дворишту се нико није врзмао, ни кокошка, ни гуска, ни мачка. Знам да сам био у кратким панаталонама и да сам боса стопала положио на глатке камене степенице, десно на права лево на други, рачунато одоздо нагоре. Угодна свежина је долазила из једног и другог басамка, до њих се сунце пробијало само пре подне кроз густе крошње јабукових дрвета. Осећао сам се веома угодно. У једном часу задржао сам поглед на својим ногама. Нису ми се причиниле као да припадају неком другом, на пример мом најбољем школском другу Милану, а ни као да су сасвим моје. У ствари,

ногама је све било у реду, али не и с оним ко их је гледао. Више сам се изненадио, него што сам се забринуо. Као да су посматране с нешто веће удаљености него што је то моја лако нагнута глава омогућавала. Да је тај хтео да се обрати, мени или самом себи, рекао би, с разумевањем и са чуђењем: „Ноге”. Готово сам сигуран да га је понео талас нејности. Не само тих недеља и месеци, ја сам непrekидно био са својим ногама, кажем тако премда сам свестан да то помало необично звучи. За великог летњег распуста свуда сам ишао босоног. Понекад би ме убola пчела, а понекад свој жалац не би успела да протне кроз одебљалу кожу на мојим табанима. Да ли је неко други улучио прилику да провири кроз моје очи, неко искусан и ко не зебе ни пред чим? Али, кога би занимала колена, део бутина, листова и стопала? Мало касније, деветогодишњак је устао и протегнуо се, миран и спокојан попут особе која је доста тога превалила преко главе и која је већ у својој зрелој доби, из дечакове перспективе пре бих рекао у тридесет и трећој него у педесет и петој години.

На тренутак ме је разгалила помисао да се, после близмalo пола века тај мршави дечак наједном пренуо из стања без сна и зграну над петом, не због њеног облика већ због њене величине. Ипак, моја сумња иде у другом правцу. Као што сам рекао, функционишем с прекидима. Кад је овако топло, често се ознојим од узбуђења седећи у фотељи и помно пратећи филм на екрану телевизора.

Али повремено, док се лагано крећем или обављам неки ситан посао, поготово ако је повезан с хладном водом, осећам се прилично угодно и тада се догађа да се накратко из-

САМ СИ

Илији Богетићу, палом борцу
Ловћенског партизанског одреда

Сам си.

С ћобом не лежи ни жена

У шуми чије су уши ој лувеле

Ог шишине вода и смрши, а очи

Пуне ојсене које се из јрана увлаче у биће.

Сам си

И с ћобом је само шума

Касно сијији да ће сиријати сијицама

Јер је ћвоје време истекло

У ошкуцају срца,

Хиљада је да само она буде жена

Која провлачи ирсче кроз ћвоју косу.

Сам си.

Не бојиш се смрши ни ћре ни ћосле рођења.

Време између је ђобада.

Ти живиши једном заувек рођен

У дому без кључа,

У вечном одсусству на јребену немирној кревеша

Над који слеће сова из сене,

У соби без мачке на јрани,

Са две сатијре обрве уместо семена зачешка

У облику лајшица које су сусреле своју слободу.

Ој њен, прошао си земљом на крајко

И ћосећи лучу несташа у њену златну ћраву

У коју свако веће силази сунце.

Столови дају илодове и свака жена

Чека да буде оно што је ћеше

Када у шами ноћи расчешља косу

И крик јућарње ћијце

Позове ће из њеној чешља.

Свуда си присустан само не у своме ћелу,

Постао си бразда узоране љиве,

Душа ојкинућа цвешта, шум рибе,

У ћвојим речима су истински темељи

Ове земље чији је јарбол љубав

Оних који је воле,

Оних који је бране,

Оних чије је срце

Плог ћао у љену негозрелу јесен.

(Одломак из поеме „Трава под каменом”)

Бошко БОГЕТИЋ

губим. У пређашње стање не враћам се неосетно, већ с извесним запињањем. Себи по мало наликујем на стару, још очувану мрежу без паука који ју је исплео лепљивом течношћу из својих жлезда. Кроз мене би могао да пролази дувански дим, да вуче промаја као да сам стан у којем су прозори отворени на две стране, према југу и према северу.

Прање ногу сам довршио преко воље, као да сам прао зубе. Нисам обрисао стопала. Онако мокра, увукао сам их у нануле. Уместо у постельју, упутио сам се на терасу. Било је за степен или два свежије него у соби, у којој је термометар показивао двадесет и девет степени Целзијуса. Савио сам десну ногу у колену и, забачене главе иако нисам пратио светлуцање авиона што се примицао аеродрому у Сурчину, руком кренуо низ лист и онда прстима и дланом прешао преко пете. Отприлике, као да сам псу на ког сам се оштро издрао попутљиво ставио до знања да и даље остаје са мном. Окренуо сам главу налево, према Дунаву. Кише нема већ месец и по, не само овде, већ и у горњем току, у Аустрији и Немачкој.

Кад бих, из чамца удаљеног најмање педесет метара од обале, с лампом на челу и бочном кисеоници на леђима уронио у воду, после неколико минута можда бих сусрето само дужег од мене како се шуња између која колико старих шпорета, од оних на дрва до електричних, блокова мотора аутомобила и трактора, шипки које наговештавају да је испод њих бојлер од осамдесет литара. Уздигао сам рамена као да ћу запливати. Увек сам код куће, као нови домаћин или стари гост.

Раде КУЗМАНОВИЋ

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ФРЕСКОПИСЦИ

ЗОГРАФ РАДУЛ И ЊЕГОВО ПОСЉЕДЊЕ ФРЕСКО СЛИКАРСКО ОСТВАРЕЊЕ

Дјелимично очуван натпис изнад врата наоса цркве Св. Тројица у манастиру Прасквица открива нам да овај живопис датира из године 1681. и да, за сада, представља најмлађе зидно сликарство на подручју Будве. Такође, из натписа сазнајемо да је настао залагањем монаха из Режевића и више угледних Пашића, од којих су још читљива имена неког Никца Петрова, Никца Андровића и Андријана из Голубовића. Иако у овом натпису сликар-фрескописац није оставио помен о себи, изразите особености стила упућују да га је урадио мајстор Радул, један од најпознатијих сликара зографа друге половине XVII века и званични сликар пећког патријарха Максима. Фреске у цркви Св. Тројице сматрају се за последње фреско сликарско остварење овог мајстора, а за нас су нарочито значајне и по томе што је на њима радио, као ученик Радулов, и Димитрије Даскал, родоначелник чувене сликарске породице Димитријевић-Рафаиловић.

Стил сликарства мајстора Радула карактерише сигуран, линеарно истакнут пртеж и колорит у коме преовлађују мрки тонови. Као што се да претпоставити, битно ће утицати на развој локалног

живописа и иконописа нарочито сликара поменуте познате бококоторске сликарске школе Димитријевић-Рафаиловић, која је у овим крајевима трајала више генерација. Ако је био мајстор Радул? Одакле он у овим крајевима?

На више од четрдесет сачуваних радова само шест носи ауторов потпис, док су остали приклучени аутором опусу на основу стилских сродности. Међутим, осим натписа на великој икони Св. Николе са житијем у цркви Никољац код Бијелог Поља, у којем сликар помиње своју супругу Ђеру и моли за њу благослов, других свједочанства о његовом животу скоро и да нема. Трагом сликарских остварења, претпоставља се да је рођен средином 17. вијека у областима сјеверне Црне Горе или источне Херцеговине, као и да је једно вријеме био настанијен у Бијелом Пољу. Да је био нека врста дворског сликара Патријаршије открива чињеница да су готово сва његова дела настала "повиленијем" патријарха Максима (запајио Светозар Радојчић "Мајстори старог српског сликарства"). Патријарх Максим је био по свом пројекту Скопљанац, тако да је постојала велика вјероватноћа да се са мајстором Радулом познавао

Фреска из цркве Св. Тројица, Прасквица (XVII в.)

још од времена када је овај сликар радио у Македонији, односно Скопској Црној Гори (Св. Бор-

ће у Белову, Св. Јован Крститељ у Црколезу) и одакле је примио своју темељну ликовну инспирацију.

У смислу даљих веза са Македонијом, занимљиво је навести да се, управо, и за родоначелника познате бококоторске сликарске породице Димитријевић-Рафаиловић, Димитрија Даскала, иначе ученика Мајстора Радула, претпоставља да је у Рисан доселио из непознатих македонских крајева.

Стилске и иконографске особености Радуловог сликарства указују да му је непосредни учитељ био Јован, несумљиво најбољи српски сликар 17. вијека. Сва је прилика да је Радул, по свршетку школовања једно вријеме радио заједно са својим учитељем. Резултат такве сарадње су иконостас цркве Св. Николе у Подврху код Бијелог Поља и фреске из Острога и Дреновићи, посљедња позната Јованова дјела, али и прва датирана остварења његовог ученика. Познато је да је мајстор Радул радио, поред наведених мјеста по Црној Гори, и у манастиру Морача, којом приликом је могло доћи до првих сусрета између њега и његовог каснијег ученика Димитрија Даскала са којим ће на зидовима цркве Св. Тројица у манастиру Прасквица остварити своје посљедње ликовно дјело када је ријеч о фреско сликарству.

Мајстор Радул се на

живопису прасквичке Св. Тројице, углавном придржава устаљене византијске иконографске схеме при осликавању храмова. Већ при првом погледу на ово сликарство примјетна је, за свој период, да-кли XVII вијек, карактеристична тежња ка приказивању што већ броја композиције и ликова унутар површински релативно малог простора храма. Такође је примјетно и необично мајсторство у умјећу распоређивања бројних сцена, као и организације просторног пла-на у композицији поједи-них представа. Ово сликарство, као и остало Радулове умјетничка остварења, представља примјер изразите ликовне нара-тивности, хуманизоване до "жарпа", у оквиру које ће сликар успјети, и поред традиционалних ограничења, да унесе нека новина рјешења кроз начин освјетљавања ликова и композиција, као и уклапањем чисто декоративних елемената. Ову карактеристичну потребу за извјесним индивидуализмом потенцираше и Ра-дулови настављачи на на-шем јужно-приморским просторима Димитријевићи-Рафаиловићи, али на-жалост не успијевајути достићи ниво узвишеног талента свог учитеља.

Луција ЉУРАШКОВИЋ

ИЗЛОЖБЕ

ДВОРСКА КОЛЕКЦИЈА ПЕЈЗАЖА

• Насправљајући усјејашну вишегодишњу сарадњу са централном музејском ин-
спицијацијом у Републици, Народним музејем Црне Горе, Модерна галерија овоја-
шуша љубиштељима умјешности пружила увигу у дворску колекцију пејзажа.

У богатој збирци Музеја краља Николе на Цетињу, међу 360 експоната изузетних умјетничких вриједно-
сти, налази се и збирка пеј-
зажа. Ова сликарска тематика први пут је заступљена
код сликара странаца који су боравили на црно-
горском двору. Временски распон насталих дјела је од 1850. до 1920. године.

Изложба коју чини осамнаест уља на платну и акварела представља монументално, како је истакла Анаја Капичић, директор Музеја краља Николе, „да још једном, уважним по-
сјетоцима - поклоницима лијепих вјештина предста-
вимо и приближимо зани-
мљива и вриједна дјела и њихове ауторе“.

Међу многоbroјним сли-
карима пејзажа велики број умјетника је из Италије, Руме-
није, Француске: Мау-
рицио Рива, Арсениј Петро-
вић Сасновски и други. Истакнуто место у овој групи припада Нарцису Диазу, сликару из Шпаније који је највећи дио живота провео у Француској и његов рад везује се за чуvenу Барби-
зонску школу. У овој ликовној дисциплини Диаз је достигао истакнуто место и велики успех. Као сви припадници ове значајне сликарске школе у својим дјелима његују лирски штимунг који ствара атмос-

феру интимности. Са овом школом постављени су темељи плenerističkog сликарства које је наилазило на велико одушевљење љубитеља пејзажног сликарства.

На презентираним слика-
ма у будванској Галерији

не налазе се само пејзажи

из Црне Горе, већ и предје-
ли Италије, Аустрије, Фра-
нцуске...

Посебно место и

куриозитет на изложби су

слике Пера Почека који се

може сматрати и за ро-
дочачелника ове ликовне

тематике у нашем савременом

сликарству. Прије њега

заступљен је био заједно

са овом школом постављен

у изложби у Будви, на-
стале почетком овог вијека,

потврда су његове плenerističkog импресионистичке

опредијељености која ће

достићи највиши дomet у

чуvenoj „Вршићу“ из

Умјетничког музеја на Це-
тињу.

Почек је рођен на Цетињу

1878. године. Био је међу

првим даровитим младићи-
ма које је црногорски двор

послао на умјетничко шко-
ловање. Тако Почек одлази

у Напуљ код професора До-
меника Морелија. Из сачи-
ваног писма краља Николе

Почеку да остане да ствара

Драгана ИВАНОВИЋ

ЗАВИЧАЈНИ СТВАРАОЦИ

• Поводом новембарских празника и Дома Будве, у Модерној галерији од 22 новембра и шоком децембра мјесеца отворена изложба ликовних умјешника који су до-
prijetili развоју ликовности нашеј краја, а и шире.

Слична концепција, али знатно мањег опсега, реализована је 1997. године у галерији "Марко Грего-
вић" у Петровцу. Овога пута ишло се са већом презентацијом: сви умјетници заступљени су са по неколико радова, по свом личном избору. Изузетак је учињен у доњој сали где је музејска поставка експоната из Народног музеја Црне Горе, манастира Прасквице, документационог материјала из архивског одјељења Будве и фонда Модерне галерије. Просматрајући тај период, од краја прошлог па све до деведесетих година овог вијека, можемо закључити да је на нашем подручју стасало неколико генерација ликовних ствараоца који су, заједно или понаособ, утицали на развој ликовности овог краја. Презентација попут ове је управо могућност спајања неколико генерација умјетника концептираних на основу чврсте везаности за свој завичај.

Ово подручје дало је најстарију генерацију црногорских ликовних умјетника који истовремено припадају и првим школованим сликарима у Црној Гори. Анастас и Шпиро Бодарић и Марко Грего-
вић

вић, вјештином и сликарским умијећем, мајсторством реализованог портрета, отворили су пут генерацији умјетника послије њих. Крајем педесетих и шездесетих година стасавају умјетници савременог ликовног опредељења: Лукетић, Ивановић и Словинић. Без обзира на по-времена одсуства, трагања и лутања кроз нове изазове у сликама и скulpturama сами остају чврсто vezani за завичај у коме су се развили и остали у њега дубоко укоријењени. Њима се придржују и нешто млађи умјетници: Павловић, Калађурђевић, Мијач, у чијим акварелима, уљу и скulpturama живи дах медитерана и близост са свијетом мора.

Завршетком студија на Факултету за ликовне умјетности на Цетињу ставају и генерација наших најмлађих ликовних ствараоца. Графичарка Марица Кузњецов и сликарка Јелена Поповић својим успешним наступима на неколико самосталних и колективних изложби у Републици уливају наду за даљи развој ликовности нашег краја и нових ликовних ствараоца.

Д. ИВАНОВИЋ

УКРАТКО

КО ЈЕ КО У ЦРНОЈ ГОРИ

У једном од салона хотела "Црна Гора" у Подгорици, 12. новембра представљена је књига "Ко је ко у Црној Гори" др Мирослава Лукетића и Велибора Золака. О овом необичном "ре-
гистру" у коме је близу 1000 имена успијешних из свих сфера, говорили су министар за културу у Влади Црне Горе Будимир Дубак, професор др Милан Поповић и аутори.

Књига с истим именом, која је штампана у јесен 1993. године, није се јањуара наредне године могла нигде купити јер више није било примјерака, за ту на-
јемену. У освіт новог вијека, 1999. године презентирамо дру-
штвену елиту Црне Горе, по други пут, кажу аутори. Није то по-
новљено већ ажурирано издање, допуњено и измијењено. У књигу су уврштени нови министри, нови директори, нови академици, нове судије, нови декани, нови спортисти, нови умјетници, а ис-
пуштени су они који нису актуелни.

С. Ш. Г.

УСПЈЕХ МОМИРА МАТОВИЋА

Документарни филм „Жица живота“ и „Порађање једне нације“ познатог црногорског редитеља Момира Матовића, урађени у продукцији „Зета филм“ из Будве, приказани су на филмском фестивалу у индијском гра-
ду Калкути.

Матовићев филм „Порађање једне нације“ 15. новембра је приказан на филмском фестивалу у Риму где је номинован на награду са још неколико филмово-
вих у категорији „Кратки филм“.

До краја новембра, Момир Матовић ће завршити рад на новом филму „Прије и посљедњи“ у продукцији „Зета филм“ из Бу-
две.

Р. П.

ФЕЉТОН

ХРОНИКА СЕЛА

ПОЧЕТАК РАТА 1914.
ГОДИНЕ

Почетком Првог свјетског рата 1914. године Аустрија из стратешких разлога напушта „клињ“ од Спича до половине Грбља на правцу исток-запад, па у тај остављени дио улази црногорска војска са сједиштем команде у Будви - командант књаз Петар-Перо, најмлађи син краља Николе. То је по-трајало до капитулације Црне Горе половином јануара 1916. године. Завршне борбе, на територији Грбља почеле су 7. јануара - на Божић - када су од граната са аустријских тврђава и ратних бродова страдале многе куће, цркве и други објекти. Између осталих, страдале су цркве Св. Ђорђа у Јећевићима, Св. Спаса у Побрђу и друге. У овом преврату су, као и у свакој ратној ситуацији, из напуштених домова одношена многа материјална добра.

Тада је страдало досада Грбљана од аустријске армије, тројица из црногорске војске, Команде ловћенског одреда.

По аустријским законима, у случају рата, сви војни способни мушкарци старости од 21 до 45 година, војни су обveznici.

Када су избили балкански ратови 1912-13. године, многи наши момци затекли су се у аустријској војсци на редовном служењу војне обавезе. Међутим, због насталог стања они којима је истекао регрутски рок нијесу пуштени кућама због предстојеће ратне опасности (1914), а у међувремену су пристизали млађи регрутчи.

На почетку рата 1914. године позвани су сви мушкарци, који нијесу у регрутском саставу, да се јаве војним властима и ставе под заставу окупаторске аустријске војске. Међутим, многи Грбљани, који су имали обавезу да иду у рат, затекли су се код својих кућа, прешли црногорску границу и укупључили се

ГРБАЉ

ИСТОРИЈСКА ХРОНОЛОГИЈА - КРАТАК ПРЕГЛЕД

Пише: Марко С. Шовран

добровољно у Ловћенски оред црногорске војске. Са њима су пошли и многи младићи, млађи од 21, и одрасли људи, старији од 45 година, па чак и жене. Они који у овоме подухвату, из било којих разлога, нијесу успели, а били су сумњиви или проказани, одведенi су у логоре: Игalo, Петроварадин, Марибор, Истру и другдје. Многе од њих су аустријски војни судови осудили на стријељање.

Рачуна се да је из Грбља било преко 300 добровољаца у ратовима 1912-1918. године, што је чинило око 10% од укупног броја житеља, а стизали су:

- из црногорске војске, послије њене капитулације 1916. године, преко Албаније за Солун, односно за Италију. Неки добровољаца из Италије ишли су у Француску, Сјеверну Америку (писмени) и Јужну Америку (неписмени),

- из аустријске војске, као дезертери, преко Дрине, Карпата, Русије, Тирола и др,

- бродовима из Америке и Канаде до јадранске обале и Солуна.

Пријављени добровољци из Јужне Америке, чекали су превоз бродовима до Солуна, али савезници нијесу послали лађе. Грбљани добровољаца били су и у саставу савезничке војске на западном фронту.

Много наших људи је страдало одступајући јануару 1916. године преко арбанашких беспука и ријека без мостова. Умирали су од хладноће, глади, тифуса и других болести. Многи су насиљено уморени или су скончали у логорима. Вјерије се да, због околности везаних за Лондонску декларацију и онога што се прије догађало,

тоне хране, одјеће, обуће и санитарног материјала, ускладиште у Бриндизију, нијесу допремљене српској војсци на арбанашкој обали због чега је, између осталог, настао невиђени помор-чуvena Плава гробница. Постоји сумња да је брод „Бари-Бриндизи“, који је на јадранску обалу превозио добровољце из Америке и Канаде, намјерно потопљен из истих разлога, тј. да српска војска не добије помоћ и да буде уништена.

Срећених података о грбљским добровољцима, најажlost, нема, нити ће се никад моћи сачинити списак свих грбљских добровољаца. То је зато што међу погинулим или несталим има доста оних који нијесу имали близњих да их пријаве у списак добровољаца, или оних који су преживјели, а били су без потомака, па су њихова

имена и документација „изгубљени“ у протеклих 75 година, као и због немарности и чињенице кавак су третман у периоду послије Другог свјетског рата имала удружења као што је Удружење добровољаца 1912-1918. године. Због небриге, нека документа (увјерења) нестале су и у земљотресу 1979. године.

У књизи „Добровољци 1912-1918“ записано је око 50 Грбљана, али само оних за које постоје документи: добровољачко увјерење, потврда о посједовању добијене земље, обveznici Хипотекарне банке и друго. Има доста Грбљана који посједују добровољачка увјерења за своје претке, али их нијесу досад доставили на увид јер нијесу упознати са акцијама прикупљања података о добровољцима.

Треба да се што скорије среди и објаве подаци о свим знаним грбљским добровољцима- родољубима, нашим славним предцима, као и о оних који из објективних разлога, не својом крвицом, нијесу доспјели на страну савезника.

(Настава ће се)

Прогон документата прошлости

Пише: Мр. Марко Ђ. Јовановић

ЦРНОГОРСКИ БАТАЉОН НА СОЛУНСКОМ ФРОНТУ 1916.

Раздавање добровољаца треба тражити у два основна разлога. Прво, добровољци су већином из Црне Горе, Боке или Херцеговине, који су служили црногорску војску и жељевали да се и даље вежу за њену судбину. Тежили су да што више сазнају о краљу Николи и његовој влади. Друго, односно србијанских официра према војницима је неприхватљив за добровољце-Црногорци су по-важни и осетљиви на свако вриједање њиховог достојанства. На то озбиљно указују многи пријери. Када су Црногорци развили свој краш барjak пред Французима, добровољац Вучедолски је записао: „Што су, пак, то рекли србијански официри ја то не могу писати јер, мада јесам један прост и нешколован човјек, ипак такве срамне писовке још нијесам слушао ни од чобана, а камоли официра“. Но, то није усамљен случај. На пријер, наши војници који су служили као поданици аустроугарске војске, предавали су се србијанској војсци где год да се указivala прилика за вријеме ратовања у Србији, да би се борили против заједничког непријатеља Аустро-Њемаца. Једна њихова група заробљених подофицира и војника-добровољаца из различних пукова упутила је писмо Министарству војном са Крфа, 28. фебруара 1916. године, у коме се каже: „Очекивали смо да ћemo у њој (србијанској војсци-М.И.) наћи људе који ћe нас разумјети и са којима нам је вљало дијелити зло и добро, а у којима смо тада гледали своје ослободиоце, али уместо тога (авај, судбо!) наићемо на људе који, нажалост, носе име „старјеница“, који су нас кињили и од којих доживјесмо више увреда, понижења и запостављања него што доживјесмо у војсци најдјрвег непријатеља, против кога се дигао цио културни свijет. Није то само један или два случаја, то је опште зло, то је оно зло које је довело до слома наше војске, но ми нисмо звани нити нам је намјера да то овде сад- расправљамо. Видјели смо да смо заборављени од највиших, па до најнижих, и да смо остављени сами себи, па није чудо што нас невоља гони, да се обратимо Вама, господине Министру...“ („Зборник“, док. 38).

О понашању србијанских офи-

цира расправљало се и на дипломатском нивоу. Тако, Јован Јовановић, српски посланик у Лондону, пише пуковнику Марјановићу, шефу српске војне мисије, 27. јануара 1916. године: „Откако сам овде на Крфу долазе ми много бројне жалбе од стране добровољаца из Америке који су служили у нашој војсци да су их старјенине батинали, шамарали, псовали и ружили; многи од добровољаца сада дају изјаве да нећe због тога под којанду наших официра; многи опет жеље вратити се у Америку када су чак и писали познаницима агитујући да ови овамо не долазе због горе наведеног“. („Зборник“, док. 65).

Добровољци који су дошли под француску команду били су одвојени на полуострву Крајинијо, а касније су пребачени бродом за Солун. На броду су развили црногорски барjak, а у Солуну су добили француску робу и оружје као и остало снабдијавање које припада војнику у ратним условима.

Црногорској влади, након доласка у Француску, (прво у Бордо, па у Неји код Париза) главни задатак је био (на челу са свим њеним предсједницима: Мијашковићем, Радовићем, Матановићем и Поповићем) да реорганизује црногорску војску са добровољцима који су прешли Албанију и дошли на Крф и са Црногорцима који су се нашли у иностранству.

„Поред Црногораца, Бокеља и Херцеговаца било је и друге браће у тим редовима, а пријавило их се под црногорску заставу још више из различних југословенских и осалих словенских крајева“ (Др. Пере Шоћ, „Црна Гора за првој Солунском фронту“, Београд, 1928.).

Добровољаца под француским командом, уз присуство Николе Кајдуковића, делегата црногорске владе, формиран је у мају 1916. године у Солуну Први црногорски батаљон. Предсједник црногорске владе у егзилу записао: „У мају 1916. године црногорски барjak спасен и изнесен при заузећу Црне Горе, поново се опет развио на Солунском фронту (Е. Поповић: „Црногорци на бојном пољу после заузећа Црне Горе“, ККЦГ, 1920.) Тада је обећано да ћe се моћи замјенити црногорски барjak нити било

какве црногорске знакове (чинове) односно више не може носити име „Црногорски батаљон“ већ ћe се звати „Босански корпус“. Међу овим храбрим борцима западала је анатома и разочаравање. Одмах се видјело да је посљедица србијанске позитивне према Црној Гори која никада могла поднijети да се поред србијанских застава изјави и црногорски краш барjak на истом разтишту.

Борци су одбили наређења о промjeni назива јединице и нијесу хтели да се боре под именом „Босански корпус“. Чекало се ново наређење. Затим је црногорски батаљон враћен у Солун. У Солуну је 46 старјенича и бунтовника изјављено из црногорског батаљона, међу њима и барјактар Крсто Ивановић, и одмах спроведено у солунски затвор, а остали су разоружани и држани под француским стражом.

Прошло је скоро мјесец дана када је стигло ново наређење да се прими оружје и иде на положај у правцу Албаније. Од тумача (Чеха) међу војницима је процурила вијест да има да се прими оружје без муниције и да ћe бити истурени на Флорини где се налази добровољачки одред потпуковника Војина Поповића-Вука. Црногорску јединицу треба ставити под његову команду, француске официре вратити у Солун, а ко не буде извршио његово наређење биће стријељан. Када је ово процурило међу војнике, одбјено је наређење за одлазак према Албанији.

Доспијећем „бунтовника“ у затвор и одбјањем наређења одлака на положај према Албанији, затим пријучењем одреду Војводе Вука, дошао је крај црногорском батаљону на Солунском фронту. Послије вишемесечних крвавих борби против Бугара престала је нада да ова јединица постане језгро реорганизације црногорске војске послије заузећа Црне Горе. Неки од њених бораца су пришли србијанској војсци (у батаљону Срба добровољаца погинуло је и рањено више добровољаца из Приморја), а појединци, нездадљиви свим оним што им се дешавало, отишли су за Америку. Највећи број добровољаца прејавчен је у Француску. Прво су се

искрцали у Марсељу. Кроз град спровођени под јаком стражом, становништво су примијавали као бугарски и аустроугарски заробљеници, а између њих су промјениле палjenje и смртњаче суштине. Доспјели су у логор Карађорђа међу заробљеним пријатељским војницима. Касније су пребачени на Карнигу. Босанци су заробљеничким знаком „Л.Г.“ одјазили по групама на фасичне радове, а један је и савезнички заробљени (Никола Тодоровић) сам себе је ранio у десно раме. Ипак, долазили су и бољи даки, доспјели су у Тулон, војнички вјежбали у Бизерти и, коначно, доспјели у оперативне јединице које су учествовале у пробоју Солунског фронта задњих мјесеци 1918. године. Болесни су остављени на лијечење у француским болницама, а више њих је остало на раду или школовању у Француској.

Француска је на почетку, била пристала да се на јуту Французу, у Фрежису, прикупљају појадици и присташи Црне Горе ради стварања друге јединице црногорске војске. Но, због политичких и дипломатских потеза Николе Пашића и србијанске владе, прекинути су и ови напори за реорганизацијом црногорске војске преко ове јединице.

„Црногорска крв се лила и у редовима витешке и братске србијанске војске, у југословенским легијама, у руској војсци, као и на Западном фронту и у редовима канадске војске, енглеске југоафриканске војске и у француској страначкој легији. И у тим редовима, као и свудје, Црногорци су дали примјере храбрости и јунаштва. Савезничке дневне заповијести то су често очитавале, као и добијена ратна одличја“ (Пећ Шоћ, цитирано).

„Црногорци, и поред тога, чекајући на стварање своје војне јединице, витешки су лили крв на разним фронтовима савезничких војске. Зна се да је у самој србијанској војсци било око 260 официра родом из Црне Горе, 800 подофицира и око 6500 војника. Борило се преко 2000 Црногорца у канадској војсци и са јужноамеричким трупама на француском фронту где су се

ФЕЉТОН

ИЗ СТАРИХ БАУЛА

ОДАБРАЛА: Јильана Зеновић

**Декрет Петорице
савјетника за трговину,
за свињско месо,**

16. јуна 1568.

Господин Никола Давидовић и господин Дамјан Радов и другови, трговци из Паштровића који су довезли извјесну количину свињског меса у Венецију, затражише од пресвијетле господе Петорице савјетнице за трговину да изволе изјавити да они нијесу подложни плаћању намета који је недавно установљен од царинског Магистрата „Massetaria“³⁶, с обзиром да они имају привилегије од Пресвијетлог Господства којима се ослобађају свих врста намета.

Гореречена пресвијетла господа, саслушавши ову изјаву Паштровића и видевши њихове привилегије, а пошто су прибавили потврду уреда „ternaria“³⁷, из које потврде се види да су Паштровићи на основу својих привилегија ослобођени реченог намета, одлучише да се Паштровићи немају подвргавати плаћању истог.

Потписани: Ветор Пасквалиго, петар Пицамано, Bartolomej Gradić, савјетници за трговину.

Даниел Сандел, секретар господе савјетника (тврди) да је горња одлука издата на пергамени у облику званичне исправе, снабдевене печатом Св. Марка.

Дана 2. августа 1568.

Пред веома поштованим господином Иваном Крстијем Калбо, по преведром Млетачком Господству, кнезом и капетаном Шибеника и његовог дистрикта, који је послије подне у уочијено вријеме редовоа у дверима за суђење своје резиденције, приступи Стефан Бечић Паштровић, који његовом веома поштованим господству приказа дукаљ горње садржине 38, захтијевајући, молећи и тражећи извршење његових одредба.

Пошто је овај дукаљ ви-
дио, прочитao и схватио, његово поштовано господство (кнез Калбо) је, са до-
личним поштовањем, наре-
дио да се његове одредбе
морају извршавати у свему
и по свему као што је у са-
мом дукаљу наведено.

Бјеху присутни: господин Марко Вузино, господин Симеон Омнис, господин Натаљ Луго, Јован Љубић и други.

Препис (следеће исправе)
је извршен са друге јавне и
аутентичне исправе снаб-

КЊИГА ПАШТРОВСКИХ ПРИВИЛЕГИЈА (6)

дјевене печатом св. Марка и власторучним потписима ниженаведеног пресвијетлог господина Јакоба Фоскаринија, генерланог провидура за Далмацију и Албанију, и Алвиза Ландо, његовог срктера.

МИ ЈАКОВ ФОСКАРИНИ, ГЕНЕРАЛНИ ПРОВИДУР

Вјерни господин Недељко пок. Господина Јована Миковића, сада настањен у Сплиту, изјавио нам је да потиче од Паштровских племића, показавши нам о томе званичну исправу издану од много поштованог господина ректора и провидура каторског 4. априла 1570. године. Замolio нас је - пошто су Паштровићи на основу старих повластица, које су им потврђене од Преведрог Господства, ослобођени од реалних и персоналних терета и дажбина, као што проистиче из одредба показатих Нам привилегија - Ми наредимо коме треба да се према њему поступа у свим мјестима како се поступа са осталим паштровским племићима, како у било којој прилици не би био узнемиран или ометан од било кога у погледу речених повластица и ослобођења.

Пошто његов захтјев сматрамо правничним и оправданим, а видјевши и размотривши речене привилегије, сагласно намјерама Преведрог Господства, ауторитетом Нашег Магистрата, извршавајући одредбе ових привилегија, овом терминацијом наређујемо свим ректорима, намјесницима и представницима Његове Преведрости у Далмацији и Албанији да у свакој будућој прилици морају како у погледу ослобођења од реалних и персоналних терета, тако и у погледу ослобођења од плаћања царина, поступати према реченом господину Недељку на начин како се поступа према осталим Паштровићима, и да му не оспоравају, нити дозволе другима да му оспоравају, речене привилегије.

Захтијевамо да ово што смо наредили буде неповредиво извршено.

У вјеру чега итд.
Задар, 8. августа 1581.

Мјесто печата св. Марка Јаков Фоскарини, генерални провидур

Алвизе Ландо, секретар

**Регистрација горње
терминације у Сплиту
Дана 13. августа 1571.**

Пред одличним господином Андријом Микијелом, по

преведром дуждевом гоподству, веома часним кнезом и капетаном Сплита и његовог дистрикта који је уредовао изјутра у уочијено вријеме на обали овог града, приступи господин Недељко Миковић и приказа Његовим пречасном господству горњу терминацију пресвијетлог господина генерланог провидура за Далмацију и Албанију, којом га је, на основу привилегија датих Паштровићима, Његовом пресвијетлом гоподство ослободило од свих реалних и персоналних терета и плаћања царине, па затим затражи да речена терминација буде

бољи начин итд.
Антон де Францисис из Копра, судски канцелист Сплита, по наредби, итд.

Овде сlijedi потпис господина Андрије Транквилија, јавног нотара општине Шибеника, са овјером прејасног господина Гаврила Ема, кнеза и капетана Шибеника, снабдјеном и потврђеном печатом св. Марка.

Ја Трифун де Пратист Бранкијен (!) по светом апостолу и општине Шибенику, би Нам изјављено да се - и поред тога што су Паштровићи према својим стајима повластицама, које им је потврдила Млетачка Република, слободни и ослобођени свих реалних и персоналних терета као и плаћања царине, како што то проистиче из одредба тих привилегија и одлука донесених у циљу њиховог извршења од стране разних пресвијетлих млетачких магистрата, а потврђивах од пречасног ректора у Далмацији - противно одредбама ових привилегија и ослобођења, љему намећу разни терети од стране пречасног кнеза и капетана Шибеника. У вези с тим он нас је замolio да изволимо наредити реченом пречасном кнезу и његовим наследницима и свакоме коме треба да се према љему у сваком мјесту мора поступати као што се поступа према осталим нашим племенитим Паштровићима, те да се не дозволи да ико буде узнемиран или ометан у коришћењу својих привилегија и ослобођења.

Због тога, сматрајући да је његова молба праведна и уједна, видјевши и размотривши речене привилегије и гореречене одредбе, као и једно наређење исте садржине које је издао пресвијетли Наш претходник Фоскарини 8. августа 1571. године племенитом господину Недељку Миковићу из Паштровића, а у складу са жељом Дуждевог Господства, овлаштењем Нашег магистрата, извршавајући одредбе ових привилегија, овом нашем терминацијом наређујемо свим пречасним ректорима, намјесницима и представницима Његове Преведрости у Далмацији и Албанији, а нарочито пречасном кнезу и капетану Шибеника, да не смију наметати никакав терет било реалан, било персоналан реченом господину Стевану Бечићу, и да морају колико се односи на ослобођење од реалних и стварних терета као и на ослобођење од

пружао доказе господин Стеван Паштровић, трговац и становник Шибеника.

**Ми Алвизе Гримани по
преведром дуждевом
гоподству генерални
провидур Далмације и
Албаније**

Од нашег вјерног поданика господина Стевана Бечића, Паштровског племића, сада настају у Шибенику, би Нам изјављено да се - и поред тога што су Паштровићи према својим стајима повластицама, које им је потврдила Млетачка Република, слободни и ослобођени свих реалних и персоналних терета као и плаћања царине, како што то проистиче из одредба тих привилегија и одлука донесених у циљу њиховог извршења од стране разних пресвијетлих млетачких магистрата, а потврђивах од пречасног ректора у Далмацији - противно одредбама ових привилегија и ослобођења, љему намећу разни терети од стране пречасног кнеза и капетана Шибеника. У вези с тим он нас је замolio да изволимо да изволимо наредити реченом пречасном кнезу и његовим наследницима и свакоме коме треба да се према љему у сваком мјесту мора поступати као што се поступа према осталим нашим племенитим Паштровићима, те да се не дозволи да ико буде узнемиран или ометан у коришћењу својих привилегија и ослобођења.

Због тога, сматрајући да је његова молба праведна и уједна, видјевши и размотривши речене привилегије и гореречене одредбе, као и једно наређење исте садржине које је издао пресвијетли Наш претходник Фоскарини 8. августа 1571. године племенитом господину Недељку Миковићу из Паштровића, а у складу са жељом Дуждевог Господства, овлаштењем Нашег магистрата, извршавајући одредбе ових привилегија, овом нашем терминацијом наређујемо свим пречасним ректорима, намјесницима и представницима Његове Преведрости у Далмацији и Албанији, а нарочито пречасном кнезу и капетану Шибеника, да не смију наметати никакав терет било реалан, било персоналан реченом господину Стевану Бечићу, и да морају колико се односи на ослобођење од реалних и стварних терета као и на ослобођење од

плаћања царина поступати према реченоме господину Стевану као што се поступа према другим племићима речене „нације“ Паштровића, те да му не споравају нити дозволе другима да му споравају речене привилегије, већ да се од свих исте буду неповредиво поштовање и извршавање, као што је праведно и долично, како у односу на Бечића, тако и у односу на све друге паштровске племиће.

У вјеру чега итд.

Задар, 9. фебруара 1573. године.

Мјесто печата св. Марка Алвизе Гримани, генерални провидур

Иван Крститељ Миледоне, помоћник итд.

Ја Трифун де Продис (!), канцеларист пречасног господина Габријела Ема, пречасног кнеза и капетана Шибеника, замољен од господина Андрије пок. Дамјана Режевића из Паштровића, племића, о чијем идентитету ми је пружио доказ господин Стеван Паштровић, трговац у Шибенику, из другог аутентичног документа извршних оваквих привилегија и ослобођења.

• 36 Овим изразом се у Млетачкој Републици означавала једна од најстаријих врста царинских намета, за чију наплату је још у XIII вијеку био основан истоимени магистрат који је функционисао све до пада Републике.

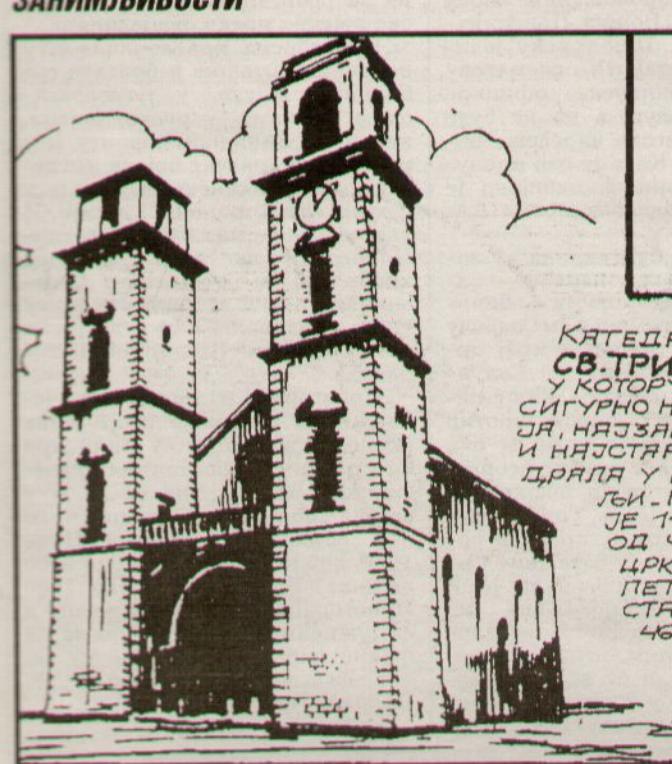
• 37 Назив, заправо дио назива, двају млетачких нижих уреда, то јест „Ternaria vecchia“ и „Ternaria nuova“. Први је био надлежан за наплату царине на уље и за надзор над мјерама за уље, а други за остале животне намирнице. У горњем случају, dakle, ради се о „Ternaria nova“.

• 38 Преписивач, водећи рачуна о хронологији, иако је у овом случају требало да одступи, преписајући између дукала од 15. јуна и ове терминације од 2. августа, која се на овај дукаљ односи, одлуку Петорице савјетника за трговину која је донесена 16. јуна 1568. године.

• 39 Наредни препис је у ствари дословно поновљен на предња Гриманијева терминација, али са датумом 9. фебруара 1575. године. Очига се ради о истој терминацији, па је стога и не доносимо. И у препису Б ова је терминација двапут регистрована, са истом разликом у датирању.

Пише и црта: др Миле Ранчић

ЗАНИМЉИВОСТИ

**Катедрала
СВ. ТРИПУНЯ**
У КОЈОЈ ЈЕ
СИГУРНО НАЈСВРЈЕДНИЈА,
НАЈЗАНИМЉИВИЈА
И НАЈСТАРИЈА КАТЕ-
ДРАЛЯ У НАШОЈ ЗЕМ-
ЉИ. ПОДИГНУТА
ЈЕ 1166. ГОДИНЕ.
ОД ЧУВЕНЕ
ЦРКВЕ СВЕТОГ
ПЕТРА У РИМУ
СТАРИЈА ЈЕ
ЧЕЛО ГОДИНА.

МУВА КАО ИНСЕКТ ЈЕ ВЕЛИКИ
ИЗВОР ЗЯРЈЕ, ЈЕР, ПРЕНОСИ
РЯЗНЕ БОЛЕСТИ НА ЧОВЈЕКА.
У ШПАНСКО-АМЕРИЧКОМ РАТУ
1898. ГОДИНЕ, НА ПРИМЈЕР,
ДЕСЕТ ПУТ ПОВИШЕНО

ВОЈНИКА ЈЕ СТРАДАЛО ОД
ТИФУСА, КОЈИ ЈЕ ПРОУЗРОКО-
ВАЈАЛ МУВА, НЕГО ОД
ПУШЧАНИХ МЕТАКА ...

Неке корњаче могу да
грокну, трубе и ричу ...

Svake sekunde pojavi se oko 100
munja na površini naše planete.

МЕЂУ
ПРИЗНАТИМ
СРПСКИМ
СВЕЦИМА
КОЈИХ ИМЯ
68 НЕМЯ
НИ НАЈВЕЋЕГ
СРПСКОГ
ВЛАДАРЯ
ДУШАНА,
НИ НАЈВЕ-
БЕГ ЈУНАКА
МИЛОША
ОБИЛИЈА
НИ
КРАЉЕВИЋА
МАРКА ...
И НА СЛИЦИ:
МИЛОШ
ОБИЛИЈ,
ФРЕСКА
У
ХИЛЕНДАРУ.)

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

МЕДИЦИНА

САВЈЕТИ У СЛУЧАЈУ ПРЕХЛАДЕ И ГРИПА

Појава значајних дневних температурних колебања са тенденцијом пада температуре и ове јесени дјелује стресогено на још неприлагођени људски организам, стављајући одбрамбени (имуни) систем на прваку. Болести које се јављају у овом периоду су првенствено високо контагиозне инфекције, обично вирусног порекла, као нпр. вирусне осипне болести (varicella, morbilli, rubella), parotitis ("заушци") - посебно значајне за дјечији узраст, али и бактеријска запаљења дигиталних и мокраћних путева као и многе друге болести. Ипак, најчешће су, по правилу безазлене, широко распрострањене вирусне респираторне инфекције веома високог степена заразности као што су прехлада („common cold“) грип (influenza).

Важно је напоменути да се и ове болести могу искомиковать бактеријским суперинфекцијама, понекад веома озбиљног тока (бактеријска запаљења средњег ува - otitis media acuta purulenta, бактеријско запаљење параназалних шупљина - sinusitis acuta purulenta, запаљење плућа -

pneumonia, влажно запаљење поребрица - (pleuritis exudativa). На компликације су посебно осјетљива деца, старици, труднице, хронични болесници, посебно оболели од срчаних и плућних оболења, оболели од шећерне болести (дијабетичари). Клиничке слике и симптоми прехладе и грипа опште су познати. Зато се чини интересантним подјетити на неколико основних медицинских савјета у вези превенције и терапије посментих оболења.

Мјере хигијенско-дијетског режима у смислу јачања имунитета

Исхрану базирају на бјеланчевине (риба, месо, млијеко, млијечни производи), обогатити већим количинама свежег воћа и свежег или куваног на пари поврћа (извори витамина и минерала). Високо вриједне есенцијалне аминокиселине јачају имунитет као и витамини који су уједно и вриједни антиоксиданси и то посебно витамин C (агруми, шипак, киви, кисели купус, туршија, кромпир), витамин A (млијеко и млијечни производи, жуманце, масне рибе, изнутрице), бета каротен - провитамин

витамина A (шаргарепа, броколи, спанаћ). Важни су и минерали и то из групе тзв. олигоелемената: гвожђе (риба, цигерица, месо, соја, жуманце, млијеко, хљеб, од пуног зрна), цинк (шкољка, месо, млијечни производи, јаја), селен (риба, шкољка, производи од пуног зрна), магнезијум (риба, месо, млијеко, хљеб од пуног зрна, грашак), бакар (изнутрице, шкољке, ораси, суво грожђе, маслине). Евентуално, при већим напорима и за угрожене категорије становништва користити као додатак исхрану мултивитаминске готове препарate (таблете, „шумеће таблете“, таблете за жвакање за дјецу). Повећати количину течности (првенствено у виду природних напитака као што су лимунаде и оранжаде или топлих биљних чајева). Сладити медом који такође има значајну улогу у јачању имунитета. Свакодневно боравити на свежем ваздуху прилагођавајући вријеме дана, трајање и врста активности индивидуално (нпр. шетња или трчање уз обалу мора при чему удисање негativних јона из морског аеросола као и убрзан

на прокривљеност стимулишу имунитет). Поштовати режим ноћног одмора (ноћу је ниво котризола „хормона стреса“ највиши).

Опште мјере превенције вирусних капљичних инфекција (прехлада, грип)

Избегавати веће скупове, редовно провјетравати просторије, евентуално вршити њихову дезинфекцију. При појави епидемија ове мјере обично нису доволјне, па треба примјенити специфичне мјере превенције за одређену болест.

Мјере специфичне превенције грипа (influenza).

Користити методе активне имунизације (вакцинација) и то посебно за хроничне болеснике, труднице и старије особе. У примјени је вакцина која садржи инактивисани вирус, а даје се у виду инјекције, субкутано (под кожу) у дози од 0,5 мл.

Ако се и поред наведених мјера превенције болест испољи потребно је предузети сљедеће мјере лијечења:

код некомпликованог оболења терапија је искључиво симптоматска - љекови за снижавање повишене температуре (антипиритици), љекови против болова

(аналгетици), лијекови против сувог (антитусици) или продуктивног кашља (експекторанси), љекови против појачане секреције из носа (ринолитици - вазоконстриктори). Уз већ наведене, а сада појачане мјере хигијенско-дијетског режима у периоду фебрилности обавезно мirovati у постељи. НЕ КОРИСТИТИ АНТИБИОТИКЕ (само изузетно, у сврху хемопрофилаксе код угрожених категорија становништва), јер не дјелују на узрочнике оболења. Тако ако се оболење компликује бактеријским суперинфекцијама антибиотици су неопходни.

Посебан савјет - лијечење без хемије.

Лијечење биљем (фитотерапија) оправдано је у пуној мјери онда када се ради о лијечењу стања и сметњи код којих не постоје озбиљни органски узроци и промјене, а фитотерапија у комбинацији с другим методама природног лијечења може да допринесе подизању одбрамбених способности и снази самоизљечења. Нема нежељених ефеката, потребан је опрез при примјени код дјече и трудница.

Др Оливера СИМИЋ-КОВАЧЕВИЋ

ИЗ СТРАНИХ ЧАСОПИСА

Сви смо понекад имали вртоглавицу, осјећај да ћemo пасти, изгубити сјај. Послије шездесете године свака десета особа склона је вртоглавицама које су трећи по реду разлог обраћања старијих особа љекару. И тако се љекови против вртоглавице по потрошњи налазе одмах из неуролептика и антибиотика.

Чудновато је, но љекари немају правог одговора на питање како бринуту о осјећају равнотеже, том нашем шестом чулу. Они распољажу само с 5 до 6 љекова познатих по дејству против вртоглавице, мада понекад ни сами не знају у чему је њихова ефикасност.

Вртоглавице су посљедица поремећаја различитих извора информисања који нам омогућавају да сачувамо усправан положај.

Тим информацијама које добијамо преко вида, унутрашњег ува, табана и цервикалних мишића, управља мозак. Оне означавају наш положај у простору. Када престану да се допуњују и усаглашавају, мозак захвата паника.

Најчешће приморана да прекине своју активност, угрожена особа постане јако узномирена, не схвата шта се догађа нити који је орган угрожен. Губи осјећај простора и уочава преkid између своје воље и неконтролисаног одговора свога тијела. То је осјећај сличан представи лудила, односно блиске смрти.

Пошто криза мине, човјек је без воље да је објашњава, тешко налази ријечи којима би је описао, а његов саговорник, љекар или који други, не инсистира, како не би будио непријатне успомене.

Но, вртоглавица није проклетство пало с неба које једне напада, а друге обилази. Она има више облика. Право речено, у питању је крива представа о кретању околног простора, или осјећај ротирања унутар властитог тијела. То је вртоглавица коју осјетимо при игрању ванџера, на пример. Кад се зауставимо, имамо осјећај, код отворених очију, да се предмети око нас врте, а код затворених очију дојам унутрашње ротације.

Незнатну вртоглавицу зна да изазива и покрет тијела или чега другог око нас, рецимо кад се дигнемо прејзро или погледамо визуелне близине.

Утисак љуљања на броду

Што се тиче нестабилности, њу доживљавамо као утисак да нисмо у равнотежи, да нисмо као обично, посебно при кретању. Чини нам се да ходамо по јајима, да се љуљамо као на броду, да смо сувише слаби, дакле обузети смо страхом да ћemo изгубити равнотежу и пасти.

Сви осјећаји најчешће потичу из вестибулума унутрашњег ува за које се зна, још од Проптера Менијера (1861. године), да није сједиште само органа слуха.

За људско биће бити у равнотежи то значи задовољити, без интервенције свијести, два услова:

(1) непрекидно пројектовати гравитациони центар свог тијела на површину тла између ногу; (2) имати, непрекидно, стабилну слику на мрежњачи, чак и кад су околни предмети или сам субјект у кретању. Тако, када се окреће глава, око мора да се окреће у супротном правцу и истом брзином да би се сачувала стабилна слика. Уколико се и даље настави са окрећањем главе, око се ре-

ВРТОГЛАВИЦЕ

• Као се мозак усјаничи

центрира рефлесним трзјима. То ритмичко покретање ока назива се нистагмус.

Дједа стичу осјећај равнотеже у току прве три године живота и након напорног научавања обиљеженог честим падовина. Основне линије тог научавања једнаке су код све дјеце, али свако од њих има властиту стратегију при коришћењу датим информацијама; тиме се и објашњавају различити начини ходања.

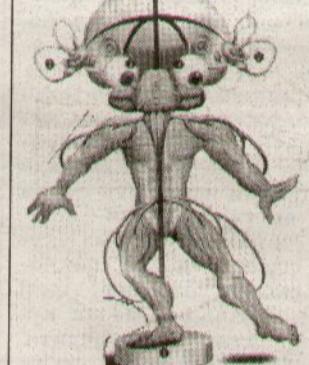
У посебним ситуацијама, опасним или новим за особу, одржавање равнотеже постаје свјесна преокупација. Наравно, мање смо опрезни у свом стану него на улици где наша пажња расте, нарочито ако је пут несигуран.

Мозак је шеф оркестра кад је у питању осјећај за равнотежу. Он управља покретима тијела, контролише њихово успјешно извођење и брине о евентуалним поремећајима. Вестибуларни апарат обавјештава га о покретима главе. Смјештен је у унутрашње уво, иза органа слуха. Очи преко рожњаче хватају покрете околних предмета.

У случају противречности пресуђује вестибулум

Зглобни и мишићни рецептори, рачунајући ту и табански лук, обавјештавају мозак о положају сваког зглоба, напону сваког мишића и еволуцији гравитационог центра у нивоу стопала. Та три велика извора информација нервних центара који координирају дејство свих мишића, мо-

рају бити усаглашени. У случају неусклађености мозак памти информацију потекну из вестибулума. Вестибулум може да трпи двије потпуно различите врсте озљеда: мехничке, при чему сензорне ћелије остају нетакнуте, и сензорне које изазивају, мање или више, значајно и, мање или више, реверзијално слабљење ушног органа. У прву категорију спадају

закони шесташој чула: равнотежа је резултат сјајне размјене између тројица система који информишу мозак о положају тијела у простору: тројицом стабилних (шабане и мишићи I), вестибуларним (утиштарне уво 2) и очним (утиштарем 3). Трећи систем, који се сматра једном од најважнијих за вртоглавицу, је сензорни систем који информише мозак о положају тијела у простору.

Поремећаји густине вестибуларних структура што изазива лагане вртоглавице при спором сајању главе. У другој категорији су непрекидне сметње и врло мало зависе од положаја главе.

За испитивање вестибулума користи се, још од 1930. године, техника која се састоји у електрорадиоложности ока. То је електронистагмографија

(ЕНГ). Могућности ЕНГ су, међутим, ограничene, посебно што се тиче физичке немогућности да се открију ротирајућа кретања ока. У ствари мјерљива су само хоризонтална кретања, што испитивања ограничава искључиво на латерални канал вестибулума, односно на један од пет сензорних каптера. Сем тога, постављање електропровода је дуг и деликатан поступак, а опрема сложена.

Идеја да се камером сними око како би се анализао положај ока и обраду информације које се додељују камери, сматрана је као једна од најдовољнијих метода за визуелну контролу. Цијена коштанаја таквог система је испод 10.000 франака, уз очување квалитета слике која се, поред осталог, може репродуктовати на телевизору и регистратури на магнетоскопу.

Видеонистагмографија састоји се у томе да се видеосигнал који садржи информације око одредбама од информационог система снабдјеном картицом за аквизицију слике (видеогребер) и рачунаром за аутоматску анализу. Добијени алгоритми омогућавају истовремено дређивање положаја ока и обраду информација око којима се симетрично снажије најдовољнији положај ока.

Идеја да се камером сними око како би се анализао положај ока и обраду информације које се додељују камери, сматрана је као једна од најдовољнијих метода за визуелну контролу. Цијена коштанаја таквог система је испод 10.000 франака, уз очување квалитета слике која се, поред осталог, може репродуктовати на телевизору и регистратури на магнетоскопу.

Оригиналност француске технике стоји у употреби комерцијалних камера прилагођених за визуелну контролу. Цијена коштанаја таквог система је испод 10.000 франака, уз очување квалитета слике која се, поред осталог, може репродуктовати на телевизору и регистратури на магнетоскопу.

Видеонистагмографија састоји се у томе да се видеосигнал који садржи информације око одредбама од информационог система снабдјеном картицом за аквизицију слике (видеогребер) и рачунаром за аутоматску анализу. Добијени алгоритми омогућавају истовремено дређивање положаја ока и обраду информациј

БАЧКО ДОБА

СЕКЦИЈЕ У СРЕДЊОЈ ШКОЛИ „ДАНИЛО КИШ“

На сједници Наставничког вијећа СШ „Данило Киш“ 15. септембра договорено је да се у средњој школи „Данило Киш“ формирају секције и њихови руководиоци: литерарна секција - (Наташа Лончар, професор књижевности) - музичка секција - (Ранка Перуновић, професор музичке умјетности) - драмска секција (Динка Кентера, професор књижевности) - речитаторска секција (Славица Марковић професор књижевности) - еколо-

шка секција (Марина Гргуревић, професор биологије) - ликовна секција (Саво Павловић, професор ликовне умјетности) - новинарска секција (Божена Јелушић, професор књижевности) - информатичка секција (Милутин Јањушевић, професор информатике) - шаховска секција (Славко Баук, професор информатике) - дебатни клуб (Драган Радуловић, професор филозофије) - фудбалска секција (Ранко Багарић, професор физичког васпитања).

По ријечима директора школе Срђе Поповића, за секције постоји велико интересовање. За сада је најактивнија новинарска секција јер убрзо треба да изиђе нови број школског листа „Пјешчаник“ који је до сада излазио само један пут годишње, за дан школе, а убудуће ће се чешће појављивати, пет до шест пута годишње.

- Ове школске године, по први пут, од стране средњешколског центра и омладинског савјета Будва организована је

гостујућа трибина - каже директор Поповић - а све у циљу да у току зимског периода анимирамо ученике и њихове родитеље. Учесници Трибине биће из разних области.

- Планирамо да ученицима обезбиједимо и бојатији забавни живот, каже директор Срђа Поповић - па поред „Гласа школе“, квиза, маскенбала, организоваћемо игранке, спортски дан и међуразредна такмичења са вриједним наградама. **A.K.**

НЕПОЗНАТИ ЛОВАЦ

Милошеве куће и са задовољством гледали ове породичне слике.

Али, једнога дана Борко је дотрао до старог обућара и узбуђено му казао:

- Чика - Милоше, неко је стријелом ранио роду!

Изишавши у двориште, старавац је био запрепашћен оним што је видио: летећи ниско и несигурно, мужјак се грчевито напрезао да долети до гнијезда, прободен у груди дугачком стријелом.

Милош је позвао у помоћ ветеринара, коме је пошло за руком да већ ишрпеног мужјака ухвати замком, извади стријелу и залијечи рану. Мужјак се неколико дана опорављао и постао љубимац града. За то вријеме Борко је у потоцку хватао жабе и њима хранио роде.

Друштво за заштиту животиња додијелио је захвалнице чика - Милошу и малом Борку што су се очинили бринули о родама. У дјечјем листу објављен је чланак са Борковом фотографијом, о његовом племенитом дјелу.

Што се тиче непознатог ловца, то је најомражењија личност у граду.

Миленко РАТКОВИЋ

• Током првог мјесеца обављен систематски преглед првака основне школе „Шефар Мишаров Љубиша“

• Укупан број је 244 ученика, распоређених у девет одјељења, од којих су 132 дјечака и 112 дјевојчице.

Преглед је имао циљ да анализира опште здравствено стање дјече, проверавање вида, кардиоваскуларног система, тјелесних деформација, да ли код дјече постоје урођене аномалије, затим селективно упућивање дјече на лабораторијску обраду. Користећи систематски преглед уједно је обављено вакцинације и ревакцинације дјече. Врло значајну Полио ревакцију против дјечије парализе

запримили су из разлога што има доста дјече која до сада нису вакцинирана. ДИ ТЕ вакцину против дифтерије и тетануса примила су дјече са ненавршених седам година, а ДИ ТЕ Proadultis вакцину дјече са навршеном седмом годином, и то мускуларно. Примаријус др Тадија Николић, шеф службе за здравствену заштиту дјече и омладине, описао је нову генерацију првака као генера-

цију за трећи миленијум. Упоређујући је са претходним генерацијама констатовао је да је и ова генерација здрава и да нема урођених деформитета.

Стоматолошка ординација др Милоша Марковића, отворена 1981. године, примила је 10. новембра осамнаесту генерацију првака на систематски преглед. Сваке године, по закону о здравству, обавезно је вршење систематског прегледа којим су

обухваћени трећи, пети и седми разреди. Послије завршеног систематског прегледа врши се и статистичка обрада података колико дјеча обраћају пажњу на хигијену зуба, одређује се проценат квара зуба и колико посјећују стоматолога. Код дјече је најчешћи каријес који је прошле године износио чак 97%, по дјетету или пет зуба што млијечних, што сталних.

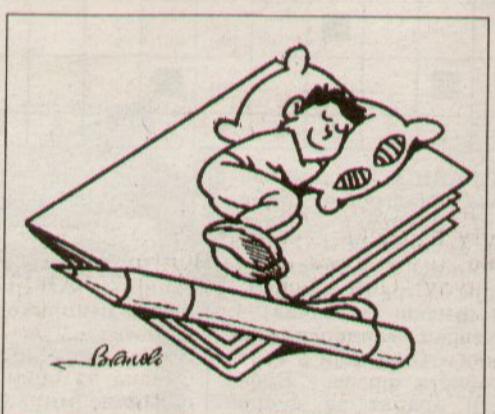
С. ГЕРЗИЋ

БУДИЛНИК

Кад јутром рано
Зора заруди,
Будилник зврџне
Па ме пробуди.

Затпо ћу једном
Затпо да кријем,
Заборавши
Да ћа навијем.

ЈЕСЕН

Као авај
Облак распе,
Ледна киша
Бије брезе,
Ни штрај ог
Љубке ласте,
Зима сирема
Бијеле чезе.

ПИТАЊЕ

Питпаје је зечић маче:
Да ли куца зна да ћа лаче?
Одговора зеки маче:
Куца не зна да заљаче,
Али куца зна да лаче,
Да ћи, зеко, срце сипање.

Мишар МИТРОВИЋ

КОЛИКО СОЛИ ИМА У МОРИМЯ ?

Концентрација соли у морској води може да буде од три до три и по процената. Затворена мора, као што је Средоземно и Црвено море, садржи више соли него отворена мора.

Мртво море, које захвата простор од око 1.000 km², садржи око 11.600.000.000 тона соли.

Када ћи сва моря пресушила, остало би толико соли да би се од ње могло изградити зид дебео километар и по висок 280 km.

Такав зид ћи опасо читаву земљу око полуутра, или спљастија која ћи била 15 пута већа од цијelog европског континента ...

ШАРЕНА СТРАНА

ХИПОКРАТОВА ЗАКЛЕТВА

Кад сам био млад лекар, дакле доволно неизрео, неискусан и брзо-плет, положио сам Хипократову заклетву коју сам касније као искусан и стар често прекршио.

Наиме, чим би положио пацијената на стоморао сам да заборавим: и

МАЛИ ЛЕКСИКОН

АНАТЕМА- Ана је тема
БАРЕЛИЦА- Баре лица (сузе)

БРЗОПЛЕТИ- Брзо плети!

ВОЉЕТИ- Бити во љети
ДИГНИТЕТИ- Дитни шети (ноге!)

ДРВО- Др. во
ПАЗАРИТИ- Па зар и ти?

ОДИЈЕЛО- Оги, Јело!

РУКАВИЦА- Рука која пише вицеве

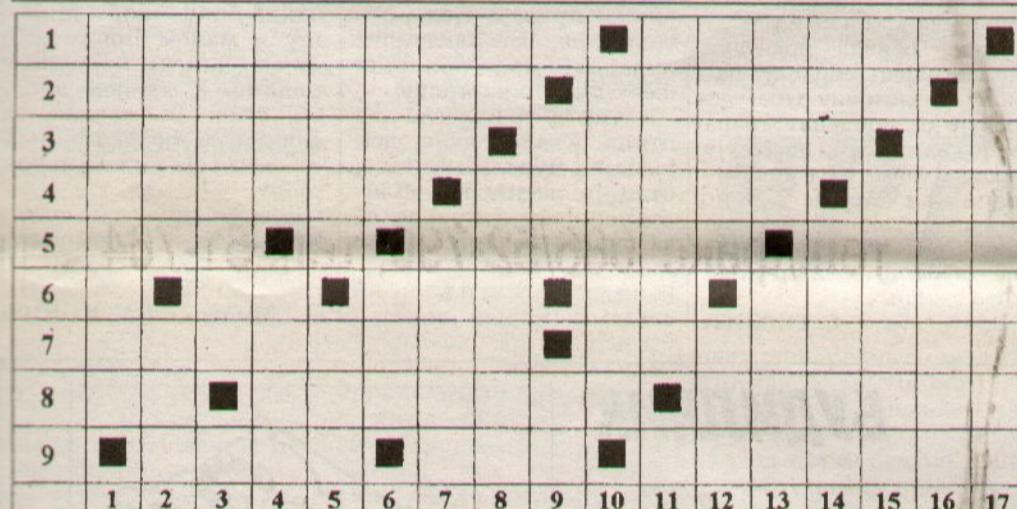
ТИГЛЕ- Ти, гле!

на научу, и на медицину, и на све богове медицине, па ако хоћете и на стомо неких обдарених Хипократа. Чим би „положени“ почeo да ме гледа благим, оправштајућим очима, срећним, јарећим, јагњећим и ко зна све каквим погледима, па још престрављеним и огромним као да хоће да ме живог прогутају, ја се просто уплашим и заборавим на тамо неку положену заклетву чак и на самог „положеника“.

И руке ми се затресу. Он се тресе ко прут, гледајући у скапел, моје руке исто... Приметише то трескање они што их довлаче на носилима, па ми врло дискретно дотурише плаву коверту. А она ми, признајем, ули самопоуздање. Више не обраћам пажњу на оне

Славица ЈОВАНОВИЋ

УКРШТЕНИЦА БР. 9

ВОДОРАВНО: 1. Одгој, васпитање - Надгробни споменик; 2. Препрака - Католички свештеник - Ознака за сумпор; 3. Становници Ораџа - Играч у одбојци - Ауто ознака за Чачак; 4. Краљевски, владарски највесник - Онај који у говору користи фразе - Електрични апарат за сушње косе; 5. Света (тур) - Ауто ознака за Италију - Музички инструмент, пијано - Предати, уручити; 6. Дванаесто слово азбуке - Ауто ознака за Нови Пазар - Драти, обрађивати (лат.) - Илија Јорга (иницијали) - Чаша за причест (у православљу); 7. Корисно практично (фр.) - Град у Србији; 8. Магистар (скр.) - Укори, казне - Првенство, прво

место; 9. Висинске тачке - Бог вјетрова код старих Грка - Произвођачи свећа (мн.).

УСПРАВНО: 1. Град у Британији (у сјеверном Јорку); 2. Име неколико персијских краљева - Трка, трчање; 3. Врста јаког вјетра (мн.) - Ознака за обим; 4. Врста падавина (мн.) - Ограда плетена од прућа; 5. Угледни људи, великаши (тур. мн.) - Име бубњара Ивандића; 6. Дио долара - Завршетак музичког комада; 7. Језеро у Сјеверној Америци - Пасте, помаде; 8. Лична замјеница - Који цвјета, цвјетни (лат.) 9. Прво слово - Борбено ратна авијација (скр.) - Ауто ознака за Холандију; 10. Римско племе; 11. Одношење, ски-

дање (геол.) - Ознака за сумпор; 12. Онај који пакује - Грађевинско предузеће Врање (скр.); 13. Слободан пролаз, ход, пут (лат.) - Мали отвори на кожки; 14. Трина - Народни херој Драгојло; 15. Мјера за површину земље - Мусиманско женско име; 16. Слово латинице - Зимзелено дрво; 17. Извршити санацију, оздравити

Решење укрштенице бр. 7:
ВОДОРАВНО: терма - еухаристија - Игор - донатор - Рзав - таг - Полимов - Мао - а - ал - Полифем - револ - н - Виситор - Неруда - ималин - р - Хавана - т - кафана - Милвоки - ар - чета - на - оил - Јена - цол - кси - прст - Апача.

АУТОР: Момчило СВОРЦАН

СЈЕЂАЊА НА МИЛИОН МИЉА

ПЈЕСНИЦИ У КАФАНИ

Нити је пјесник, нити баш зализи у кафани. Некако атипичан за ову рубрику. Ипак у животу његовом бурном и послу којим се бавио било је итекао поетике. А што се шакова тиче - стајао је уз њих у најразличитијим кафанама, на свим континентима.

Марко Кордић, капетан дуге пловидбе, Грбљанин, необична књига прекоокеанска. Морима и океанима свијета пловио је више од четири деценије, а на командном мосту разних бродова провео је двадесет десет година.

У Марковој лијепо скројеној кући у грбљском засеоку Зеленици, где је готово све ручни рад, преврћем његову повелику збирку успомена. Из ње ћу, за ову прилику, издвојити тек мали дио - Маркова путешествија су за много више новинских стубаца; па онда и за неку другу прилику.

Након првог разреда бродарске био је један од шездесетдвојице ко-

ји су пловили на броду „Лика“. Послије школовања, већ започета пракса је настављена тамо где је то једино могуће радио: на броду и на мору. Према прецизној евиденцији коју је уписао у свој „тефтер“ пловио је 41 годину на бродовима „Југоцеаније“ и њима „препливао“ милион и педесет хиљада миља! Видио је Холивуд, пловио Мисисипијем, нема веће луке у бившем СССР где није пристао, сликао се са Амазонкама поред чувене ријеке, стизао је у Кину у вријеме Маове владавине...

Од бројних доживљаја издаваја један с брода „Котор“ прије нешто више од деценије. За непуне десет година се највећи број се наслукао, спасио посаду другог страног брода који се запалио, потом имао и бродски судар. На путу према Бискајком заливу, услед невремена „Котор“ се наслукао, али није било страшно. Наставио је пловидбу и неколико дана кансије у Бискају наилази на

Било је још незгода, згода много више. Проживио је пун поморски живот, а сада у осами својих Зеленаца пише. Уз јаку црну кафу и још јаче цигаре биљежи поморске догађаје, не само своје.

Више је то, каже, историја поморства Грбља и ових крајева. И

његова, јер је историја његове фамилије - историја поморства.

Његовим стопама данас корачају синови Коста и Александар, а могуће

да ће тако и унуци који су засад још мали.

Грбљани и шире Бокељи су изванредни поморци. Тако је било вјековима раније тако је и сада, оцењује

Марко.

Прногорке су, сматра, јешице и од Амазонки, наше море чистије од других, добра ракија која се прави још у до мајинским кућама, нема конкуренцију у текили и вискију. Ни наши момци који нешто проживе у животу немају премца када о томе приповиједају. Само још да смо раднији мало, каже Марко, било би много, много боље. Ја сам своје испловио, сада на сувом сабирајм успомене. Испашће, ваљда, нешто.

С.Ш. ГРЕГОВИЋ

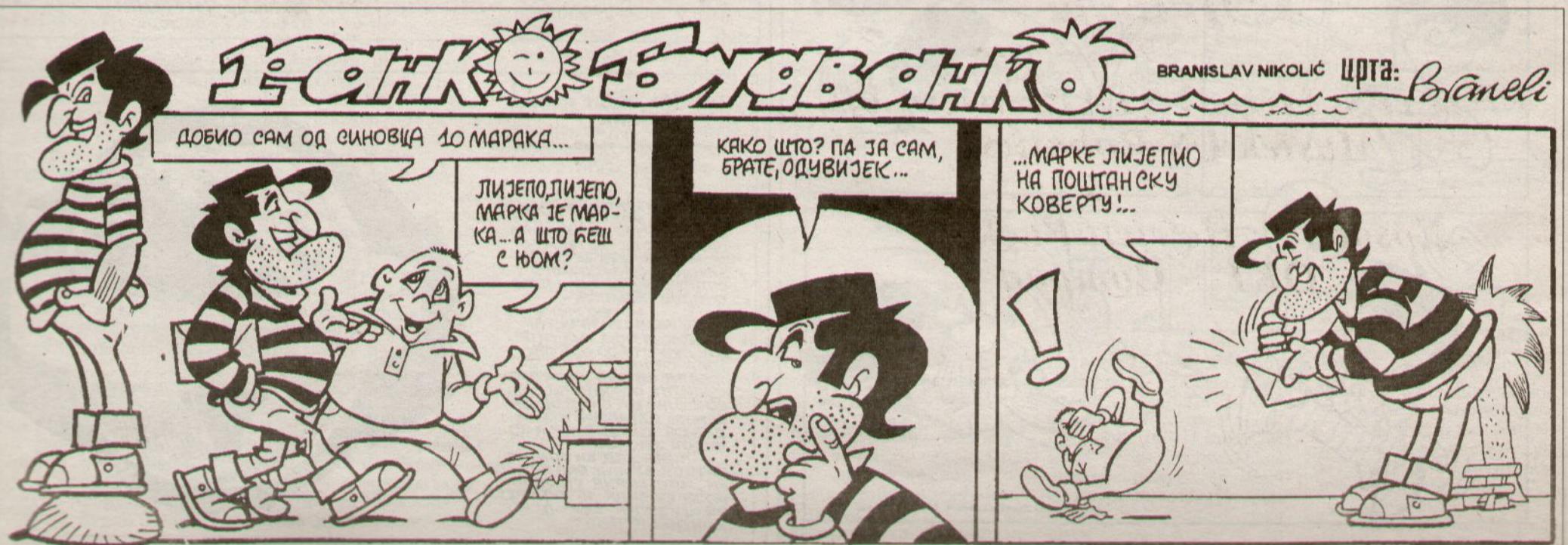
JOKO

Живахан стишје, сав је у шрци,
На ѡуни прича, ићра му око,
Шерешки blaо смеше се брици:
Доноси сунце наши возач Јоко.

Пре нећо шићо ћа за здравље шићам
Пацијенћи стишје на рубу шока;
Ослушинем срце: стравичан рићам,
У болницу ће, шаљем по Јоко.

Рацији зене Јоко, та хића
У „Ладу“, одмах зајреје мотор;
Брзо се врати, очима шића:
„Је ли шићо хићио, треба л' за Кошор?..

Бранко Б. КОВАЧЕВИЋ

КЊАЗ МИЛОШ

БУКОВИЧКА Бања – АРАНЂЕЛОВАЦ

ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

Минерална вода
Сокови

Пића других произвођача

Продајни центар у Ластви грбљској
тел. 086/51 - 297, тел./факс 52-518
Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
тел. 086/52-378

ZVIS

- Kompjuteri
- Printeri
- Skeneri
- Komponente
- Softver
- Internet

IBM EXPERT COLOR
Soni Gigabyte Teac

Quantum Intel Western Digital
AMD Cyrix

PHILIPS GOLD STAR Microsoft
Mustek US Robotics

Epson Hewlett Packard
OKI Compaq

Ako vam zatrebamo, само ZVIS-nite!!!

Tel/fax: 086-55-536

или: 069-061-469

BANEX

производња, експорт-импорт, инжењеринг,
туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
АДАПТАЦИЈЕ

85310 БУДВА, Приморски батаљон 10,
тел./факс 086/52-790, тел. 51-764

ЕЛМОС
БУДВА

тел. 086/ 52-762, 52-280, 52-285
факс 086/ 51-320

СПОРТ

ОДБОЈКА

У Смедереву одигран полуфинални турнир Купа Југославије у одбојци

„БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“ НИЈЕ УСПЈЕЛА

Финале прве финале: одбојкаши „Будванске ривијере“

• Одбојкаши „Будванске ривијере“ нијесу успјели да изборе пласман за финални шурнир Купа Југославије. На полуфиналном шурниру на коме су још учествовали екипе „Партизана“, „Војводине“ и домаћина „Смедерева“, одбојкаши „Будванске ривијере“ прејштјели су поразом 3:1.

И поред пораза у другој утакмици против актуелног првака Југославије „Војводине“ из Новог Сада 3:2, „Будванска ривијера“, пред трећу утакмицу против „Партизана“, имали су мале шансе за освајање другог места и пласман на финални турнир. И у овој утакмици поновила се ствара прича. Одличан почетак и лоша завршница утакмице. Поред добре игре и водства од 1:0, успиједио је „пад“ игре и трећи пораз резултатом 3:1. Да турнир протекне у неизвесности побринули су се одбојкаши „Смедерева“ који су у задњој утакмици турнира неочекивани, али сасвим заслужени, резултатом 3:0 побиједили „Војводину“ и у већ пласирани „Партизан“ овјерилиvizу за финални турнир поред већ виђене новосадске „Војводине“.

- Све смо урадили да се пласирамо за завршни, финални, турнир. Међутим, и порази су саставни дио спорта. Велики клуб је онај који из пораза извуче одређене поуке, а ми све чинимо да будемо управо велики клуб. Послије ово-

га неуспјеха предстоји нам велики посао. Лично ћу разговарати са шефом стручног штаба и играчима како се овако нешто у будуће не би десило. Морам да кажем да смо у Смедереву директор Драган Маровић.

Тренер Веско Вуковић

што се смедеревској публици, која нас је здушно помагала, нијесмо одујели добром играма - прокоментарисао је наступ будванских одбојкаша у Смедереву директор Драган Маровић.

Изузев игре против „Војводине“ све остало је било испод нивоа ове екипе. Пред нама су друге бројне обавезе, из овога неуспјеха морамо извучи поуке.

Нијесам задовољан свогом игром. Могао сам и морао много више. Времена за превелику жалост немамо. Морамо се окренути обавезама којих је у наредних мјесец дана заиста много - кратко је прокоментарисао своју игру техничар Марко Вујовић.

РЕЗУЛТАТИ: „Будванска ривијера“ - „Смедерево“ 1:3, „Војводина“ - „Партизан“ 3:0, „Будванска ривијера“ - „Војводина“ 2:3, „Партизан“ - „Смедерево“ 3:0, „Смедерево“ - „Војводина“ 3:0.

БОЉАЊЕ

Турнир поводом дана ослобођења Будве

ПРВО МЈЕСТО БОЉАРИМА БУДВЕ

На традиционалном турниру у боћању, у дисциплини четворке, одржаном 21. новембра, поводом прославе 55. годишњице ослобођења Будве, у конкуренцији 7 екипа, прво место заслужено је припало боћарима БК „Будве“.

- Задовољан сам приказаним боћањем. Драж овог турнира је и у томе што се одиграва у ревијалној дисциплини „четворке“ која се иначе не игра на званичним такми-

чењима. Жао ми је што се на турниру нису појавили стари пријатељи из Требиња, боћари БК „Ластва“ - кратко је прокоментарисао турнир секретар ОВС Ђуро Марковић.

КОНАЧАН ПЛАСМАН:

1. „Будва“, 2. „Врмац“ (Градиошница), 3. „Србина“ - „Зетатранс“ (Х. Нови), 4. „Мајини“, 5. „Ривијера“ (Београд), 6. „Словенска плаја“, 7. „Горица“ (Подгорица)

РЕЗУЛТАТИ ПРЕД ЗАКЉУЧЕЊЕ БРОЈА

ОДБОЈКА

7. коло „Борац“ - „Будванска ривијера“ 1:3 (25:23, 17:25, 19:25, 23:25)

КОШАРКА:

8. коло „Застава“ - „Могрен ХТП Милочер“ 67:63 (37:27)

9. коло „Могрен ХТП Милочер“ - „Слога“ 72:68 (31:33)

ФУДБАЛ:

15. коло Републичка фудбалска лига „Петровац“ - „Арсенал“ 7:1

ФУДБАЛ:

2. коло Републичка лига у малом фудбалу КМФ „Будва“

- „Бајо Пивљанин“ 3:3

„Геоинжињеринг“ - „Нибус Престиж“ 1:0

ОДЈЕЦИ ПОБЈЕДЕ ОДБОЈКАША „БУДВАНСКЕ РИВИЈЕРЕ“

У ДЕРБИЈУ ПЕТОГ КОЛА

БУДВАНСКО ВЕЧЕ У ШУМИЦАМА

• Првенство у Првој савезној одбојкашкој лиги из кола у коло йош је све интересантније и неизвесније. • Након петог кола само су одбојкаши „Милиционара“, новајлаџи у лиги, пећоражени и са 10 бодова налазе се на челу табеле.

Одбојкаши „Будванске ривијере“ у дербију петог кола у сали „Шумице“ сасвим заслужено су савладали београдски „Партизан“ резултатом 3:2 и са осам бодова налазе се усамљени на другој позицији, стрпљиво чекајући сваки кикс „плаваца“ из Београда да се попну и на сам трон табеле Прве савезне одбојкашке лиге.

Побједа у Београду против „Партизана“ само је још једна потврда доброг и систематског рада у протеклом периоду у одбојкашком клубу.

Своје задовољство поједом против „Партизана“ није крио директор Клуба Драган Маровић: - Побједа против „Партизана“ плод је доброг рада прве екипе. Прије почетка утакмице по први пут био сам сигуран у нашу побјedu иако смо за противника имали екипу „Партизана“. Утакмицу у сали „Шумице“ пратио је читав „крем“ југословенске одбојке. Заиста су послије утакмице пријатељи честитке одбојкашких стручњака, посебно пријатеља, одбојкаша и стручног штаба „Будућности“ из Подгорице.

Млади Часлав Перешић из утакмице у утакмици игра све боље и боље и својим добрим играма већ је скренуо пажњу одбојкашких стручњака на себе: - Побиједити „Партизан“ у Београду велика је ствар. То је успјех колективне игре, доброг и прије свега стручног рада. Сигуран сам да ова екипа „Будванске ривијере“ може и много више. Треба нам само мало више времена и стрпљења.

Прва савезна одбојкашка лига - шесто коло

И КАДЕТИ ДОВОЉНИ ЗА ПОБЈЕДУ

„Будванска ривијера“ - „Рибница“ (Краљево) 3:0
(25:23, 25:23, 25:23)

Будва, 13. новембра
Сала: МСЦ

Гледалаца око 700

Судије: Јовановић и

Нинић

„БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“: Перешић, Николић, Гиљача, Мијовић, Мајдак, Бонић, Поповић, Вујовић, Рељић, Јановић, Затрић и Маровић

КОНАЧАН ПЛАСМАН:

1. „Будва“, 2. „Врмац“ (Градиошница), 3. „Србина“ - „Зетатранс“ (Х. Нови), 4. „Мајини“, 5. „Ривијера“ (Београд), 6. „Словенска плаја“, 7. „Горица“ (Подгорица)

„РИБНИЦА“: Петковић, Срећковић, Пљакић, Ристовић, Илић, Дачовић, Хорват, Митровић, Јанушић, Илић и Капрић

Одбојкаши „Будванске ривијере“ играли су онолико колико им је било потребно да забиљеже и пету првенствену побједу у дуелу са „Рибницом“ из Краљеве.

Побједа је много важнија и вреднија ако се зна да је извођена са подмлађеним саставом.

Наиме, од првог звјиждука главног судије Јовановића, па до краја утакмице, на мјесту техничара играо је шестнаестогодишњак Милош Маровић. У трећем сету тренер Вуковић приликује да пружио и младом Хамзи Затрићу.

- Честитам одбојкашима из Будве на одличној игри и заслуженој побједи. И поред пораза моји играчи пружили су у овом првенству најбољу игру. Нама остаје да побједу очекујемо са клубовима из доњег дома рекао је тренер Краљевчана Јелько Булатовић.

Сви играчи у потпуности су оправдали повјерење тренера Вуковића, а ако би некога требало издвојити то би у овој утакмици било либеро Небојша Јановић.

СПОРТ

ФУДБАЛ

Утакмица 13. кола Прве савезне фудбалске лиге

БОДОВИ ВЕЛИКИ КАО КУЋА

Будва 3. новембра

Стадион: Лугови

Гледалаца: око 500

Судија: Дејан Делевић

(Београд)

Жути картони: Крстарић, Радојевић, Нововић, Димић (Могрен) Мојић, Вуксановић, Ристовски, Миливојев (Хајдук)

МОГРЕН: Крстарић 6, Радојевић 6, Магазин 6, Мирковић 6, Влаисављевић 7, Белада 6, Мараш 6, Нововић 6 (Радоњић), Зиројевић 6 (Момчиловић), Димић 7, Ђукановић 7

ХАЈДУК: Здравковић 6, Мојић 5, Марковић 6, Кљештан 7, Радивојевић,

„МОГРЕН“ - „ХАЈДУК“ (К) 1:0 (1:0)

5, Мандић 6, Вуксановић 6, Бачић 6, Гајић 6 (Марковић 6), Ђурђевић 6 (Стаматовић), Ристовски 5 (Миливојев 6)

Утакмица 13. кола између „Могрена“ и „Хајдука“ из Куле почела је минутом ћутања трагично преминулом навијачу „Црвене Звезде“ Александру Радовићу, који је изгубио живот на утакмици „Партизан“ - „Црвена звезда“, одиграној на стадиону ЈНА.

Утакмицу између „Могрена“ и „Хајдука“ око 500 љубитеља фудбала

сасвим сигурно брзо ће заборавити. Као да је важност ове утакмице и императив побједе везао ноге фудбалерима „Могрена“ који су и поред борбене и пожртвоване игре приказали мажда и најслабију партију ове сезоне.

Једини погодак фудбалери из Будве постигли су већ у 9. минуту. Капитен Ђукановић нашао се у казненом простору гостујућих играча, искоса са десне стране, лопту упутио према голу голмана Здравковића, на лопту

је натрчао одбрамбени играч Радивојевић лоше процијено ситуацију и лопту послао у сопствени го.

- Немамо више никаког избора, на све утакмице, поготово на домаћем терену, морамо ићи на побједу. Можда данас нисмо приказали допадљиву игру, али сигурно нисмо ни разочарали. Ипак, само се бодови памте и пишу. Да смо овако играли у претходним колима били бисмо у самом врху табеле - кратко је прокоментарисао игру својих играча тренер Зоран Батровић.

НА ВРХУ ТЕРА

ЗАШТО НИКО НЕЋЕ У СУДИЈЕ?

Не ријетко, послије неке првенstвene утакмице, или так званичне спортиске манифестије, па и највећих спортичких турнирима, у коментарима, а и средствима јавног информисања може да се чује и прочита како је та утакмица или спортички догађај завршен у режији судије.

Добро организовани клубови у својим управама имају посебно задужене и „обучене“ људе за однос са судијама. По правилу, то задужене повјерава се „прровереним“ члановима клуба.

Добри познаоци спортичких прилика у разним спортивима, посебно тада ван спортишкој терене, нејпреши знају који судија смештавио клубове од својих судијских организација траже изузетне поједине судије који су, по њиховом мишљењу, до тада у више наврата оиштетили њихове клубове.

Да се ништа не би прегустило случају, много клубова своје нешталаштаване и бивше истраче савјетују, чак и мотивишу, да заточну судијску каријеру. Јер и у том сејмену спортиста мора се уситоставити равнотежа са ослајим клубовима.

А сада нешто о судијском конфорту!

Судије одјеђају на најлуксузнијим холелима, за пут који су најудобнији, најчешћи авионски превоз, а и судијске надограде, дневнице и шаксе, нико замарљиве. Бити судија у многим спортивима представља прву привилегију.

Да не говоримо о међународним судијама.

С друге стране, за већину клубова, посебно у нижем рангу турнира, а и у слабостијем прволицашким клубовима, судијски трошкови послије првенstvene утакмице представљају велики издајник. Често се новац и за судијске трошкове сакупља „по цевовима“. Јер судије класке простирије морају напуштати задовољни.

И поред свеја горе реченој, Будва као најспортији град у нашој Републици, како то ми волимо да кажемо, прво је спортиста град који има, од прве десетак дана, чешћи прволицашки екипа, овом „проблему“, избега, не поклања никакву пажњу.

Не само што Будва нема: ватерполо, одбојкашице, шешице, караје, шаховске, па и кошаркашице... савезне судије, спортива који у Будви имају дуго традицију, неће у овим спортивима немаћи републичке судије. Можда је за разлику од појенитих спортива ситуација у фудбалу нешто пољовнија, али сигурно далеко од задовољавајуће. На ватерполо или так одбојкашима утакмицама динамске судије долазе из суседних градова који у овим спортивима немају већу, чак и никакву традицију. Осим што ћа њихов болазак и „срећење“ изискују одређене, чешће не мале, финансијске трошкове. Изузев првенstvених и за преним утакмице морају да се доводе судије са спаја.

Сасвим је сигурно да ће много клубови из нашеј града, веома број, морати да се и сами позабаве овим проблемом из више разлога.

Док се то ће деси, за разлику од „организованијих“ клубова, чланови већине буванских клубова задужених за судије имају и посао више. Поред дочека главних судија мораје да обезбеђују и воде рачуна и о линијским судијама.

Зашто у Будви нико неће у судије, осим да се види. Драган КЛАРИЋ

Стартовала републичка лига у малом фудбалу

КМФ „БУДВА“ У РЕПУБЛИЧКОЈ ЛИГИ

• Након стартовала и републичка лига у малом фудбалу. • Будва ће ове године имати два предсавничка у овом рангу турнира

Поред „староседиоца“, екипе „ГеоДинжињинга“, ове сезоне у овом рангу такмичења заиграће поново и КМФ „Будва“.

Прво коло донијело је и прва узбуђења. Фудбалери „Никшићке жупе“ нијесу се појавили у заказано вријеме у сали МСЦ, тако да ће ову утакмицу фудбалери „ГеоДинжињинга“ вјероватно добити службеним резултатом. КМФ „Будва“, у првом колу у утакмици пуној преокрета, поражени су на свом терену, резултатом 6:4, од екипе „Нибус-Пrestiž“ из Никшића.

Радује ме што се у клуб враћају наши бивши играчи. То је само доказ да се у нашем клубу добро ради и да влада позитивна атмосфера. У овогодишњем првенству немамо никакав императив што се

Нови члан републичке фудбалске лиге: КМФ БУДВА

тличе значајнијег пласмана-важно је да смо поново у републичкој

лиги где нам је, по квалитету, и место - кратко је прокоментарисао

наступ КМФ „Будва“ секретар Здравко Мајкић.

КОШАРКА

ПРВА Б САВЕЗНА КОШАРКАШКА ЛИГА

ПЕТА УЗАСТОПНА ПОБЈЕДА

„МОГРЕН ХТП МИЛОЧЕР“ - „ИВА“ (Шабац) 62:53 (25:24)

Будва: 31. октобра
Дворана: Медитеранско спортски центар.

Гледалаца: 600

Судија: Рамуловић (Београд) и Ранковић (Панчево).

МОГРЕН ХТП МИЛОЧЕР: Дулетић, Јовановић, Митровић, Фатић 8 (2-2), Анастасов, Пејић, Ивановић 16 (4-4). Тмушић 21 (8-7), Боричић 9 (2-1), Никшић, Франета, Војиновић 8 (2-2)

ИВА: Медвеђ, Радмановац, 18 (2-2), Митровић Сојић, Кнежевић 2, Топчов 6, Вржина 3, Катањић, Неговановић 12 (4-4), Иванчевић, Ћанић 12 (2-1).

Кошаркаши „Могрена ХТП Милочер“ забиљежили су пету узастопну победу у Првој Б кошаркашкој лиги. Ни бивши

капитена Неговановића, гостујући кошаркаши највили су болју, а прије свега ефикаснију игру.

Међутим, све је то трајало веома кратко. Са двије узастопне тројке Војиновић доводи домаће кошаркаше у вођство 37:34. У том моменту сесамаја је показвао да је до краја утакмице остало 14,20 минута. И од тог момента на паркету сале МСЦ доминирали су изабраници тренера Кашћелана. Тренер Шабчана Јован Каришић честим изједицама покушавао је да пронађе најбољу петорку која ће се супротставити расположеним играчима „Могрена“. Међутим, домаћи кошаркаши, предвођени одличним Тмушићем и Ивановићем, стандардно до-

брим Фатићем и Боричићем и у другом полуувремену разиграним Војиновићем, нијесу дозволили било какво изненађење. Смирено, не толико квалитетном, рутинском игром су привели утакмицу крају и резултатом 62:53 забиљежили пету узастопну победу.

„МОГРЕН“ ОСТАЈЕ У ТРЦИ

„Милочер ХТП Милочер“: „Колубара“ 75:69 (35:34)

„Будва“: Медитерански спортички центар
Гледалаца: 500

Судија: Мрдак (Београд), Војиновић (Подгорица)

„Могрен ХТП Милочер“: Дулетић 2, Јовановић 3, Митровић, Фатић 12, Анастасов, Пејић 1, Ивановић 15, Тмушић 19, Боричић 12, Никић, Франета, Војиновић 11.

„Колубара“: Рајковић, Танасковић, Јаковљевић 8, Крупниковић 4, Орловић 1, Обрадовић, Чолић 15, Мајкић 4, Карапетровић 18, Ђурковић, Поповић 3, Дојчин 16.

Послије пораза у шестом колу против екипе ОКК „Београд“ у Београду, кошаркаши „Могрена ХТП Милочер“ забиљежили шесту првенstvenu победу против одличне екипе „Колубаре“ из Лазаревца.

Њима уз раме били су Ивановић (15) и Војиновић (11).

Овом победом кошаркаши „Могрена“ остају у трци за сам врх табеле I Б Савезне кошаркашке лиге.

Припремио:
Драган КЛАРИЋ

КОШАРКА

У БУДВИ ОДИГРАН ЧЕТВРТФИНАЛНИ ТУРНИР КУП ЈУГОСЛАВИЈЕ У КОШАРЦИ

ПОБИЈЕДИЛА КОШАРКА

• На четвртфиналном турниру Купа Југославије у кошарци, 6. и 7. новембра у Будви, на коме су поред домаћих кошаркаша „Мојрене“ ХТП „Милочер“ учесећовали још три прволијашке екипе „Првена Звезда“, ФМП „Железник“ и „Хемофарм“, прво мјесто више нејо заслужено освојили кошаркаши ФМП „Железник“.

У финалној утакмици кошаркаши „Железника“ декласирали су кошаркаше првено-бијељих са 23 кошама разлике - коначан резултат 79:56. Централна фигура финалног меча, а и читавог турнира, био је млади, можда најталентованији кошаркаш у Југославији, Младен Шекуларац, који је са 28 постигнутим кошевима био и најефикаснији актер финалне утакмице.

У првој утакмици домаћи кошаркаши „Мојрене“ пружили су достојан отпор фаворизованој „Првеној звезди“ која је у својим редовима имала и три државна представника: Радојчића, Луковског и Јасратијевића. Пораз од 10 кошевима разлике, резултат 68:58 за Београђане, представља, у сваком случају, успех домаћих кошаркаша.

Пут у финале кошаркаши „Железника“ изборили су у првој утакмици резултатом 67:58 против некомлетне екипе „Хемофарма“ из Вршца.

Кратак коментар четвртфиналног турнира био је: тријумфовао је ФМП „Железник“, побиједила је кошарка.

Ријечи тренера послане током турнира:

Веско Кашћелан, тренер „Мојрене“ ХТП „Милочер“: - Задовољан сам игром мојих играча. Против „Првених звезда“ у овом моменту није се могло више ни урадити. Додуше, пораз од 10 кошевима разлике не одсликава прави однос онога што се дешавало на овој утакмици. Ми смо играли против „првено-бијељих“, а

мислили на првенствenu утакмицу шестог кола Прве Б лиге коју играмо у Београду против ОКК „Београда“.

Момир Милатовић, тренер „Првених звезда“: - За овакав пораз немам коментар. Просто је несхватљиво како су се понашали. И поред лоше игре, великородство „Железника“ на њиховим лицима нисам видio никакве знаке нервозе или забринутости. Штета је што трибине сале МСЦ нису биле пуније током читавог турнира.

Жељко Лукаић, тренер „Хемофарма“:

- Заслужен тријумф „Железника“. Жао ми је што нисмо могли наступити, због повреда мојих играча, у најјачем саставу. Одавно

сам у кошарци а нешто слично понашању кошаркаша „Звезде“ нисам видio. Просто је несхватљиво како су се понашали. И поред лоше игре, великородство „Железника“ на њиховим лицима нисам видio никакве знаке нервозе или забринутости. Штета је што трибине сале МСЦ нису биле пуније током читавог турнира.

Александар Петровић, тренер ФМП „Железника“: - Све што смо имали рећи, реклами смо на терену. Честитам мојим играчима на одличној игри. Играли су онако како смо се и договорили прије утакмице. Кошаркаши „Мојрене“ пријатно су ме изненадили одличном игром. Сигуран сам да они могу још боље.

Д.К.

ПРОГРАМ
РАДИО БУДВЕ

ЈУТАРЊИ ПРОГРАМ
7.30-8 Глас Америке
8.15 Генерална најава
8.20-9.30 Блок најавних информација, телефонска укупљања репортера, огласи
9.30 Наградна игра Јутарњег програма
9.50 Што штампа штампа

10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.30 Маркетингска презентација
10.50 Блок информација
11.00 Мали огласи

ПОНЕДЈЕЉАК
11.10-13.0 Хит дана

11.30-12.00 Ударни термин за ЕПП

12.00 Вијести

12.05-12.15 Рекламни спотови, огласи
12.30 BBC

12.45-13.0 Рекламни спотови, огласи

13.00-14.0 Тема дана

14.00-14.30 Концерт

14.30-15.0 Рекламни спотови, огласи
15.00 Вијести

15.05-15.30 Рекламни спотови, огласи, музика

15.30-16.0 Новости дана РЦГ

16.00 17.0 Спурска разгледница

17.00 Будванска хроника

18.00-19.0 Радио мост

19.00-20.0 Музички предах, рекламни спотови, огласи

20.00-21.0 Фilm

21.00-23.0 Астрологија

23.00-24.0 Музичка емисија - кантри

Слиједи музика из режије Радио Будва до 7.30

ЧЕТВРТАК

11.10-13.0 Хит дана
11.30-12.00 Ударни термин за ЕПП

12.00 Вијести

12.05-12.15 Рекламни спотови, огласи
12.30 BBC

12.45-13.0 Рекламни спотови, огласи

13.00-14.0 Тема дана

14.00-14.30 Концерт

14.30-15.0 Рекламни спотови, огласи
15.00 Вијести

15.30-16.0 Новости дана РЦГ

16.00-17.0 Радио мост

17.00 Будванска хроника

18.00-19.0 Радио мост

19.00 Вијести

19.00-20.0 Музички предах, рекламни спотови, огласи

20.00-21.0 Трачеви

21.00-23.0 Интервју недеље

23.00-24.0 Музичка емисија-суп

СУБОТА

11.00-11.30 Хит дана
11.30-12.00 Ударни термин за ЕПП

12.00 Вијести

12.05-12.15 Рекламни спотови, огласи
12.30 BBC

12.45-13.0 Рекламни спотови, огласи

13.00-14.0 Тема дана

14.00-14.30 Концерт

14.30-15.0 Рекламни спотови, огласи
15.00 Вијести

15.30-16.0 Новости дана РЦГ

16.00-17.0 Спорт и Музика

17.00 Будванска хроника

18.00-19.0 Радио мост

19.00 Вијести

19.00-20.0 Музички предах, рекламни спотови, огласи

20.00-21.0 Роктор

21.00-22.0 Омладински програм

ОСНОВАН ЈОШ ЈЕДАН СПОРТСКИ КОЛЕКТИВ

ВЕЛИКИ УСПЈЕХ
СЛОЖНИХ ДРУГАРА

заузели смо одлично пето место у Југославији, а четврто у Црној Гори у дисциплини брдске вожње. Бавимо се изузетно скупим спор-

тећег мјеста у Југославији пријатно је изненадио све познаваоце аутомобилистичког спорта: Лијепо је бити члан „ЛБГ“, клуба који чине истински заљубљеници у брзу аутомобиле. Показали смо колико вриједимо и колико можемо, сада су на потезу одговорни људи из СО Будва. Очекујем њихово пуно разумевања за проблеме наше Клуба. Идућа сезона требало би да буде сезона пуне афирмације „ЛБГ“:

Да све функционише како треба у Клубу је задужен секретар и уједно активни такмичар Ђоко Ђољевић: - За

К.

са да сналазимо за средства како знамо и умијемо. Углавном сами или уз помоћ наших личних пријатеља сносимо све трошкове такмичења. Аутомобилистички спорт је један од најскупљих спорова и сигуран сам да више сами тешко можемо сносити изузетно велике трошкове такмичења.

За овај спорт у Будви влада све веће интересовање, многи млади Будвани желе да своје знање и умијење у брзом вожњи, уместо на брдским улицама, показују на рели стазама.

К.

Залубљеници у брзу вожњу: возачи ЛБГ

Ђоко Ђољевић, браћа Гргуровић, Филип Моштрокол, одлучили су да почетком године поново оживе аутомобилистички спорт у Будви и оснују аутомобилистички спортски клуб „ЛБГ“.

Већ на почетку аутомобилистичке сезоне возачи „ЛБГ“ постигли су изнад очекивања добре резултате и најавили борбу за високи пласман.

Петар Љутић у дисциплини брдске вожње постао је шампион Црне Горе и вицешампион Југославије у класи 2.

Нико nije очекивао овакав наш успех. Постоји мање од шест мјесеци од оснивања клуба

JUGOSLOVENSKO AKCIJNARSKO TURISTIČKO DRUŠTVO

MONTENEGRO EXPRESS - BUDVA

• Proizvodnja armaturnih mreža
• Proizvodnja fert gredica
• Proizvodnja građevinskog materijala
• Izgradnja i prodaja poslovnih objekata

U okviru BODIKO-COMPANY, preduzeća za proizvodnju, inžinjeringu, trgovinu, ugostiteljstvo i transport posluju specijalizovana preduzeća DIMPEX - Budva i KOSMAC - Budva

Uprava - Budva, Jadranski put bb
tel. 086 53 909, 53 910, 44 575
Stovarište - Lastva Grbaljska 53 752
Proizvodnja - Lastva Grbaljska 53 753